`

T.C

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

(ARAP DİLİ VE EDEBİYATI)

SeherHalîfe'nin*İlk Aşkım* Adlı Romanı

Yüksek Lisans Tezi

Ayat Abu al-Yaqin

Tez Danışmanı

Prof.Dr. M. Faruk Toprak

Ankara-2015

T.C

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

(ARAP DİLİ VE EDEBİYATI)

SeherHalîfe'nin*İlk Aşkım*Adlı Romanı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof.Dr. M. Faruk Toprak

Tez Jürisi Üyeleri

Adı Soyadı	**İmzası**
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Tez Sınav Tarihi.....

İthaf

Temiz Filistin toprağına....O toprağın üzerine düşen her şehide....

Mahbuslarımıza.....Sabır gösteren analarımıza.....

İlim sevgisini kalbime eken aziz Anama**.....**

Bütün sevgisi ile bana destek veren ve yolumu aydınlatan Sevgili Eşime ....

Size ithaf ediyorum bu mütevazi çalışmamı …

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ I

KISALTMALAR II

GİRİŞ 1

1.Filistin Sorunu 1

2.Çağdaş Filistin Edebiyatı 5

2.1. Şiir 6

2.2. Nesir 13

2.2.1.Filistin Dâvası ve Çağdaş Arap Edebiyatı İle İlişkisi 16

2.2.2 Filistin Romanı

2.2.2.1 Filistin Romanının Tanımı 18

2.2.2.2 Filistin Romanının Gelişim Aşamaları 18

2.2.2.3 Filistin Romanına Özgü Teknik Özellikler 19

2.2.2.4Filistin Romanının Konuları 19

2.2.2.5 Filistin Romanının Öncüleri ve Eserleri : 21

3.Seher Halîfe ve Filistin Romanı 21

I. BÖLÜM: ROMANIN ANALİZİ

I.1Romana Genel Bir Bakış 24

I.2Gerçeklik ile Hayal Arasında İçiçe Anlatım 28

I.3 Karakterler (Şahsiyetler) 35

1- Gelişen Karakter 36

2- Sabit Karakterler 37

3- Ana karakter (Başrol) 37

4- Örnek Karekter 38

5- Boyut Karakterleri 39

6- Yardımcı Karakterler: 40

I.3.1Romandaki Kadın Tipi ve Karakterleri

1 –Kendi geleceğine olan inancından hareketle kendi yolunu çizen özgür kadın (Nidâl) 41

2 –Yükümlülük sahibi, açık görüşlü cesur ve dindar kadın (Nine): 41

3 –Gelenek görenekleri ve açılım yanlısı oluşu ile batılı kadın (Liza) 43

4 –Zulme ve erkek egemenline karşı duruşu ve gelenek görenek sınırlarının dışına çıkışı ile örnek kadın (Vidâd) 44

5 – Köylü kadın (Umm Nâyif ve Köyün Kadınları) 47

6 –Şehirli Kadın Tipi (Nidâl ve şehir kadınları) 47

7 –Siyasi bilinç sahibi, mücadeleci ve güçlü kişilikli kadın (Hasnâ) 48

8 –Zamanı geriye çeviren, çocuksu ve meraklı kadın (Yâsemîn) 48

I.3.2Romanda Erkek Tipleri

1 – Özgür-Mücadeleci Erkek 50

2 – Âşık Erkek 51

3 - Otoriter ve asık suratlı hain adam....52
4 – Eş olarak koca....52
5 – Rüyaları Süsleyen Adam....53
6 – Şehit Portresi....53
7 – Ajan....54
8 – Aydın Erkek Karakteri....54
9 – Gurbetçi Adam Portresi....55
I.4 Romanın Başı ile Sonu Arasındaki Ayrım....55

II. BÖLÜM: Romandaki Örtülü İmalar

II.1 Simgeler ve Romandaki Anlamları....60
II.2 Romandaki Mekân ve Delâlet Ettikleri....69
II.3 Romandaki Zaman ve Taşıdığı Anlamlar....74

III. BÖLÜM: FOLKLORİK ÖZELLİKLER

III.1 AVAM DİLİ....83
III.1.1 Avam Dilinden Kelime ve Cümleler....83
III.1.2 Yabancı/Dahîl Kelimeler....85
III. 2 Eşanlamlı /Müterâdif Kelimeler....87
III. Zıtanlamlı /Mütezâdd Kelimeler....89
III. 4 Yerel Atasözleri ve Deyimler....90
III. 5 Filistin'de Kadınlara Özgü Giysiler....92

IV. 6 Filistin'de Erkeklere Özgü Giysiler 94
IIV. 7 Filistin'e Özgü Eşyalar 95
IIIV. 8 Filistin'e Özgü yemekler 97
SONUÇ 99
ÖZET (SUMMARY) 101
BİBLİYOGRAFYA 102
Yararlanılan İnternet Siteleri: 104

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Filistinli yazar Seher Halîfe'nin *İlk Aşkım* (Hubbî el-Evvel) adlı romanını ele almaktadır. Bunu gerçekleştirebilmek için, Filistin Sorunu ve oluş nedenlerinin edebî,fikrî hayatın üzerindeki etkisini araştırmanın yanısırabu gelişmelerin,çok sayıda edebiyatçının, şairin ve çeşitli edebi çalışmaların doğuşu ve üzerlerindeki etkisi üzerine de durmak gerekecektir.

Çalışmamız, Filistin Sorununun Seher Halîfe'nin üzerindeki etkisini ve kendisinin bu davaya bağlılığını,*İlk Aşkım* romanındakiolayları ve karakterleri ile gerçekçi bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tezin Giriş Bölümünde, Filistin Sorunu, Arap-Yahudi çatışmaları; ayrıca Filistin Edebiyatı ve önde gelen temsilcileri üzerine genel bilgiler yer almaktadır.

Birinci Bölümde, *İlk Aşkım* romanı incelenip karakterler tek tek ele alınmıştır.

İkinci Bölümde, romanın özeti anlatılıp Seher Halîfe'nin ayırd edici anlatım dilini ve romanda geçen çok sayıdaki kadın erkek karakterlerin analizini ayırıntılı biçimde izah edilmektedir. Sonuçta, romanın başı ve sonu arasındaki ilginç bağlantı, romanda anlatıldığı gibi öne çıkıyor.

Araştırmanın üçüncü boyutunda zaman,mekân ve simgesel işaretlerin anlamlarını ve içerdiği anlamların romanın ana fikrine bağlantısını ve ne kadar hizmet ettiğini göreceğiz.

Dördüncü boyutta romanın içerdiği yöresel, folklorik izlerini ayıntılı şekilde ele alıyor.Araştırmacı *İlk Aşkım*'da kullanılan anlatım dilini, atasözlerini, şarkılarını hatta Filistin yöresel kıyafetlerini, yemeklerini ve yazarın romanda yazdığı şarkılarını araştırdı.

Son bölüm olan beşinci bölümde son söz ve çalişmanın sonuçlarını aşağda gecen şekilde ihtiva eder. *İlk Aşkım* romanının ana temasını teşkil eden Filistin Sorunu'nun önemini gösteriyor:

Bu çalışmamı hazırlama sürecinde bana yol gösteren danışmanım Prof. Dr. M. Faruk Toprak'a; bana verdikleri destek ve yardımları için değerli anneme, babama ve değerli ve emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım.

KISALTMALAR

a.g.e : Adı Geçen Eser

C. : cilt

çev. : Çeviren

s. : Sayfa

S. : Sayı

vd : ve diğerleri

BM : Birleşmiş Milletler

GİRİŞ

Arap-Yahudi çatışması Filistin halkının ilgi odağını oluşturmuş; çoğu Filistinli yazar ve şair,edebi yapıtlarında, meydana gelen savaşları ve yaşanan felaketleri kalemleriyle anlatmaya yönelmişlerdir.Seher Halîfe de romanlarında Filistin Davası'nı ele alan edebiyatçılardan biridir. *İlk Aşkım* adlı romanı, Filistin halkının davasını ve amaçlarını gerçekleştirmek için yaşananları simgeleyen kişilerde ve olaylardan edinilen büyük bir mirası anlatmaktadır. Bu bölümde Filistin Davası'nı ve tüm yazınsal türleriyle Filistin edebiyatının ortaya çıkışına olan etkisini detaylı olarak incelemektedir. Ayrıca bu çalışma; Filistin romanını açıklamakta, geçirdiği dönemleri, belirgin özellikleri ve ayrıcada olaylardaki öne çıkan karekterlerde değinmektedir. Çalışmada, Yazar SeherHalîfe'ye odaklanarak çağdaş Filistin Edebiyatındaki etkileri incelenmektedir.

1.Filistin Sorunu

Filistin, tarihin ilk dönemlerinden beri semâvî dinlerin ve beşeri uygarlıkların beşiği olmuştur. Burası müslümanların ilk kıblesi ve Hz. Muhammed'ingöklere yükseldiği yer olması sebebiyle önemli bir dini konuma sahiptir. Aynı şekilde topraklarında bulunan tarihi eserlerden anlaşılabileceği gibi büyük bir tarihi önemi de bulunmaktadır. Bu bağlamda, bu topraklardaki en eski şehir olan Erîha'nın üzerinden milattan önce tam yirmi bir medeniyet geçmiştir.[1] Buna ek olarak Asya ve Afrika arasında köprü olması nedeniyle büyük bir stratejik öneme sahip olması, doğal kaynakları ve sahip olduğu zenginlikler, tarihin başlangıcından günümüze kadar istilâlara uğramasına neden olmuştur.

Bu noktadan hareketle Filistin Sorunu/Davası, Siyonist hareketin ortaya çıktığı XIX. Yüzyıldan günümüze kadar genel olarak uluslararası çevreleri meşgul eden en

[1] https://ar.wikipedia.org

önemli siyasi davalardan biri sayılmaktadır. Siyonizm, Yahudiler için ulusal bir yurt kurmayı hedefleyen uluslararası siyasi bir hareket olarak tanımlanabilir.

Bu hareketin kurucusu sayılan TheodorHertzl (1860-1904), İsrailli yahudiler için bir yurt meydana getirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu doğrultuda 1903 yılından itibaren Filistin'e yoğun Yahudi göç dalgaları başlamıştır.[2]

Bundan sonra işin daha da ciddi bir hal almasına neden olan bir başka gelişmeyse 1917 yılında İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour'a (1848-1930)atfen*BalfourBildirisi* olarak adlandırılan bildiriydi. Bildiri, Yahudilerin Birinci Dünya Savaşı'nda İngiltere'ye destek vermesi karşılığında Filistin'de ulusal bir yurt kurmaları için kendilerine yardımcı olma vaadi içeriyordu.[3] Balfour Bildirisi'nden sonra bu kez 1920 yılında İngiliz Manda Yönetimi, San Remo Konferansı'nda siyonist İsraillilere bir- dizi imtiyaz tanıdı. İmtiyazlar, siyonistlere ulusal bir yurt kurulması ve Yahudi göçünün kolaylaştırılması gibi hususlar içermekteydi.Adolf Hitler'in (1889-1945)baskıcı yönetimi nedeniyle başta Almanya'dan olmak üzere Yahudi göçü,otuzlu yıllarda büyük ölçüde tırmanışa geçti. Bu süreçte,kimi bu siyasetin değiştirilmesini isteyen barışçı, kimi de fedailerden oluşan silahlı direniş olmak üzere çeşitli örgütler kuruldu. 1935 yılında Şeyh İzzeddîn el-Kassâm tarafından kurulan örgüt, bir dizi ayaklanma gerçekleştirdi. İngiltere'nin buna verdiği tepki, 1937 yılında Filistin'in üç devlete bölünmesi öngören bir plan sunmak oldu. Bu devletlerden biri İsrail, biri Arap bir diğeri de İngilizlerin yönetimi altında olacak merkezi bir bölge olarak Kudüs'tü.[4]

Siyonist kuvvetler İngilizlere karşı saldırılara girişirken geniş çaplı bir suikast dalgası başladı. Bunun üzerine İngiltere Şubat 1947'de Filistin'den çekildiğini ilan etti. Akabinde Birleşmiş Milletler, aynı yılın 29 Kasım'ında biri Filistin Arap devleti, diğeri Siyonist İsrail Devleti olmak üzere Filistin'i ikiye bölme planını açıklayarak Kudüs'ü uluslararası denetim altında bıraktı. Bu durum karşısında Arap Yüksek komitesi hemen

---

2 Selma el Hadra El-Ceyyûsî, *el Edebu'l-Arabiyyu'l-Muasir* , el-Müessestul-Arabiyye lid-Dirasat ven-neşr,c.1,Beyrut 1997 ,s.23

[3]el Ciyusi ,a.g.e, s. 24

[4]el Ciyusi, a.g.e, s. 24-25

toplanarak bir dizi direniş planı hazırlandı.Siyonist sömürgecileri engellemek üzere ilk adım olarak Cihad-ül Mukaddes Birliği kuruldu. Ordunun komutasına Ünlü Filistinli gerilla lideri Abdel Kader Hüseyni atandı. Abdel Kader Hüseyni komutasındaki yaklaşık 7000 kişilik ordusunu Filştinin muhtelif bölgelerine konuçlandırdı. Bu direnişte kuşatılan Kudüste 115000 siyonist İsrail askeri esir alındı.Filistinin her bir bölgesine yayılan direniş ve misillemelerle Filistin devrimi büyük bir yükseliş gösterdi.[5]

Bunun üzerine Siyonist-Arap sorununu çözme sorumluluğu 1947'de Birleşmiş Milletler'e devredildi.BM'nin kurduğu özel komite, bölgeyi Filistin ve Arap devletleri arasında bölmeyi önerdi. Arap Yüksek Komitesi diye anılan Filistinli temsilciler, teklifi reddederken, Yahudi temsilciler kabul etti. Filistin topraklarının en verimli yüzde 56'lık bölümü, nüfusun üçte birini oluşturan Yahudilere bırakılıyor, Kudüs ise uluslararası bir statüye kavuşturuluyordu.[6]

Hüseyni, bölünme tasarısına muhalefetini Aralık 1947'de bir genel grev ve siyasi şiddeti örgütleyerek yaptı. Hüseyni bir çok arap devletine kendilerine silah, mühimmat ve destek verilmesi için taleplerde bulunmuş lakin kendisine hiç bir şekide destek çıkılmamaıştır.Özellikle kenssşsnşn bu konuda yazmış olduğu yazıda Şam devletine mektubu ihaneti tam olarak anlatmaktadır.

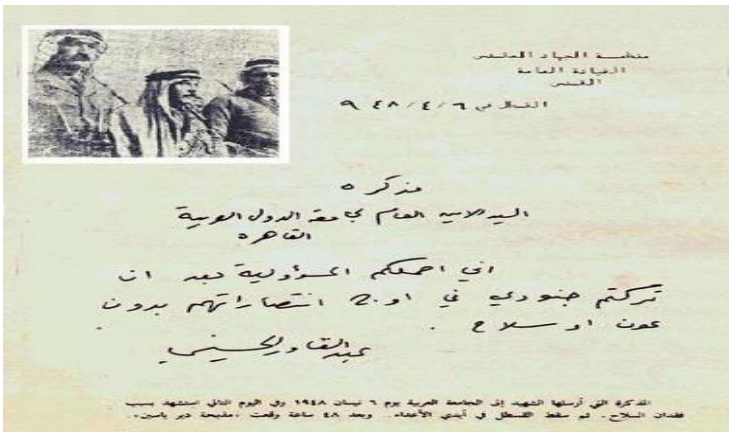

[5] http://www.asharqalarabi.org.uk/
[6] http://m.bianet.org/

"Sayın Arap Genel Sekreterlerine
Kahire

Ben Hüseyni: sizler beni ve askerlerimi yalnız, yardımsız, silahsız bıraktınız muzaffer olacağımız bu zaferi sizlerin sayesinde kaybettik. Bunun bütün sorumluluğu ve vebali üzerinizdedir.[7]

Bu esanada başgösteren çarpışmalarda sekiz bin Arap'ın karşısına 60 bin Yahudi çıktı ki, bunlar Arapların aksine iyi donanımlı ve savaş deneyimli idiler. Araplar bu Yahudi gücüyle denk olmadıklarını görmüşlerdi.1948 yılı boyunca yüz binlerce kişi evlerinden kaçmak zorunda kaldı,

Ünlü Filistinli gerilla lideri ve Cihad-ül Mukaddes Birliklerinin komutanı Abdülkadir Hüseyni Nisan 1948'de Kastel'de bir çarpışma sırasında şehid edildi. [8]Cenaze sırasında "Deir Yasin köyüne yapılan baskında 250 kadar Filistinli arap köylüsünü önce sokaklarda dolaştırılıp sonra hepsi kurşuna dizilmişdir ".[9]

1967 yılında Haziran Savaşı ya da Altı Gün Savaşı veya *Elnekse* olarak adlandırılan ikincisavaş başladı. Savaş Mısır, Suriye ve Filistin'in İsrail'e karşı savaşı oldu. Savaş sonucunda Mısır'ın hava gücü vurulup imha edilirken Gazze Şeridi işgal edilerek Batı Şeria ve Suriye'nin Golan Tepeleri ele geçirildi. Ardından Birleşmiş Milletler, İsrail silahlı kuvvetlerini işgal etmiş olduğu bütün bölgelerden çekilerek savaş öncesi duruma dönmeye çağıran 242 sayılı kararı onayladı.[10]Bu savaşı, 1973 yılında *Ekim Savaşı* izledi. 6 Ekim 1973'te Suriye ve Mısır, İsrail tarafından Sînâ ve Golan Tepelerinde işgal edilmiş olan topraklara saldırdı. Başlangıçta Suriye ve Mısır bazı kazanımlar elde etse de İsrail Mısır'a karşı Süveyş kanalı üzerinden karşı saldırıya geçti.[11]

---

[7] https://ar.wikipedia.org

[8] http://www.cevaplar.org

[9] Arı Tayyar*, Geçmişten Günümüze Ortadoğu, Dora Basım*, C.1, Bursa 2014, s.276

[10]el Ciyusi, a.g.e , s. 27-28

[11]Muhammed Muhsin *Salih, Elkadiyyatu'l Filistiniyya ve halfiyyatiha attarihiyya ve Tatavuratiha'l Muasira*, 1. Baskı, Beyrut, Merkiz el Zeytune lid-Dirasat ven-neşr, 2012, s.95

Siyonist ihlalleri nedeniyle 1987 yılında Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nin dört bir yanında bir ayaklanma(İntifâda) başladı. Halk, çocuğuyla, yaşlısıyla, kadınıyla tümden intifâdaya katıldılar. İntifâda 1987-1993 yılları arasında altı yıl sürmüş oldu. [12]

Ardından Yahudilerin Batı Şeria'da giriştiği bir dizi uygulamadan sonra bu kez İsrail Likud Partisi lideri Ariel Şaron'un 28.9.2000 günü Mescid-i Aksâ'nın avlusuna yaptığı kışkırtıcı ziyaret sonucunda 29.9.2000 tarihinde el-Aksâ İntifâdası patlak verdi. Müslümanlar o dönemde Mescid-i Aksâ'yı ısrarla savunurken çok sayıda kişi şehit düştü ve yaralandı.

Gazze'ye gelince İsrail'in giriştiği en vahşi ve kapsamlı saldırı, direniş güçlerinin 'Furkan Savaşı' olarak adlandırdığı, 'Dökülen Kurşunlar' adıyla da bilinen ve 27.12.2008-18.1.2009 tarihleri arasında Gazze'yi hedef alan geniş çaplı İsrail saldırısıydı. Yıkıcı İsrail savaş mekanizması, Filistinlilerin kahramanca direnişi ve sert duruşu ile karşılaştı. Bunun sonucunda İsrail güçleri, işin sonunda Gazze Şeridi'nden koşulsuz çekilmek zorunda kaldı.[13]

Gazze'ye karşı yürütülen saldırılara bir yenisi 2014 yılında yapıldı. Bu savaş, İsrail ile Gazze Şeridi'ndeki Filistin direniş hareketleri arasında askeri bir çarpışmaydı. Fiili olarak 8 Temmuz 2014 tarihinde başlayan bu savaşın asıl sebebi ise Filistin'de yeni bir düzenin şekillenmesini engellemeye yöneliktir.[14]

2.Çağdaş Filistin Edebiyatı

Filistin Davasıyla özdeşleşen vebu davanın ifadesi olan Filistin Edebiyatının ve edebiyata mensuptemsilcilerin,tecrübelerle dolup taşan köklü bir tarihi vardır. Filistin'de edebî faaliyetler, çeşitli siyasi etkenler ve doğal koşullar nedeniyle başka uluslara oranla geç başlamış olsa da bu ona bir olgunluk kazandırarak ufuklarını genişletmiştir.

[12] Salih, e.g.e, s. 104-105
[13] Salih,e.g.e, s.124- 132
[14] http://www.timeturk.com/

Dolayısıyla oradaki hayatı tanımlayıp yaşananları ifadeeden bilinçli birer model halini almıştır.[15]

2.1. Şiir

Filistin'de edebi hayat, başta şiir olmak üzere bütün edebi akımları temsil etmiş olup dört aşamadan geçmiştir:

Birincisi: On dokuzuncu Yüzyıldan 1908'deki Osmanlı Kânûn-u Esâsî'sinin ilanına kadar geçen süre.

İkincisi: Ondokuzuncu Yüzyıldan 1908'de Kânûn-u Esâsî'nin ilanından Birinci Dünya Savaşı'nın son bulduğu 1918'e kadar olan dönem.

Üçüncüsü: İki büyük dünya savaşı arasındaki dönem olan 1918-1940 arası dönem.

Dördüncüsü: İkinci Dünya Savaşı'ndan Filistin Dramı'nın vuku bulduğu 1948'e kadarki süreç. [16]

Filistin Şiiri, dönemden döneme değişen özellik ve niteliklerin yanı sıra belirgin bir gelişim göstermiş olup bu özelliklerin en önemli olanlarını kısaca şu şekilde özetleyebiliriz:

İlk olarak XIX. Yüzyıldan 1908'de Osmanlı Kânûn-u Esâsî'nin ilanına kadarki dönem olup şiir, ilk başlarda hayatı iktisadi, sosyal ve siyasi olarak etkileyip kuşatan burjuvazi toplumuile Mescid-i Aksâçevresindekidini merkezlerin; ayrıca bazı yabancı okulların etkisinde kalarak dînî bir yapıya büründü. En-Nebhânî'ninHz. Muhammed'i övdüğü '*mutavvalât*'ı ile alfabetik '*mu'aşşarât*'ı gibi. Bu dönemde Mahmûd Hamdî

[15] Abdurrahman Yağı, el Edebu'l-Filistinyu'l-hadis , Daru'l-Kitab el Arabi, Kahire 1969, s. 8
[16] Yağı, a.g.e, s .12

Necm'in kasidelerinde olduğu gibinazım üslûbu, dilsel dehânın yanı sıra bilimsel yeterliliğin delili kabul edildi.

Bu alanda, Şeyh Yusuf en-Nebhânî, öğretmen Corcî 'Atiyye, Rahip İlyas Marmûra ve Şeyh Abbâs el-Hammaş gibi birçok isim öne çıkmıştır.

1908'de ise Osmanlı Kânûn-u Esâsî'nin ilanından Birinci Dünya Savaşı'nın son bulduğu 1918'e kadar olan dönem olupbu süreçtegazeteler ve Arap cemiyetleri ve örgütleri yayılmıştır. Filistin'in İngiltere'nin sömürgesi haline gelmesinden sonra bağımsızlık girişimleri bu dönemde başlamıştır. Bu dönemde şiir gelişerek yeni şekiller ortaya çıkmıştır. es-Sekâkînî'nin, sevip evlendiği Sultâna'yayazdığı mektuplara benzer uzaktaki sevgiliye gönderilen manzum mektuplar gibi. O, bu mektuplarında çağlayanları ve suyun dökülüşünü betimliyordu. Böylece daha önce mevcut olmayan yeni şiir şekli ortaya çıktı. Şiirler o dönemde,kullanılan kelimelerin uygunluğu veanlamların güzelliğiyle ile dikkat çekmiştir. Bu arada toplumun gücünü ve mücadeleyi öne çıkaran bir dil kullanılmıştır. en-Neşâşîbî, es-Sekâkînî, el-Kermî, el-Fârûkî ve benzerleri, bu dönemin önde gelen şairleridir.[17]

Şair Suleymân et-Tâcî el-Fârûkî, Osmanlı Sultanı Reşad'a hitaben söylediği bir şiirindeşöyle der:

العُرْبُ لا – شَقِيتَ – في عَهْدِكَ العَرَبُ سُيوُفُ ملكٍ والأقلامُ والكُتُبُ

هُمُ الجِبَالُ فما حَمَّلْتَهُمْ حَمَلُوا لَكِنْإذا مَسَّهُمْ ضَيْمُ النُّفوُسِ أَبُوا

Araplar - mutsuzluk yüzü görmeyesin - Araplar va r ya, senin döneminde saltanatın kılıçları, kalemleri ve kitaplarıydılar.
Onlar dağlar gibidir, her ne yüklersen yüklenirler,
Ama zulme uğrarlarsa zulmü reddederler.

[17]Yaği, a.g.e, s. 13-19

Böylece şiir, yeni bir aşama adı altında, anayasa, hürriyet, sorumluluklar, sömürgecilik, cezaevleri, bilim, uçak, kadınlar, hapisler, vatan, savaş ve benzeri yeni kavramların öne çıktığı yeni bir aşamada şiir siyasi, içtimai, fikri veiktisadi hayat mücadelesinin içine girmiş oldu.

Bunlardan yola çıkarak şiirin artık süslü bir sözden ibaret olmadığı, tersine riskli tutumlar içine girdiği, dolayısıyla içtimai, siyasi ve fikri hayatta mevcut değerler taşıdığı, orta sınıfın umutlarını ve daha iyi hayat özlemlerini yüklendiği sonucuna ulaşıyoruz.[18]

Bir sonrakı donem ıse İki Büyük Savaş Arası Dönem Olan 1920 – 1940 yılları arasıdır. Bu aşamada şiir,bundan önceki iki aşamadaki etkenlerden kurtulmuştur. Dolayısıyla şairin duygularından doğarak hayallerini betimlediği, milletinin vicdanını yansıtan içten duyguları öne çıkardı. Gücüyle, kalitesiyle klasik üslûbundan ve anlayışından uzaklaştı.

Amaçlar ve konular ülkenin nabzından ve Siyonistlerin baskısı nedeniyle hüküm süren zulüm ve istibdattan kaynaklanıyordu. Buna karşılık şiir bir yandan da Filistinli fedailerin süregelen mücadelelerinde sergiledikleri kahramanlıkları da işliyor; birliğin Arap ülkeleri açısından gücün anahtarı olması nedeniyle ulusu uyandırmak için fedakârlık ve mücadelenin yanı sıra ulusal bilincin yayılması çağrısında bulunuyordu. Ancak şairler, şiirin en çok konu edindiği konular olsa da siyasi milli konularla sınırlı kalmadılar, ayrıca kendi duygu ve eğilimlerine de uydular.[19]

Buradan hareketle aşk, sevgi, hicran ve vuslatın tadı vs. konularını işleyerek doğayı da konu edindiler. Üslupları, ise eski Arap kasidesi tarzında tek ölçülü ve tek kafiyeli klasik bir üsluptu. Şiirlerinin güçlü bir yapıya sahip, güzel ibarelerle süslü, üslûbunun sade bir dil içerdiği, dikkat çekici ifadelerle yazarın ruhî yapısıyla uyum içinde olduğu görülüyor.

---

[18] Yaği, a.g.e, s . 19-26

19 Kamil El Sevafiri, *el Edebu'l-Arabiyyu'l-Muasir Fi Filistin mn seneti 1860 -1960*, Darulmaarif, Kahire 1976, s. 73

Bu aşamada şiir, yoğun bir kültürle dopdolu olması dikkat çekiyor. Çünkü şairler klasisizm, romantizm ve sembolizmle tanışmıştır. Bu aşamadaki şairleri çağdaş Filistin şiirinin öncüleri olarak niteleyebiliriz.[20]

Ebu Selmâ ve İbrahim Tûkân gibi bu döneme mensup şairler, en güzel şiirleri yazarak şiiri direnişle bağdaştırdılar. Aralarında Abdurrahim Mahmûd'un da bulunduğubazı şairler ise şehit düştüler.[21]

Şehit şair Abdurrahim Mahmûd diyor ki:

سَأَحْمِلُ رُوحِي عَلَى رَاحَتِي وَأُلْقِي بِهَا فِي مَهَاوِي الرَّدَى

فَإِمَّا حَيَاةٌ تَسُرُّ الصَّدِيقَ وَإِمَّا مَمَاتٌ يغَيِظُ الْعِدَا

وَنَفْسُ الشَّرِيفِ لها غَايَتَانِ وُرُودُ الْمَنَايَا وَنَيْلُ الْمُنَى [22]

Canımı avucuma alıp
Onu helak uçurumuna atacağım
Ya dostu sevindirecek bir yaşam
Ya da düşmanı kızdıracak bir ölüm (olsun)
Haysiyetlinin iki gayesi var
Ölüme yürümekve merâma ermek

Diğer bir dönem ise_Savaş ve Felâket Sonrası Dönem olup bu dönemde bir tür duraklama sürecine girilerek mücadele umutsuz bir çabaya dönüşmüştür. Vaktâ ki Almanlar savaşta zafer kazanınca Araplar sevinmiş ve halk da düşmanlarına nispet yapar olmuştur. Nitekim Burhaneddin el-Ayyûşî'nin(Cebelu'n-Nâr - *Ateş Dağı*) adlı divanında "Hitleriyyât" diye adlandırılan bir bölüme rastlıyoruz. Bu şiir, hüzün ve acıyı öne çıkarırken Mu'în Besiso, Hanne Câbir ve Hârûn Hâşim Reşîd'in şiirlerinde olduğu gibi

[20] El Sevafiri, e.g.e, s.74- 75
[21] Yağı, e.g.e, s. 39
[22] Yağı, e.g.e , s. 33

faciayı vuku bulmadan tahmin edebiliyor. Bu arada Hasan el-Buhturî'nin (*Uksûsatu'ş-Şahrûr* - Karatavuk Hikâyesi)gibi manzum hikâye üslubu ortaya çıkmıştır. Bu dönemi de kendi içinde şu evrelere ayırabiliriz:

1948 Felaketi Sonrası Şiir: Şiire giren yeni konular ve Filistinli şairlerin kullandığı üslupların çeşitliliği nedeniyle felaket şiiri, yapı olarak en iyi ve en sağlam şiir sayılır. Çünkü bu konular, facianın yanı sıra BM genel kurulunun taksim kararı, Yahudi çeteler devletinin kuruluşu, hezimetin getirdiği sorunlar, mülteci sorunu, olası intikam çağrısı, geleceğe umutla bakma gereği ile Arap Birliği'ne çağrıda bulunma; ayrıcazulme ve kötü koşullara direniş çağrısından doğmuştur.[23]

Bu şiirin özelliklerinden biri de kaynağını gerçekten alması ve duygusal olarak inandırıcı, duygu olarak güçlü olması ve hayal imgesinin facianın gerçeğinden doğmuş olmasıdır. Benzetme, istiare ve kinaye gibi yaratıcı sanatları kapsayan bu imge üslubun doku olarak sağlam söz olarak güçlü olmasını sağlamıştır. Çünkü burada hem şekle hem de içeriğe vurgu yapılarak kafiyeli şiir bağlamında nazım üslupları bakımından bir çeşitlilik söz konusu olup bunun sonucunda kafiyelerde çeşitlilik ortaya çıktığı gibi serbest şiir de ortaya çıkarak çeşitli bahirler kullanılmıştır. Bu arada üsluplarda da bir çeşitlilik söz konusu olup yazanın kişiliğini ve bireyselliğiniortaya çıkaran klasik, romantik ve realistüsluplar görülmüştür.Bu dönemin en ünlü şairleri Yûsuf el-Hatîb, Hârûn Hâşim Reşîd, Selmâ el-Hazra el-Ciyûsî, Fedvâ Tûkân ve Mu'în Besîso'dur.[24]

Örnek olarak yazar Selmâ el-Ciyûsî'nin "*Medinetu'ş-Şuhedâ'* - *Şehitler Şehri*" şiirinden örnekler verebiliriz:

أنا أَدْرِي أَنَّهُمْ ماتُوا لِيَحْيَا الْوَطَنْ

وَطَنُ الْقَتْلَى وَحَقْلُ الدَّمِ هذا الَوطَنْ

[23] Yaği, e.g.e, s. 42 - 45
[24] El Sevafiri, e.g.e, s. 84-85

أَنَا أَدْرِي أَنَّهَا "الْحُرِّيَّةُ الْحَمْرَاءُ" هَذَا الثَّمَنْ[25]

Biliyorum, onlar vatan yaşasın diye öldüler

Maktuller vatanı ve kan tarlasıdır bu vatan

Biliyorum kızıl hürriyettirbu,ve bu da bedeli

1967 Sonrası Filistin Şiiri: Direniş konusu, Yetmişli yıllarda özellikle de 1967 yenilgisinden sonra işlenen önemli konulardan biriydi. Bu durum İsrail içinde yaşayan şairlerin başını çektiği direniş şiirinden doğan hareketin bir sonucuydu. Bu şairlerin kullandığı meydan okuyucu dil, 1967 hezimetinden sonra yenilgiyi derinden hisseden Arap dünyasında milliyetçi ruhun ve milliyetçi duyguların yeniden canlanmasına katkı sağladı.

Buna rağmen şiir, Yetmişli yıllarda bir duraksama dönemine girerek bu alanda çeşitli sıkıntılar baş göstermiştir. Edebiyat alanında ağırlığı olan şairler çıkmış olmasına rağmen mükemmel olanları azdı. Geri kalanları ise şöhretlerini siyasi konuları işlemekle ve vatanın sorunlarını dile getirmekle kazandılar.[26]

Bu siyasi durumun bir sonucu olarak şairler ister istemez direniş çemberini aşarak arzulanan imgeyi dile getirmek üzere kahramanlıkları yüceltme yoluna gittiler. Bunun için doğa, tarih ve hayata yönelerek bunun aracılığıyla söylemek istediklerini söylediler. Bu yenilemeye rağmen imgeleri bir dereceye kadar uyumsuz ve yapaydı.

Bu aşamadaki şiirin özelliklerinden biri de estetiğin öne çıkarılarak kasıtlı yapmacıklığa başvurulmasıydı. Bu dönemin şairleri,kelimeler ve imgelerle oynamakla

[25] El Sevafiri, e.g.e, s. 224
[26] El Ciyusi, e.g.e, s. 75-77

dikkat çekerken bu konuda abartıya kaçmadan geleneğin ve geleneksel şiir üsluplarının dışına çıkmayan bir yöntem kullandıkları görülmektedir.

Seksenli Yıllar Dönemi: Bu yıllarda şiir kendisini kuşatan olumsuzluktan kurtulmuştur. Ancak cesaretin yanı sıra geleneksel özellikleri sürdüregelir. Bunun sonucunda edebiyat sahasında farklı ve yaratıcı potansiyellerle dolu üsluplarla şiir yazan şairler çıkar. Bu arada, Yetmişli yılların şairleri seksenli yıllarda olumsuz olgulardan kurtularak modern şiir araçlarını kullanma yoluna gittiler. Hayri Mansûr, Murîd el-Barğûsî(1944 -) veAhmedDahbûr (1946-), bu dönemin temsilcilerindendir.Ayrıca dönemin önde gelen şairleri arasında Sadî Yûsuf, Velîd Haznedar ve ĞassânZaktân sayılabilir.[27]

Bu dönem şiirine olarak Murîd el-Berğûsî'nin aşağıdaki beyitlerinisunuyoruz:

تَحَرَّرْ

الآن حُرَّاسِي جَمِيعاً هَجَرُونِي،

أَنَّها حُرِّيَّتِي والموتْ

جاءاني معاً[28]

Özgürlüğe kavuşmak !

Şimdi tüm muhafızlarım terk etti beni

Bu benim hürriyetimdir ve ölüm

Her ikisi birlikte buldu beni

[27] El Ciyusi, e.g.e, s.76- 81
[28] El Ciyusi, e.g.e, s. 147

2.2. Nesir

Yazı da tıpkı şiirde olduğu gibi dört aşamadan geçmiştir. *Birincisi*,On dokuzuncu yüzyıldan 1908 anayasanın ilanına kadar. *İkincisi,* 1908'de anayasanın ilânından Birinci Dünya Savaşı'nın son bulduğu 1918'e kadarki dönem. *Üçüncüsü,* iki büyük savaş arasındaki dönem olan 1920-1940 arası. *Dördüncüsü*, İkinci Dünya Savaşı'ndan 1948 felaketine kadarki dönem.[29]

Birinci Aşama, Bu dönemin edebi eserleri şu üç akıma ayrılmıştır:

1 –Eserlerini, okuyucuyu gerçek içerikten uzaklaştıran istiarelerledoluaşırı belagatladolduran akım. Bu akımın temsilcileri, fazlasıyla özenti ve yapmacıklığa başvurmuştur. Bu akım, yalnızlık ve hayata kapalı olmanın bir sonucu olarak doğmuş olup bu durum da içeriğin dar olmasına neden olmuştur. Ancak bu zayıf hali, şekilciliğin yanı sıra fazla renklerle gizlenmiştir.

2 - Yazarın mensup olduğu sınıfı ve kendisini toplumuna bağlayan bağları ifade eden akım.

3 - Temsilcilerinin yukarıdaki her iki akımın ifade ettiği kavramlar üzerinde yoğunlaştığı, dolayısıyla yaşanan acıların doğrudan ulaştırılmasını savunan akım.

Bu dönem temsilcilerinin içerikten çok dil ve şekli öne çıkardığını görüyoruz. Peygamber, hadisleri ve benzeri konuları işleyen Şeyh Yusuf en-Nebhânî(1849-1932) gibi. Buna rağmen kendisi geleneksel süslü dil kalıplarını kullanmıştır. Bunun bir sonucu olarak bu dönemde yeni bir yazı türü olarak günlükler edebiyatı ortaya çıkmıştır.[30]

İkinci Aşama, 1908'de Anayasanın ilanından Birinci Dünya Savaşı'nın son bulduğu 1918'e kadar.

---

[29] Yaği, e.g.e, s. 49
[30] Yaği, e.g.e, s. 49-50

Bu dönem, orta sınıfı oluşturan etkenlerin netlik kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde bu sınıf, varlığını hissettirerek ilişkilerini düzenlemeye ve durumunu düzeltme yolunda ciddi adımlar atmaya başlarken gazeteler de bu sınıfın ortaya çıkışının doğal bir sonucu olarak ortaya çıktı. Yine bu dönemde,koşullara ve amaçlarına uygun edebi şekiller ortaya çıktı. Edebi makale, günlükler ve hitabet bunlardan bazılarıdır. Bu edebi şekiller genişleyerek yeni yaşam koşullarının meydana getirdiği her türlü içeriği kapsadı. Ayrıca bu dönemde emek, çalışma, iş ve işçi sorunlarını, halk ve hükümetlerin milletler ve sınıflar arası ilişkilerdeki rolünü, toplumsal yapıyı, dilin insanların hayatı ile bağlantısını, gelenekleri, işkillenmeleri, isyanları, savaşı ve barışı, siyaseti ve çeşitli bilimsel olguları, hayat hikâyelerini ve hapishane bilimi ve edebiyatını kapsayacak şekilde genişledi. Bu dönemin yazarlarından Halîl es-Sekâkînî'nin yanı sıra Halîl Bidas ve İsaf en-Neşâşibî'yi sayabiliriz.

Buradan hareketle bu akımın temsilcileri, gerçekleri ele alarak herhangi bir mübalağa ya da sözlü söz olmadan güzelliği ve yeniliği ile dikkat çeken bir üslupla sorunları betimleme yoluna gitmişlerir. Bir değeri olması ve insanların geneline hitap etmesi için yazmada ölçülü olma ilkesine uyarak yazmada bilime odaklandılar. Es-Sekâkînî, bu akımın temellerini atarak özelliklerini ortaya koyanların başını çekmektedir. Karşısında ise İsaf en-Neşâşîbîyer almaktadır.[31]

İki savaş arası dönem ki bu dönem üçüncü dönemdir yazı, siyasî ve millîsorunları ele alarak komplo ve tuzakları açığa çıkarmaya başladı. Buna karşılık kararlılığı ve milli ruhu canlı tutmaya daçalıştı. Böylece halk, Doğu-Batı arası karşılaştırmalarla meşgulken gazeteler yapmacıklıktan ve süslü sözlerden uzak makalelerle doldu. Bu arada es-Sekâkînî Okulu,evrim teorisinin yanı sıra bundan doğan iyimserlik değerleri, kuruntuyu redve duygu ile düşünceyi uyuşturma gibi düşüncelerin etkisinde kaldı. Ardından materyalizm, demokrasi, Darvinizmve sosyalizmin değerleri

[31] Yağı, e.g.e, s.53- 59

halk arasında yayılmaya başladı. Bunun sonucunda es-Sekâkînî ve en-Neşâşîbî akımlarına ek olarak materyalizm akımının tohumları atılmış oldu.[32]

İkinci Dünya Savaşından Hezimet aşamasına kadar süren safha ise dördüncü dönemi kapsar.

Arap Davasını gölgede bırakan emperyalizmin bir sonucu olarak hâkim olan hüzün, bu dönemi büyük ölçüdeetkisi altına almıştır. Dolayısıyla yazıda herhangi bir yeni eğilim ortaya çıkmaz. Aksine, olduğu gibi kalarak hem es-Sekâkînî hem de en-Neşâşîbî'nin akımlarına durgunluk hâkim olmuştur.

Bu durumun sonucu olarak hitabet konusu insanların hitabete duyduğu ihtiyaç nedeniyle güç kazandı. Ardından 'AcâcNuvayhiz (1897-1982) ve Halîl Beydes (1874-1949) gibi yetenekli konuşmacılar ve hatipler,mikrofonlardan konuşmak üzere radyoya geçiş yapmışlardır. Böylece radyo, bu dönem yazarları açısından ülkede hayatı ileriye götüren bir platform haline geldi.[33]

Bütün bunların neticesinde diyebilirizki israil işgali ile başlayan bunlar nakba felaketi , nekse felaketi ve ayaklanmalar filistin edebiyatında önemli bir etki birakmıştır. Tabiki bütün edebi eserlerin yanısıra filistin nesiride nasibini almış, akıma kapılmıştır. Her bir nesirde yaşanan olaylar bir bir dile getirilmiş, adeta kayıt altına alınmıştır. Yazılarda kullanılan üslup ise Filistin gelenek ve göreneklerini yansıtacak bir uyarlama ile yazılmiştır.

Yazarlar eserlerinde özellikle Nakbe olaylarına ve siyonistlerin en büyük emeli ve projesi olan Filistin halkının asimilasyonuna dikkat çekmektedirler. Böylelikle eserlerde öne çıkan unsurlar ekseriyeten Filistin kimliği, gelenek ve görenekleridir.

Çoğu yazarlar bu dönemde vurgulamak istedikleri özgürlüğe dair duygu ve düşünceleri intifada ve onun kahramanları üzerine odaklanarak yapmışlardır.

[32] Yağı, e.g.e , s. 60-61
[33] Yağı, e.g.e, s. 66-71

Kendilerine Filistin içinde ve dışında yaşayan bütün Filistin halkını hedef kitle edinmişlerdir.

Günümüz yazarları ise eserlerinnde kişi ve olayları tek tek ele almayarak toplumsal Filistin kimliği üzerinden vurgu yapmaktadırlar.

Aynı zamanda yazarlar günümüzde, Filistin toplumunun özgürlük ve kimlik sorununun yanısıra belkide bu kadar olaylar arasında yeterince ehemniyet verilmeyen başka bir konu olan, yurt dışında sürgün hayatı süren Filistinlilerin gurbet hayatını ve yaşadıkları zorlukları dile getiriyorlar. Aynı zamanda yurt içinde yaşayan Filistinlilerinde gelecek ve gelecek kaygılarınada eserlerinde yer vermektedirler.

Böylelikle diyebiliriz ki yazarlar kendilerine edebi eserler ile aktif bir rol biçmişlerdir. Eserlerinde odaklanma noktası olarak ulusal kimliğin bilinçlendirilmesi ve bu konudaki farkındalığın, toplumun değer ve yargılarına göre anlatılıp yansıtılmasıdır.[34]

Bu tür yazarlara örnekleme verecek olursak; Seher halife / Gassan Kenefani / Cabra İbrahim Cabra / Yahya Yekhlef / İbrahim Nasrallahı sayabiliriz.

2.2.1.Filistin Dâvası ve Çağdaş Arap Edebiyatı İle İlişkisi

Filistin halkı,bir asrı aşkın bir süreden beri çektiği ve günümüze kadar çekmekte olduğu sorun nedeniyle adeta milletinin tarihini anlatan ve zamanın hikâyesini sömürgeciler üzerinden gözlemlediği bir yazarlar zümresine dönüştü.Bu hikâyeyi katı bir sömürü ile başlatan sömürgeciler, bir halkı başka bir halkın aleyhine göç ettirme yoluna gitti. Halkın ise kendi kendini savunarak topraklarının işgaline karşı kuvvetle direnmekten başka çaresi kalmadı. Böylece insanlar kurtuluş yolunda herşeylerini feda ettiler. Şehadete erenler olduğu gibi, yaralı düşenler ve hâlâ zafere ulaşmak için ümidini kesmeden direnişini sürdürenler de mevcuttur.

---

[34] Manar Mehvel, El haviyye Vel Hirakil Şebebil Filistiniyyi: NazraTarihiyye Fil Edeb Cerided hakkul Avde Say: 49, http://www.badil.org

İşgal sonucunda gaspçı işgalciye kelimeleriyle siyonistlere karşı koyan, bu kelimeleri bu siyonistlerin yalanlarını su yüzüne çıkarmak için teşvik ve tahrik bağlamında yüksek sesle seslendiren yazarlar ortaya çıkarttı. Onlar için kelimeler, savaşan ve yenilmez ordu efsanesini alaya alan bir silah niteliğindeydi. Zamanla bu kelimeler,kendine özgü konuları ve çeşitli üslupları olan başlı başına bir edebiyat halini aldı. Bunlardan bazıları hem şair hem yazardı. Bazıları tarihçilik yapıyor, bazıları konuları alaycı bir üslupla ele alıyor, bazıları da halka hitap ediyordu. Böylece Filistin Edebiyatı, gerçeklerden doğan, gerçekleri ruhsal bağlamda dile getirip delilleriyle ortaya koyan bir edebiyat haline geldi. Dolayısıyla bütün katliam, savaş ve isyanları edebiyatçılar ve şairlerin yanı sıra tarihin kelimeleri ile özetleyen, genel geleneğin korunup farklı kanallara akıttığı koca bir ürün haline geldi. İşin trajik yanı, bu edebiyatın Siyonist düşmanın tüfeklerine hedef olması ve Ğassan Kenefani(1936-1972 gibi edebiyatçıların şehit düşerek kanlarıyla kahramanlık ve fedakârlık destanları yazmasıdır.

Felaket, işgal edilen topraklar, Teşrîn Savaşı, Deyr Yâsin Katliamı, 1987 yılındaki Birinci İntifâda... Bütün bu olaylar,gerek şiir ve gerekse nesir yoluyla dile getirilmesini sağlayan bir edebiyat doğurmuştur. Bu edebiyat, gelişen olayları kayda geçirerek toprağa sarılıp terk edip gitmeyi reddeden insanları hikâyelerini anlatır. Bir yandan gerçekçi ve direnişçi bir edebiyat ortaya çıkarken, diğer yandan da trajik ve iyimser bir edebiyat. Bir kısmı zindanlarda, cellatların kırbaçları altında yazıldı, bir kısmı da dünyaya dağılan şairler tarafından. Bu şairlerden bazıları olanlara aldırmadan seyirci kalan Arapların gevşek tutumlarını eleştirmek için mizaha başvurdu. Bunlardan bazıları, Tevfik Zeyyâd (1929-1994), Semih el-Kâsım (1939-2014), Mahmud Derviş (1941-2008) ve Ğassan Kenefânî'ydi. Bu dava, kelimelerin ağızlarında düğümlendiği bazı şairlerin yanı sıra olayları gözlemleyerek tarihini derleme yoluna giden bazı yazarları da teşvik etti.

2.2.2 Filistin Romanı

2.2.2.1 Filistin Romanının Tanımı

Filistin Romanı, anlatım unsuruna dayalı edebiyat türlerinden biridir. "Mantık sıralaması izleyerek okuyucuyu teşvik ve cezbederek olayları izlemeye sürükler. Sorunlara ve çekişmeler, orta yerlerde ele alınarak sona kadar götürülür. Bunun yanı sıra merak ve heyecan gittikçe artarak okuyucuyu sona doğru sürükler. Bu an, artık aydınlanma ve makul ya da belirgin sona ulaşılan an olur."[35]

2.2.2.2 Filistin Romanının Gelişim Aşamaları

Filistin'de romanının gelişim süreci üç aşamadan oluşmaktadır:

Birinci Aşama: Felaket öncesinden ikinci aşamanın başlangıcına kadarki dönem.

İkinci Aşama (1948 - 1953) : Şaşkınlık ve çaresizlik aşaması olup bu dönemde ortaya roman çıkmamıştır.

Üçüncü Aşama: 1967 hezimetine kadar sürmüştür. Bu aşamada romancıların düşünsel bilincinin oluşmasında siyasi koşulların etkisi olmuştur. Konunun üslubun önüne geçtiği, dolayısıyla bir vaaz eğiliminin gözlendiği bu dönemde,doğrudan faydacı olma adına bazı teknikler ihmal edilmiştir.

Dördüncü Aşama (1967-1994) : Bu dönemde İsrail içindeki Filistinlilere uygulanan ablukanın kalkması ve onların Batı Şeria, Gazze ve Arap dünyasındaki durumları göz önüne alınarak roman metninde bir gelişme olduğu gözlenmektedir.

Son Aşama: 1994'ten günümüze kadar sürmekte olup hem nicelik, hem teknik, hem de içerik açısından gelişme gözlenmektedir. Bu aşamada anlatım yapılarındaki

[35] Huseyn Muhammed El Salibi, *el rivayetu'l filistiniyya veteceliyatiha el fenniyya ve'l maduiyy fil ardıl muhtella*, El camiatu'l islamiya, Gazze 2008, s 140

gelişmelerin yanı sıra roman söylemi yararına diyalogda dil kullanım tekniklerinin varlığı dikkat çekmektedir.”[36]

2.2.2.3 Filistin Romanına Özgü Teknik Özellikler

Filistin romanında kadının belirgin bir şekilde yer alarak ihmal edilmemesi ve kadınla ilgili sorunlara önem verilmesi. İster Filistin içinde ister dışında olsun bütün Filistinli yazarların davaya sahip çıkması. Yazarların tamamının kişisel sorunlarla meşgul olmaktan geri durarak adı “Vatan” olan tek bir sorunu dile getirmesi. Edebî yapıtlarda maskeler kullanılarak düşmanla savaşta doğrudan karşı karşıya gelmemeye gayret gösterilmesi. Filistin romanlarının iç çekişmelere odaklanmaksızın işgalcilerle yaşanan büyük kavgayı temsil etmeyi seçmesi. Edebi yapıtlarda vatan davasının romantik bir dava oluşturmaması; tersine Deyr Yâsîn, Sabrâ ve Şatillâ katliamlarının yanı sıra intifâda döneminde çocuk ve gençlerin kemiğini kırma olaylarında ifadesini bulan bir var olma sorunu olması. Topraktan ödün verme ve düşmana ödün vermeyi ima eden ya da soruna çözüm sunan sanatsal yapıtların olmaması. Filistinli sanatçının Filistin Devrimini genel olarak kurtuluş hareketlerinden ayrı görmemeye özen göstermesidir.[37]

2.2.2.4Filistin Romanının Konuları

Filistin Romanı, Filistin Davasının büyük çıkışı sayılan ve Arapların felakete engel olarak oynanan oyunları sonuçsuz bırakma girişiminden önce maruz kaldığı trajedileri ele alanYûsuf Câd el-Hakk’ın “*Kable’r-Raóîl* - Göçten Önce” romanından olduğu gibi sömürgecilere karşı verilen direnişi işleme yoluna gitmiştir.

---

[36] www.aljazeera.com

[37] Huseyn el Salibi,e.g.e, s .58

Filistin Romanı ayrıca meş'um*Balfour Bildirisi*'ni ve Filistin Arap halkının girdiği milli mücadeleyi de ele alarak felaketten önce 1936-1939 yılları arasında süren büyük Filistin isyanıyla doruğa çıkan ve birbiri ardı sıra gerçekleşen isyanları da işlemiştir. Bu durum Abdullah ed-Dennân'ın (1931-) "*Òubz ve Bârûd* - Ekmek ve Barut" adlı romanında görülebilir.

Roman buna ek olarak Arapların 1948'de maruz kaldığı felaketi de işleyerek yazar Ğassan Kenefânî'nin *Umm Sa'd* romanında olduğu gibi eğitim kampları ve direnişi de konu edinmiştir.

Filistin Romanı, Lübnan'daki iç savaşı konu edinerek yazar Yahya Halef'in "*Neşîdetu'l-Hayât* - Hayat Türküsü" romanında olduğu gibi 1982'de İsrail'in Lübnan'a girişi esnasında yapılan direnişi betimlemiştir.

Ardından 1987 yılında işgal altındaki topraklarda baş gösteren kahraman intifâdayı ele almaya başladı. Bu dönemde birçok roman ortaya çıkarken bazıları kitle hareketini işleyerek ideolojik duruşlarına göre aydın ve seçkin olmak üzere iki türlü kahraman tipi ortaya koydu. Yazar Seher Halîfe'nin "*Babu's-Sâóa* - Meydan Kapısı"ve "*Vucûh fi's-Semai's-Sâòin* - Sıcak Gökyüzündeki Yüzler" adlı romanları, bu dönemde yayınlanan en önemli iki roman sayılmaktadır.[38]

Romanlar ayrıca şu konuları ele almıştır: "Kurbanlar ve masumların ölümü; kahramanların hayatlarının baharındayken peşinden koştuğu ölüm; başarısızlıkla sonuçlanan yorulmak bilmeyen girişimler; bitmek bilmeyen yerinden sökülme; Filistinli göçmenlerin Arap dünyasının diğer bölgelerinde yaşadığı ve gittikçe artan zilleti, vatansız bir halk olarak acınacak halleri; geçmişte İsrail'in denetiminde olan Batı Şeria ve Gazze Şeridi, düşmanın geniş çaplı gözaltıları, sürgünler, evlerin havaya uçurulması, eğitim kurumlarının kapatılması, Araplara ait su ve topraklara, İsrail hükümetlerinin BM kararlarını hiçe sayarak köktenci Siyonist yerleşimcileri üzerine şehir ve yerleşim merkezleri kurmaya teşvik ettiği topraklara el konulması; İsrail'in yeniden yapılanması

[38] http://www.ikhwanwiki.com/2014

için düşük ücretlerle çalıştırılan Batı Şeria ve Gazzeli işçilerin maruz kaldığı olduğu duygusal çatışmalar gibi"[39]

2.2.2.5 Filistin Romanının Öncüleri ve Eserleri :

1 . Ğassân Kenefânî: En ünlü eserleri "*RicalFi'ş-Şems* - Güneşteki Adamlar" 1983, "*Ve Mâ Tebakkâ Lekum*–Ve Size Kalanlar" 1966, "*'Â'id İle Hayfâ* - Hayfa'ya Dönen Adam" 1969.

2 . Emîl Habibî (1921-1996): En ünlü eseri. "*el-Vekâ'i'u'l-Ğarîbe fî İhtifâ' Sa'îd Ebi'n-Nahsi'l-Mutefâ'il* - İyimser Saîd Ebi'n-Nahs'in Kayboluşun Arkasındaki Garip Olaylar", 1974.

3 - Cebrâ İbrâhîm Cebrâ (1920-1994): En ünlü eserleri ,"*Sira' fî Leyl Tavîl* - Uzun Gecedeki Kavga" 1955, "*Sayyâdûnfî Şâri' Zî* - Zi Caddesi Avcıları" 1960, "*es-Sefîne* - Gemi"1971.

4 - İbrahim Nasrallah: En ünlü eseri, "*Berâri'l-Hummâ* - Sıtma Çölleri"

5 - Yahya Halef: Başta gelen eseri, *NecrânTahte's-Sıfr*- Sıfırın Altındaki Susuz.

3.Seher Halîfe ve Filistin Romanı

Seher Halîfe, en önemli Filistinli romancılardan biridir. 1941 yılında Nablus'ta doğmuştur. Kudüs ve Ürdünde okudu. Erken yaşta görücü usulüyle evlenmiştir. On üç yıl süren hayal kırıklığı ve musuzluktan sonra bu evlilikten kurtulmayı ve kendini yazmaya vermeyi kararlaştırır ve ardından öğrenimine başlar."[40] Üniversiteyi BatıŞeriada Bir Zeit Üniversitesinde İngiliz dili ve edebiyatı okuyarak tamamladı. Aynı

[39] http://www.wafainfo.ps,
[40]http://ar.wikipedia.org/wiki/

Üniversitede 3 yıl direktörlük, editörlük ve şeflik yaptıktan sonra Libya da bir sigorta şirketinde çalıştı. Daha sonra yine Libyada Nijerya büyükelçiliğinde tercumanlık yaptı.1983te Amerikada yüksek lisansını tamamladı. Amerikan IOWA Üniversitesi'nden kadın ve Amerikan edebiyatı araştırmaları alanında doktora çalışması yaptı. Şu ana kadar on roman yazmıştır. Bütün romanlarında işgal altındaki Filistin'in durumu, Arap vatandaşının baskıcı rejimler altındaki durumu, kadının özgürlüğü ve toplumsal sorunlargibi konuları işlemiştir. Hem Arap kuruluşlarından, hem de uluslararası kuruluşlardan birçok ödül almıştır.(İtalyan Edebiyatı Tercüman Alberto Moravia Ödülü, İspanyolca Edebiyat çevirmen Cervantes Ödülü, Necib Mahfuz Ödülü, Eski Ahit ödülü, Simone de Beauvoir ödülleri,vb) Arap,Amerika ve Avrupa ülkelerinde birçok konferanslar vermiştir. Romanlarında kadının, kadınlık bilincinin, siyasi bilincinin ayrılmaz bir parçası olduğuna dair derin inancını dile getirerek eserlerini ikna edici bir teknik yöntemle sunmaktadır. Arap kadınının verdiği mücadele ile karşı karşıya kaldığı sıkıntıların,değişim ve kurtuluş yolunda verilen genel siyasi mücadelenin bir parçası olduğunu savunmaktadır. Roman üslubu hassas, tutumlu ve şeffaftır. Fasih Arapça ile yazmasına rağmen romanda diyalogların gerektirdiği yerde Filistin lehçesini ve yaygın tabirleri büyük bir ustalıkla kullanmaktadır.

Yayınlanan romanları: "*LemNau'dCevârîLekum* - Artık Cariyeniz Değiliz"1974, "*es-Sabbar* - Kaktüs" 1976, "*Abbâduşşems* - Ayçiçeği" 1980, "*MuzekkeratİmraʼaĞayrVâkiʻiyye* - Gerçekçi Olmayan Bir Kadının Hatıraları" 1986, "*Bâbu's-Sâha* - Meydan Kapısı" 1990, "*el-Mîrâs* - Miras" 1997, "*Sûrat ve Aykûna* ve Ahd Kadîm– İmge, İkon ve Eski Zaman" 2002, "*Rabîʻ Hârr* - Sıcak Bahar" 2004, "*Asl ve Fasl* - Asıl ve Fasıl" 2009, "*Hubbiye'l-Evvel* - İlk Aşkım" 2010, romanlarının çoğu 15 dünya diline tercüme edilmiştir."[41]

[41] Seher Halife, *Hubbiye'l-Evvel - İlk Aşkım Seher Halife, Kitabun Fi Ceride*, S.158, 2011, http://www.kitabfijarida.com/pdf/158.pdf

1. BÖLÜM

ROMANIN ANALİZİ

Yazar Seher Halîfe'nin 2010 yılında Dâru'l-Edeb tarafından yayınlanan orta boy 391 sayfalık *Hubbiye'l-Evvel - İlk Aşkım* romanı, romanın kapağında da belirtilmiş olduğu gibi on beşten fazla dünya diline çevrilen ve bazıları uluslararası ödüllere layık görülen en önemli romanlardan biri sayılır.

I.1Romana Genel Bir Bakış

Yazar romanını, Kahtân Ailesinden bazı şahsiyetlerin etrafında kurgulamaktadır. Bir baba, anne ve dört çocuktan oluşan roman kahramanları; Vahîd, Emîr ve Semîr'in yanı sıra kızı Vidâd ile romanın başkahramanı olan torunu Nidâl, ilk aşkı olan Asîralı Rebî' ve el-Kastal Savaşı kahramanı olup bu savaşta şehit düşen Şeyh Abdulkadir el-Huseynî'den oluşmaktadır.

Romanın geçtiği ana mekân, caddeleri, sokakları, dağları ve evleriyle Filistin sayılır. Buna ek olarak yazarın gezerken zikrettiği, Paris, New York, Kahire, Amman, Londra ve benzeri ikincil yerler de vardır.

Romanın geçtiği dönem ise, XX. Yüzyılın otuzlu yıllarından günümüze kadar uzanmaktadır. Yahudi göçü nedeniyle Filistin'de yaşanan isyanları ve buhranlı yılları da kapsayan bu dönem, 1948 yılındaki Filistin Felaketini, 1967 yılındaki hezimeti, direniş dönemi ile 1987 yılındaki Birinci İntifâda ile 2000 yılındaki İkinci İntifâdayı da içine alarak günümüze dek uzanır.

Yazar, romanınakahraman komutan Abdulkadir el-Huseynî'nin şu beyitleriyle başlıyor:

بَنِيَّ خُذُوا مِنِّي نَصِيحَةَ والِدٍ

عَرَكْتُ نَوَاصِيَ الدَّهْرِ والدّهرُ قُلَّبُ

سِلاَحُ الْفَتَى طِيبُ الْخَصَالِ وَعِزُّهُ

عَفَافٌ وَبَأْسٌ فِي الشَّدائِدِ يُرْهَبُ

بَنِيَّ أَقِلُّوا مَا اسْتَطَعْتُمْ عِثَارَكُمْ

فَرُبَّ عِثَارٍ لِلْمَكَارِمِ يَسْلِبُ

Çocuklarım, size benden baba nasihati

Kaypak olan feleğin çemberinden geçtim.

Erin silahı iyi hasleti ve şerefidir.

İffeti ve zor anlarda korku saçan gücüdür.

Çocuklar, siz siz olunsakın tökezlemeyin!

Çünkü nice tökezleme saygınlığınızıalır gider[42]

Roman, Nidâl'ın1967 Hezimetinden sonra Nablus'ta büyüdüğü aile evine dönmesiyle başlar. Evin duvarları yıkılıp dökülmüş; evsizler, esrarkeşler, kumarcılar ve benzerlerinin barınağı haline gelmiştir. Birçok ülkede dolaşırken kendini kötü hissetmesinden sonra yaklaşık olarak elli yıl aradan sonra evi onarmak üzere geri döner."Havaalanından havaalanına inip kalkarken"[43]çocukluk yıllarındaki duygularını yeniden canlandırmak için dönüş yapar. "İlk satırda yazılanlar tarihin bir örneği olarak bize eşlik eder; hatıralar, çocukluk ve kırışıklıklardan ve tenimizde oluşan sarkmalar ile gözlerimizdeki parıltının önceki fotoğraflarımız da..."[44]

İlk Aşkım romanı, roman kahramanı Nidâl ile Asîra köyünden olan genç Rebî' arasındaki masum aşk hikâyesini anlatır. Bu genç, onun ilk aşkı olup sevdiği kişidir. Uzun yıllar ondan uzak kalması nedeniyle uykuları kaçmaktadır. Yolculuklardan geri

[42] Roman s. 7-8 (Komutan Abdulkadir el Huseyni'nin Sözleri)
[43] Roman s. 9
[44] Roman s. 10

dönüp Nablusa yerleştikten sonra kendisini baba evinin önünde Rebî'yi görünce her şey fazlasıyla değişmiştir. Çünkü o artık adımını zor atabilen yetmişinde bir ihtiyar olarak dönmüştür ona. Kendisi de ondan birkaç yıl küçüktür. "O garip bir adamdı, keçisakalı vardı, yaşça büyüktü, saçları aktı, numaralı gözlük takıyordu.Kareli Amerikan gömlek, açık mavi kot pantolon giyiyordu"[45]

Romanın adı, ayrıca annesi Vidâd'ın öyküsüne de işaret etmektedir. O da dayısı Emîn'in hatıralarında anlattığı gibi komutan Abdulkadir el-Huseynî'yi sevmişti. Çünkü Vidâd hemşireydi ve hasta düştüğünde tedavisini o üstlenmiş, o esnada da ona âşık olmuştu. Nitekim sorduğu zaman bunu kardeşi Emîn'e söylemişti. "Seviyor musun onu? Kısık bir sesle dedi ki: "Ben ona tapıyorum. Kendisi nasıl birkaç dakika önce bana gerçekleri hatırlattıysa ben de ona hatırlatayım", dedim. Ne o senin ne sen onunsun!...Başını sağa sola çevirip gözlerini yukarı kaldırdı. Sonra beni anlayabilmek için bana baktı. Kesik kesik konuşmaya başladı: Emîn... o... benim...ilk aşkım!"[46]

Romanın son bölümünde yazar, Filistin'deki 1929, 1936, 1939 ayaklanmalarına değinerek Arap Devletinin Filistin'in Yahudi tehlikesinden kurtarmak için ortak bir kurtuluş ordusunu kurmasından söz etmektedir. Bu dönemde İngiliz Glubb Paşa,1956 yılına kadar Ürdün'ün temsilcisi olarak Ürdün ordusunun komutanıydı. Irak'ın temsilcisi Nûrîes-Sa'id (1988-1958) idi. Toplam sayıları yedi olan devletlerden her birinin temsilcisi vardı. Bu temsilcilerin tümü Şam'da, ellerinden alınan topraklarını savunmak için Filistin halkına yardım ve destek vermelerini istediğinde komutan Abdulkâdir el-Huseynî'ye para ve silah vermeye yanaşmadılar. Oysa söz konusu paralar, Filistin'in savunulması için toplanmıştı. Ancak onun umutlarını boşa çıkardılar. Bu yüzden kendilerini Filistin'i Yahudileştirmek için İngiltere ile elbirliği yapıp ihanet etmekle ve komplo kurmakla suçladı. "Top yok, silah yok, para yok, bomba yok. Bizim komutanımız çılgına dönerek kükremiş kaplan gibi bağırmaya başladı. Tarih bunu yazacaktır, Kudüs'ün ve Filistin'in diğer bölgelerinin kaybedilmesinin sebebi sizsiniz. Bize olacaklardan siz sorumlusunuz. Siz İngiltere ile el ele verip komplo kuruyorsunuz.

[45] Roman s. 212
[46] Roman s.337

Ben ölürüm, teslim olmam. Kanımla canımla, adamlarımın canlarıyla el-Kastal'ı işgal edip teslim olmayacağım. Tarih sizin yaptıklarınızı yazacaktır. Siz komplocu hainlersiniz."[47] "Masa üstünde duran haritayı çekerek tuttu. Ardından ona işaret ederek yüzlerine fırlattı ve şöyle bağırdı: Ben sizin komutanlığınızdan istifa ediyorum"[48]Yazar, bu diyalogdaki kelimelerin çoğunun Cihad-ı Mukaddes'in genel sekreteri Kâsım er-Rimâvî'nin el yazmalarında geçtiği gibi harfi harfine alınmış olduğunu belirtiyor. (Abdulkadir el-Huseynî, 1950).

Yazar, bazı Arap ülkelerinin yanı sıra devrimin çözülerek heder olmasına neden olan devrim ve cihattan yana olduğunu iddia eden adamların tutumlarını ele alarak "Kısaca dedi ki, devlet ölüm döşeğindeydi. Karmaşa, tahrip, darağaçları. O, Arap kardeşlerden yardım istemek için Şam'a gitti, ama neyle karşılaştı? Filistin'in kayboluşuna benzer bir kayboluşla karşılaştı. Bunun üzerine kederli ve kalbi kırık bir halde geri döndü. Ama hezimetin gelmekte olduğunu gördü; ülkenin kaybolup gidişini, insanların kırılışını gördü..."[49]

Yazar bu şekilde iki aşk hikâyesini özetlemiş oldu: Kendi aşkı ile annesinin aşkı. Bu aşk, aşkın bağrından çıkıp aşkın bağrında son bulmuştur. Böylece devrim tarihine değinerek bunun ihanet ve işbirlikçiler tarafından yapılarak fitizisbir açıdan başlayıp devrimin çözülmesine kadar sürdüğünü belirtiyor ve okuyucuyu çekerek, okumaya ve olup biteni öğrenmeye sürükleyen güzel bir üslup kullanıyor.

[47]Roman s. 318
[48]Roman s. 318
[49]Roman s. 202

I.2Gerçeklik ile Hayal Arasında İçiçe Anlatım

Arap edebiyatçılarının çoğu bu tür anlatıma yönelmişlerdir. Böylece kitap, hayâlî anlatımları gerçek boyutlarla birleştirebilmekte, yani hayâl ile gerçeği bir arada sunabilmektedir. Roman yazarı, öznel içeriklerle hayâlî içerikleri belirli bir metot ilebirleştirir ki, böylece yeni bir tür ortaya çıkar ve buna *biyografi yazarlığı* denir. Bu surette roman yazarı ile ilk anlatıcı arasında karşılıklı bir konuşma oluşur. [50]

Anlatımda başkarakter, romansal çerçeve içerisinde tarihi açıdan başrol oynar. Yani yazar belirli bir metot uygulamak suretiyle, anlatım şekli ile tarih ve biyografiyi birleştirir. Şöyle ki her ne kadar tarihi de olsa okuyan kişi metni doğrudan anlatım olarak algılar. Hatta karakter ile yazar arasında isim uyuşmazlığı olsa da durum böyledir. Böylece aktarım (rivayet) yoluyla, metin üzerinden hayal kurmanın temel vazifesi olan hayali anlatım sağlanmış olur.[51]

Metne baktığımızda bayan yazar, anlatımların büyük çoğunluğunda birinci tekil şahıs zamiri kullanmıştır. Yeni karakter (Nidâl), çevresinde gelişen başlıca olayların doğrudan anlatımında normal olarak zamirin konuştuğu temel odak noktası ve anlatımın kahramanıdır. Hatıralarda ve biyografilerde genel olarak metot bu şekildedir. Yazar, aktarımın başından sonuna kadar başkarakterin çevresindeki olaylar ile ilişkisini anlatır ki, burada olaylar Nidâl isimli karakterin etrafında dönmektedir. Meselâ yazar bir yerde şöyle der:

Bugün güvelerin yiyerek çatlattığı yerleri onarmak ve biraz hatıra biraz tarihe sahip kalınacak bir yer oluşturmak için ailemin evine dönüyorum. Gurbet havası, uçaklar ve havalimanlarında daha fazla kalamam...[52]

Diğer taraftan, Nidâl'ın dayısı olan Emîn isimli karaktere dair hatıralarını doğrudan karşılıklı konuşma üslubuyla anlatmakta olup, böylece Filistin'in yıllardır yaşadığı savaş

---

[50] Abdullah İbrahim,*Mevsuatül Edebil Arabi* ,el-Müessestul-Arabiyye lid-Dirasat ven-neşr,Beyrut 2005 , S.670

[51] Filib Logon, *Biyografi,* (Çev. Ömer Hulli) , Arap Kültür Merkezi, Beyrut 1994 , S. 39-40

[52] Roman s.9

ve trajedi suretindeki ana konunun anlatımına hizmet etmektedir. Şöyle ki başkarakter, Arapların gafleti ve Filistin sorunu karşısındaki tutumları ile Yahudilerin uyanıklığı ve Filistin topraklarında kaba kuvvet ve gasp suretiyle kendilerine bir vatan oluşturmak için farklı yollardaki gayretlerini belirli bir yol izleyerek kıyaslamaktadır.

Bu bağlamda başkarakter, kendi hatıralarını ve biyografisini, olayları anlatırken tarihi bir üslupla aktarmaktadır. Böylece özellikle de toplumun kültürlü sınıfının bakışlarını var olan büyük trajediye çevirmektedir.

Diğer yandan anlatım, gerçeğin yarısını yansıtmakta olup kısmen de olsa bu gerçeği anlatırken tam olarak bir hakikati anlattığını hissettirmektedir. Zira anlatım, okuyucuyla yazar arasında bir açıklama üslubuna dayanmakta olup, eseri okuyanlar ancak doğruladıkları kadar etkilenebilmektedir. Tam tersine etkilendiği kadar doğurmaya bilmektedir de denilebilir. [53]

Okuyucu bu tür anlatımlarda iki zaman arasında kalmaktadır. Birincisi öznel zamandır ki, yazara kendini anlatabilmesi için olabildiğince büyük bir özgürlük tanımaktadır. İkincisi ise nesnel gerçek zamandır ki, aktarımı ana fikrin anlatımı çerçevesinde tutmaktadır. Roman, ana fikre hizmet etmek için daima bu iki türü karıştırmaktadır. [54]

Bazı yerlerde her ne kadar anlatım öznelliğe kaysa da yazar, vuku bulan gerçek tarihi yansıtmaya çabalamıştır. Ancak hiçbir roman yazarı, gerçek tarihi bulunan olayları anarken harfiyen ve hiçbir değişiklik yapmadan olayları anlatamaz. Olayların tamamen değiştirilmemesi ve olayların gerçek tarihine değil de anlatım esnasındaki ana fikre etki etmeyecek surette nesnelliğe ve doğruluğa bağlı kalmak suretiyle anlatım şartına riayet etmek kaydıyla, uygun gördüğü surette olayın aktarımına yönelir. [55]

İşte bu durum, yazarın tarihi olayları dikkatle ele alırken yapmış olduğu ifade metodu olup, bazı olaylar komutan Abdülkadir el-Hüseynî'nin hatıralarından naklen dile getirilmiştir. Örneğin;

---

[53] A.A, Mendlaw, ez-Zemenuve'r-Rivaye , DaruSadir, Beyrut 1997, S:52.62-64

[54] A.A, Mendlaw,e.g.e ,s.181

[55] Abdullah, İbrahim, e.g.e, S.665-666

Komutanımız şiddetli soğuk altında ve arkasına bile bakmaksızın dedi ki: Ordumuz olarak sizin göreviniz, biz talep etsek de veya ihtiyaç duysak ta silahınızı bırakmamanızdır. Bu silahlarda bizim adımız ve Filistin'in adı yazılmıştır.[56]

Ayrıca Vidâd'ın el-Hüseynî isimli komutana olan sevgisi bir hayal çerçevesinde anlatılmış olup, böylece yazar bu zamanın gerçek bir sevgi zamanı olduğunu kast etmekte ve bir ressamın tablosunda kullandığı teknik ile bir şarkıcının sesi ve nağmelerini kullandığı gibi tamamen teknik bir anlatımla bu sevgiyi ifade etmektedir. Mesela Vidâd'ın şu sözleri gibi:

(Bayan) Aşkla ve hararetle dedi ki; "O en güçlü, en büyük ve en güzel adamdır.[57]

Dolayısıyla bu gibi anlatım, olayların sahibinin sırlarının anlaşılmasında anahtar rolü oynamaktadır.

Zaman ve mekân, anlatım sürecinde önemli bir yer tutmakta olup, her ikisi birlikte olayların üzerine kurulduğu ve şahısların hareketlerinin çerçevesinde döndüğü bir temel teşkil etmektedirler. Zaman ve mekânın boyutları ve özellikleri farklı olsa da birbirlerine tutunmaktadırlar. Mekânlar şöyle bir özelliğe sahiptirler Açık alanlar metne etkinlik kazandırmakta ve karakterlerin hareketlerine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla mekânlar, olayların fezâsı olarak tabir edilmektedir. [58]

Yazar, Nidâl'ın şahsiyeti üzerinden, geçmiş ve şimdiki zamanın dışında mekânlar arasında kıyaslama yapmakta, geçmiş zamanla ve mekânla övünmekte, zafer nispet etmektedir. Örneğin küçük Zevâta köyünü resmederken yazar şöyle demektedir;

Orada elma, üzüm, nar ve su pınarları vardı. Orayı ben şelâle gibi görürdüm. Lakin bu kadar sene sonra orayı ziyaret ettiğimde ancak sivrisinekler, taş ocakları ve bataklıklar kaldığını gördüm.[59]

Yazar, aynı zamanda mekânların özelliklerini ayrıntılı bir şekilde anlatmaya çalışmakta olup hatırasında, akıbetleri farklı şehirlerin isimleri için birer yer bulunmaktadır. Bunlardan bazısını zaman unutturmuş, bazısını ise unutturmaya

[56] Roman s. 316
[57] Roman S. 336
[58] Abdullah, İbrahim, e.g. e,S.690
[59] Roman s.80

çalışmakta ve ısrar etmektedir. Nidâl'ın Asîra hakkındaki şu sözleri buna örnek gösterilebilir:

Direnişçilerin beldesi ... İngilizler burayı birkaç defa işgal etti. Ancak direnişçiler her yerdeydi.[60]

Nidâl 'ın ziyaret ettiği tüm mekânlar hakkında durum aynıdır. Şöyle der: " Robin, Bel'a, Tulkerem, Zenâbe, Badan Vadisi, Faria ve Tûr Dağı'na uğradık." Mekânları bitkileriyle zikreder ve *karsa'na, şûmer, fecîle* gibi Filistin topraklarına ait bitkilerin adını anar.

Yazar, roman anlatımını desteklemek ve okuyucuda metinden daha fazla etki sağlamak için dramatik diyalogları da kullanmıştır. Böylece okuyucuya geniş bir hayal sahası bırakmakta ve sanki bir film yada tiyatro seyrediyor izlenimi sunmaktadır. Bu anlatım, romanın hedefine hizmet etmek ve okuyucuyu olayları takip etmeye istekli hale getirmek için yazarların kullanabileceği en iyi yollardan biridir. [61]

Anlatım hususunda en belirgin temsil sahnesi, belki de el-Hüseynî ile Şam'da bulunan Arap komutanlar arasındaki diyalogdur denilebilir. Yazar burada konuşmanın büyük bölümünü harfiyen dile getirmiştir ki, bu okuyucunun etkilenmesi konusunda büyük bir öneme sahiptir. Zira okuyucu, diyalogu okumakta ve birçok açıdan düşünmektedir. Bu durum, belgelerin kullanımının yazar açısından büyük bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Romansal yapıda anlatılan bazı sahneler okuyucu nezdinde olayın gerçekliğini daha fazla hissettirmekte ve anlatılan diyalogda ve sahnede daha ince ayrıntılara yer vermektedir.[62]

Buna rağmen bazı yerlerde bazı olaylar hakkında romansal hayâl kurmaya imkân bulunmamaktadır. Özellikle de tarihin zikredildiği yerlerde. Emin isimli karakterin şu sözü buna örnektir; "3 Nisan günü akşam saatlerinde Şam'a ulaştık. Yani sadece birkaç gün önce!"[63]

---

[60] Roman s.21
[61] A.A, Mendlaw, e.g.e , S.47
[62] İbrahim Abdullah, e.g.e, S.670
[63] Roman s.266

Okuyucu, ayrıntılar dile getirilmeksizin olayın tarihini anlayabilmektedir. Olayın öncesi veya sonrasını dile getirmesi gibi ki, sadece buna işaret etmek ile birlikte okuyucunun zihni doğrudan olayın tarihine ve sonuçlarına yönelmektedir. Aynı zamanda yazar,el-Kastal'ın geri alınması için saldırıların 7 Nisan 1967 günü başladığını dile getirmeye çalışmıştır.

Yazar, olayların yazımı ve anlatımı esnasında ortadan başlamak, ardından tanık veya karakterin dili üzerinden daha önce olan olayları anlatmaya ve aydınlatma yönelmek, sonrasında ise ana konuya müdahil olmak suretiyle belirli bir metot izlemiştir. [64]Bu nedenle yazar olayları naklederken otomatik bir metot benimsememiş veya geçmişi kısaca tekrar etmemiş, bunun yerine olayları duygularla yüklü bir surette etraflıca anlatmıştır. Yazar, olayları meydana geldikten çok zaman sonra nakletmekte, yani romanın kahramanı olaylar meydana geldikten çok zaman sonra olayları anlatmaktadır. Bu durum bize kahramanın, anlattığı olaylar vuku bulduğu esnada neler hissettiğini ifade etmektedir. Zira geçmişte vuku bulmuş olan olaylar, meydana geldiği an ile daha sonra yeniden anlatıldığı an esnasında farklılık göstermektedir.

Yazar, anlatım esnasında dil ile oynamak suretiyle güzel bir üslup kullanmaya çalışmış, bu bağlamda geçmişte yaşanmış olan olayları ve sonuçları şimdiki zamanda yaşanır gibi aktarmıştır. Nidâl'ın daha küçükken kullanmış olduğu tabirler buna örnektir,Meselâ şöyle der:

Şehre yüksekten bakıyorum ve sanki uçaktaymışım gibi hissediyorum. Ben hiç uçağa binmedim. Uçağa binmek pilotların işi. Yani İngilizlerin, yani Yahudilerin, yani bombaların.[65]

Aynı şekilde yazar,Nidâl'ın, muhtarın hasta karısının başında evlendiğinde çıkan siyah noktayı ararkenki halini alaylı bir şekilde anlatmıştır. Kendisi, kadının başını incelemekte ve birleşme anında başına isabet eden noktayı aramaktadır.

Anlatım esnasında, ansızın Nidâl'ın bahara olan sevgisini bizlere anlatılır ki bu noktadasaflık ve çocukluk öne çıkmaktadır. Nidâl şöyle der:

---

[64]A.A, Mendlaw, e.g.e ,S.26

[65] Roman s. 21

Camdan sarayda prensin uyuyan güzeli uyandırdığı gibi, onu kalbinin kraliçesi ve perilerin gelini yaptığı gibi. Bende altı peri cinininuçtuğunu gördüm. Dünyada yaşayan gök mavisi ve pembe periler. Diğerlerinin sorunlarından gayet uzakta.[66]

Böylece kendisini, Mustafa Lutfî el-Manfalûtî'nin yeni bir kitabının ya da beyaz masal hikâyelerinin bir kahramanı gibi hissettirmektedir.

Mağaraya girdiğinde de durum aynıdır. Yirminci Yüzyılın başlarında bu tür hikâyeler olmamasına rağmen, Nidâl'ı harikalar diyarındaki Alice gibi hissettirir. Ancak bazı yerlerde yazar ileri gitmiş ve eşyaya karşı nesnel bakışını aşırılaştırmıştır. Böylece bize çocuğun (Nidâl'ın) özellikle de şu sözlerindeki gibi, baharı nitelerken büyük ve olgun bir kadının lisanıyla konuştuğunu hissettirir:

Onun yeşil gözlerine bakıyorum. Buğday ve sarıpapatya tarlaları görüyorum. Kekik, toprak, adaçayı ve fesleğen kokusunu hissediyorum. Çam ve ardıç ağaçlarından bulutlar, bulutların derinlerinde gizlenen çayırlar ve çimenlikler…[67]

Buradan şu sonucu çıkarabiliriz ki yazar, olayların anlatımı esnasında iki türü birbirine karıştırmıştır. Birincisi doğrudan anlatımdır ki, bağımsızlık niteliği taşıyan ve birinci tekil şahsa ait lafızlarla psikolojik ve lisanî boyutları aksettiren bir hitabetle, okuyucu olarak bize gerek fiilen gerek de sözlü olarak sahnelerin gerçek olduğunu hissettirmektedir. Bir çocuğun bakış açısından olayları anlatımda yazarın sergilediği rol, bu tanımla örtüşmektedir.

Son üslup ise karakterin öznelliğinin daha ağır bastığı, doğrudan olmama niteliği taşıyan metottur. Burada söylemler kendi bakış açısından naklen, sırf şahsi bir üslupla geçmişteki olaylardan olgunlaşan Nidâl'ın sözleri gibi ifade edilmektedir. [68]

Son olarak yazarın, olayların anlatımına ve bu anlatıma, teknik ve rumuzlara dayalı delâlet kabiliyetinin verilmesinde kullandığı yöntemlere bakmamız gerekir ki, özellikle olayların aktarımı esnasında öznellik ve hayalin kesiştiği noktalarda yazardan dramatik bir teknik üslupla bu birleşmeyi gerçekleştirmesi ve yazarın belirli bir konuda doğrudan kendi görüşlerini ortaya koymaması beklenmektedir. Böylece, her ne kadar yazar daha

---

[66] Roman S: 54

[67] Roman s. 96

[68] Ömer , İlaan, *şeriyetu'l serdi vennahvi's-serdi*, Mecelletu El Mevkif El Edebi, Sayı:434, 2007

zeki ve romanın hedefini daha iyi biliyor olsa da, zeki okuyucuya öğrenci veya cahil konumuna düşürüldüğünü, dolayısıyla herhangi bir surette küçük düşürüldüğünü hissettirmemelidir. Bu yol, okuyucunun zihnini belirli bir düşünceye yönlendirmekte olup anlayışsızlığın zirvesi konumunda bulunmaktadır. Hikâye, hayata dair bir fotoğraf çıkartamaz. Ancak hayatla ilgilidir ve onu açıklar. Bu da en başından başlayarak hikâyenin içinde gelişir ve dışarıdan bir müdahale karışımı hissettirmeksizin gizliden gizliye olur. [69]

Bu nedenle yazarın kesinlikle açıklama düşüncesinden uzak durması gerekir. Bu düşünce, teknik çalışma sıfatını kaybettirir ve yazara müdâhil, bazı kere de müellif sıfatını kazandırır. Dolayısıyla roman yazarının, okuyucunun romanın hikâyesel zamanı ile bütünleşmesini engelleyecek surette anlatımdan uzak durma bilincine sahip olması gerekir.

Anlatımların çoğunda yazar bakış açısını ya Nidâl'ın ya da Emîn'in kişiliği üzerinden gerçekleştirmiş olup, diğer şahsiyetleri ise olayların zinciri arasında kontrol altında tutmuştur.

Diğer bir açıdan nakillerinin karakterleri açısından yazarı tam olarak anlatmamızın mümkün olmadığını bilmeniz gerekmektedir. Modern psikolojik nakiller, ortada herhangi bir belirgin bilen kişi olmaksızın yapılmakta olupromancı ve anlattığı roman, birlikte eriyen iki bulut gibidirler. [70]

Ayrıca yazarın karakterler ile olan ilişkisini muhafaza etmesi, karakterleri kendi diliyle konuşturması, karakterlerin bakış açısıyla bakması ve okuyucuya bir müdahale yapıldığını hissettirmeyecek surette onların düşüncelerini sunması gerekmektedir.

Yazar, Emîn isimli karakteri birçok yerde önde tutmuş; Nidâl da bilgi ve anlayış hususunda dayısı gibi olmayı temenni etmiştir. O, dayıları içinde daha meşhur bir savaş adamı bulunmasına rağmen kendisini en çok seven ve kendisinin de en çok sevip meylettiği dayısıdır. Devrim, devrim tarihi ve olayları hakkında konuşulduğunda bu durum bize bizzat Emîn'in lisanı ile onun bakış açısından anlatım yapıldığını hissettirmektedir. Örneğin şöyle der:

---

[69] A.A, Mendlaw, e.g.e, s.120-130

[70] A.A, Mendlaw, e.g.e, s.59-60

Devrim esnasında aynı hatalar tekrar edildi... 29 Devriminde yapılan hatalar 36 Devriminde tekrar yapıldı en son 39'da da yapılmaktadır.[71]

Bazı yerlerde ise yazar, yoğun bir şekilde anlatım tarzını kullanmış olup, romansal bakış açısı öne geçmiş ve bir ikna edici metot olarak kullanılmıştır [72]. Özellikle de bugün yaşadığımız günler, önceleri ile ayırt edilirken, Nidâl, bugünleri niteleyerek şöyle demiştir:

Biz ne günleri ne de onlardan alınan hisleri değiştirdik. Biz sadece birkaç adım geri gittik. Ülke,çarşaflarla ve feracelerle dolu. Minarelerde her akşam ezan sesleri bizi muştuluyor. Giyinmiş çıplaklar olan günahkâr fahişelerden yankılanan çılgın tezahüratlar arasında. Böylece caddelerde yürümekten korkar olduk. Lanet veya taş yağmuru yada ateş yağmasından korkarak. [73]

Nidâl'ın dilinden yazarın naklettiklerini okuduğumuzda, başkalarının davranışları, fiilleri ve kendilerini savunmalarını anlayabilmekteyiz. Ancak yazarın temel hedefi tüm ayrıntılarıyla karakteri resmetmek değildir. Bunun delili de kendisinin karakterin hayatından büyük bir bölümünü gizli tutmuş olmasıdır. Sanki yazar bu anlatımıyla karakterin diğer yanlarını ve olayların karakterler üzerindeki etkisini bizim keşfetmemizi beklemektedir. Karakterlerin çok olması,romansal yapıda yazarın bakış açısındaki karışım içerisinden bu metod ile aktarım yapılması şeklinde açıklanmaktadır. Bu tarz, modern Amerikan Romanlarında "kamera merceğinden romancılık" şeklinde tanımlanmaktadır. [74]

I.3 Karakterler (Şahsiyetler)

Terimsel olarak *şahsiyet* (personality), Latince bir kelime olup *Persona* kelimesinden alınmıştır. Oyuncunun sahnede rol icabı, rol gereği ve ilerde kimse tarafından tanınılmaması için yüzüne koyduğu maske veya yapay yüz anlamına geliyor.[75]

---

[71] Roman s. 102

[72] A.A, Mendlaw, e.g.e,s.669

[73] Roman s. 213

[74] A.A, Mendlaw, e.g.e,s.688

[75] Al-Ferahidi, Halil Ebu Abdurrahman, *Al-Ayın* , Tahkik Dr Mehdi Al-Mahzumi ve Dr İbrahim Al-Samarrai, Silsiletul meaacim velfeharisi, dördüncü bölüm, 100-175 H

Romandaki karakter, yazarın olaylara karşı his ettiklerini, duygularını ve bakış açısını yansıtan bir araç olarak kabul edilmektedir. Roman yazarının, olayların üzerinde hareket ettirdiği temel unsurlarıdır ve insanların kaynaşması,hayatta edindikleri tarzları ve dinamizmi yasıtmaktadır. Karakter bu açıdan bir romanın en önemli ve temel unsurudur; onsuz bir roman var olamaz ve bir anlam ifade edemez. Bunun için bazı eleştirmenler her hangi bir romanı *Karakter Romanı*görmektedirler.[76]

Roman karakterleri beş çeşide ayrılır:

1- Gelişen Karakter

Gelişen karakter, hiçbir halde karar kılmayan, okuyucu gelişimini önceden kestiremiyen sürekli hal ve tavır değiştiren, her olayda farklı tavır sergileyen,cesur, maceracı, karmaşık ve başkalarını etkiliyen ve etkilenen karekterdir.[77]

Olayların ilerleyişi ve gelişimi içerisinde ve gerçek gelişimi okuyucunun dikkatini çektikçe, etkiledikçe ve ikna edişi gücünden alarak kendini okuyucuya aşamalı olarak gösterir. Olayları hareketlendirir, roman yazarının bakış açısını yansıtır. Romandaki gelişen karakere göz atarsak:

Vidâd: Kocası Yahudi bir kadınla evlenmiş, terk edilmiş, boşanmış, ezik, hüzünlü, hastanede hemşirelik yapan bir karakterdir.Yunanlı Liza karakterinden etkilenerek geleneksel kadının, engellerinden kurtularak özgürlüğe doğru uzanışını taklit ederek çaba harcamaktadır.Öyle ki gözünü dolduran ilk erkek olan, tedavi ettiği komutan el-Hüseynî'ye âşık olarak hayatının tadını almaya başlıyor ve yanında kalabilmek için peşinden Kudüs'e gidiyor. Komutanın şehid oluşundan sonra aklını kaybederek kayıplara karışıyor ve bir daha kendisinden haber alınamıyor.

[76] Şükri,Al-Mazi, *Fununul nesri el arabi El-hadis*,Jemiaatu'l-kudus'l meftuhaa,aman,1996,s.330

[77] Ahmet Abdulhalik , Nadir,*Errivaye el-cedide buhus ve dirased tatbikiyye*, Darül ulum ve el-İman lilneşri ve ettevzia, Kahire 2009

2- Sabit Karakterler

Roman içersinde çokca tekrarlanan,olayları etkilemeyen ve olaylarını değişimi ile değişmiyen, romanın başından sonuna kadar kendisi gibi devam eden;ama bazı durumlara destek veren ve belli güzelikler katan başroldeki karaktere ve temel karakterlere ışık tutan karakterdir.Romanın sayfalarında tekrarlanır, ama başından sonuna kadar çok ender durumlar dışında değişim göstermez.[78]

Roman yazarı için çok önemlidir; çünkü onu hayattan yakalayarak bir dokunuşta çiziverir ve yazara çok emek harcatmaz. Okuyucu, onun aracılığı ile romanda önceden tanıştığı ve zikredilen karakterleri hatırlamasına yardımcı olur. Duruma göre değişim gösterir, ana karakterin hayatla kaynaşmasını öne çıkararak ışık tutmasında kullanılır.

Romandaki sabit karakterler:

Hacı Zekkiye: Kırk yaşında bir duldur. Devrimcilerin kumutanı Vahîd, gazeteci Emîn,Suudi Arabistan'da çalışan gurbetçi Semîr ve hemşire VidâdOlmak üzere dört çocuğun anası olan örnek alınacak bir kadındır. Çocuklarının üzerine titreyen ve çok düşünen, takva sahibi, namazına müdâvim bir anadır.Torunu Nidâl'i korkusuz kalple yetiştirerek uzun mesafeler yürüyerek oğlunu devrimciler dağında ziyaret etmeye giderdi. Şifalı bitkilerle tedavi konusunda uzman, gün görüp geçirmiş, ölenleri cok anan biri olup oğlu Vahîd'inşehit edilişine dayanamıyarak kederinden ölmüştür.

3- Ana karakter (Başrol)

Romanda yardımcı rollerin yanında başrolü üstlenen kişidir. Yazardan büyük özen görür, belki de toplumun özel bir katmanını, bir yönünü olumlu veya olumsuz yansıtmaktadır. Yazar, başroldeki karakteri gerçeklerle kaynaştırarak çabalarının sınırlıoluşunu idrak ettiği halde ve en sonunda kazanamayacağını bildiği halde kafa

[78] Ahmet Abdulhalik ,e.g.e .

tutarak sonucu ne olursa olsun her şeye rağmen mücadele veren biri olarak yansıtır. Romandaki başrol karaktere bakacak olursak:

Komutan Abdulkadir el-Hüseynî: Devrimcilerim idolüdür, yiğit bir komutandır. Desteğin ve yardımın azlığına rağmen umutsuzluğa kapılmıyan, mücadeleyi devam ettiren bu komutan, Arap Birliği üyelerinden ve kurtuluş ordusundan yardım istemiştir.Onların sınırsız, büyük imkânlarına rağmen istekleri geri çevrilmiş;bununla birlikte Kudüs'u ve el-Kastal'ı kurtarmak için savaşmaya ve son nefesine kadar direnmeye devam etmiş biridir. El-Kastal'ın kurtuluşu sırasında kanlara bulanarak şehid olmuştur. Yiğitlik ve cesaret örneğidir.Cenazesindeçok sayıda ileri gelenkatılmış ve birçok edip ve şair eserlerinde onu anmışlardır.

4- Örnek Karekter

Yazarın, toplumun belirgin özelliğini, yönünü veya özel tabakasını temsil eden kuşağı yansıtmak için çizdiği karakter olup avam tabakasına benzemez. Temsil ettiği tabakanın özlelliğini benimser. Yazar, bu özellikteki tabakaya bakış açısını bu karakter üzerinden yansıtmayı hedefler.[79]

Romandaki bu karakterlere bakacak olursak:

1- **Liza**: Yunan asıllı Liza Andraos, Lübnan ve Nablus'ta yaşıyan kırk yaşlarında, modern ve çağdaş karaktere sahip bir bayandır. Fikirlerini her yerde rahatça söyleyen, erkeklerle karışan, cesur vekültürlü kadını simgelemektedir. Emîn kendisinden yaşça büyük olmasına rağman onu çok sevmiş; ama Liza ona hiç değer vermemiştir. Vidâd'ın gözünde mükemmel örnek alınabilecek biri, özellikle kadın özgürlüğü meselesinde taklit etmeye çalıştığı kadındır.

[79] Murtad, Abdülmelik , *Fi nazariyyeturrivaye*,Alem errivaye, el-Kuveyt 1998,s.89

2- **Hasnâ**: Başarılı, mücadeleci, köylü bir kadın örneğidir. Kocası ve dayısı ile dağdaki devrimcilerle yardım eden ve şehit düştükleri zaman onların intikamını almaya karar veren, güçlü ve hâkim karektere sahip, küçük-büyük herkesten haberdar olan;hatta bazen yön veren biridir. Erkeklerin yaptığı işleri yapar, ata biner tarlayı işler, silah taşır. Vahîd'le evlenir ve ikiz çocuk doğurur.

2- **Emîn**: Gazeteci, şair, yazardır. Kültürlü bir adam örneğidir.Devrim ve devrimcilere karşı kendine özgü duruşları olan,olaylara gerçekçi ve duygusallıktan uzak bakış açısına sahiptir. Komutan el-Hüseynî'ye Şam ve Kudüs arasındaki gezilerinde refakat ederdi ve el-Kastal'ı geri alabilmek için yapılan askeri harekâtlarda yanında yer almaktaydı. el-Hüseynî'nin yaralandığı zaman oda yaralanmıştı; ama sonunda - yaşça kendisinden küçük olmasına rağmen -Liza' nın peşine düşer.

5- Boyut Karakterleri

Olaylarla, diyalog unsuru ile veöteki karakterlerle aydınlanan karakterdir. Aynı zamanda, olaylara, mekânlara ve zamanlara hâkim ve onlarla kaynaşan karakterdir. Öteki karakterlerin görevlerini ortaya çıkarıp onların geçirdiği zihinsel, ruhsal yönleri belirginleştiren kişidir. Bu karakterlerden arasında şunları sayabiliriz:

1- **Nidâl**: Görüldüğü gibi Nidâl karakteri, olayları anlatan kişidir. Dakik bir şekilde, evden başlıyarak Sanûr köyünden, yeşil ovalardan dolaşarak devrimcilerin dağını anlatır. Aynı zamanda büyüyüp gurbetten geri döndükten sonra,felakatten öncesi ve sonrasındaki zaman biriminiayrıntılı bir şekilde anlatıyor. Öteki karakterler olan Nine-Rebî'-Yasemin, bu karakterle kaynaşarak güç kazanır.

2- **Rebî'**: Nidâl'ın sevgilisidir.Küçükken babası devrimcilerden ayrılıp Za'rân es-Sevra ile örgüt kurduktan sonra okulu bırakıp dağa çıkmıştır.Küçüklüğünden beri direnişçi idi, direnişi çok sevdi; ama Vahîd komutasındaki dağ savaşçılarının dağılmasından sonra direnişi bırakmak zorunda kaldı. Etkisi, onu vasfeden ve sevgisini anlalatan Nidâl ve ona nasıl güvendiğini anlatan komutan Vahîd gibi öteki karakterlerin anlatımında belirginleşiyor.

3- **Komutan Vahîd**: Nidâl'ın dayısı olupdağdaki devrimcilerin komutanıdır, Hayatını, devrim ve Filistin'i kurtarmak için harcamıştır. Annesi Hacı Zekiyye,

kendisine evlenmesi için ısrar ettiysede o devrimle meşgul olduğu için reddetmiştir.Ancak,bazı nedenlerden dolayı ve bir de yardımların azalması üzerine devrimcileri dağıtır ve ve herkes ailesine dönmek zorunda kalır.Kendiside sevdiği Hasnâ ile evlenir.Köy halkıyla birlikte, Yahudilerin yurt inşa etmek için gasp ettiği tarım arazilerini geri almak için çok mücadele verir.el-Kastal olaylarında şehit olmuştur.

6- Yardımcı Karakterler:

Baş roldaki karakterlerin yanında, olaylarda yadımcı rol alan,romandaki fikirleri destekleyen karakterlerdir.Yazarın düşüncelerini taşır ve her yardımcı karakter, belli bir fikir iletir.Yardımcı karakterlerin ortak hedefi,romanın ana fikirini ortaya çıkarmak ve desteklemektir.[80] Romandaki bu tür karakterler:

1- **Yasemin**: Nidâl'ın güzel, boşanmış, çenesi düşük komşusudur. Merakı sayesinde her şeyden haberi vardı. Yazıya sözleri ve espirileri ile güzellik katıyordu.Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen tekrar evlenmeyi hayal ediyordu.Davranışlarını ve Yahudilerden korkmamasını çocuğunun olmamasına bağlıyordu. Göç ettirildiği diyarın, Yahudilerin ve intifâdadaki gençlerin yaptıklarının tek tarihi kaynağı idi. Aynı zamanda Nidâl'e, cereyan eden olayları bildiren kişidir.

2- **EbûTâyir**: Komutan Vahîd'le çalışan dağ devrimcilerinden biridir. Görevi gereği ağaçlıkları, köydeki herşeyi ve Yahudilerin nereye hareket ettiklerini yüksekten dürbünü ile gözetlemektir. Yahudilerlere yapılan çatışmalar sırasında şehit olmuştur.

3- **el-Zîbak**: Direnişçilerden ayrılan devrim adamlarından biri idi. Nidâl'in sevdiği kişi olan Rebî'in babasıdır.Günün birinde komutan Vahîd ve ailesinin oturduğu tarım arazisini bölüşmekiçin geri dönmüş ve komutanı, kendisine ait olmayan araziyi çeşitli yollarla bölüşmeye ikna etmeye çalışmıştır. Köy halkı, kendisinden yardım isterlerdi, çünkü kendisi ve adamları soygun ve sahtekârlık nedir bilmezlerdi.

4- **Umm Nâyif**:Sanûr köyünün kadınlarından biri olupsebze ve süt satıcısıdır.Rebî'in ninesi ve Zîbak'in annesidir.Kendisi, köy kadınları ile beraber devrimcileri destekleyen ve yemek yardımında bulunan kişiler arasındaydı. Kadınlara, rahatlamaları için dağda savaşan çocuklarının haberlerini o getirirdi.

---

[80] Halil,Al-Musa , *Ettehavülat el nefsiyye vezzihniye fileşşahsiyye errivaiyye*. Mecalletu al-Marife, S. 395,1995,s.110

I.3.1Romandaki Kadın Tipi ve Karakterleri

Kadının başkaldırması, haklarını savunması ve sahiplerinin onuru olan toprakların kurtarılması yönünde tutum sergileyen yazar; otoriter, ataerkil erkek egemenliğine karşın, esas görevi evde oturup çocuk doğurmak mantığıyla kadını kötüleyerek açıkça dışlayan Arap âleminin geri kalmışlığına sürekli olarak karşı çıkmıştır.

"İlk Aşkım" romanı, tipik kadın portresinden tamamen farklı olarak çok yönlü bir kadın portreleri ile karşımıza çıkmakta ve bu farklılık, özellikle de kadının hayatla mücadelesi ve hayata bakışında kendini göstermektedir.

1 –Kendi geleceğine olan inancından hareketle kendi yolunu çizen özgür kadın (Nidâl)

Bu yüzden yazar,toplumun yarısını oluşturan kadının önemine ve kadın hakları ile ilgili bilincin yerleşmesine dolaylı olarakvurgu yapmaktadır. Bu yöndeki görüşünü pekiştirmek amacıyla da çeşitli örnekler vererek Nidâl'i bir ressam olarak yaratmış. Öyle ki, elinde fırçasıyla kayıtsızca ve sınırsızca istediğini çiziyor ve hayata olan keskin bakışıyla adeta kendi geleceğini elleriyle çiziyor:

Dünya dümdüz ayaklarımın altında; içinde renkler, müzik, ışık, tatlı rüzgârlar ve uzun havalı şarkılarla dolu küçücük bir fırça ile babaanneyi çizdim,denizi çizdim, dağı çizdim nehri çizdim, akla gelebilecek her durumda kadınları çizdim, kadınları ve erkekleri…Ben bir sanatçıyım, öyle deniyordu ve öyle de oldum, böyle de öleceğim.[81]

2 –Yükümlülük sahibi, açık görüşlü cesur ve dindar kadın (Nine):

Katı, geleneksel tabulara gem vuran, başkaldırı ve isyan ruhu taşıyan kadın örneklerini de doğal olarak kendi belleğinde saklıyordu. İşte babaanne de böyle biriydi.Kendisine duyduğu özlem ve şefkate rağmen Nine farklı bir kişilikti. O her

[81] Roman s.15

şeyden önce bağımsız ve gerçekle yüzleşmiş özgür bir kadındır. Ayrıca, Nidâl ile de benzersiz bir duygusal ilişki bağı vardı:

Ben onun için bir çocuk, bir torundan öte bir şeydim. Onun değimiyle yaşlılık aşkıydım. Yirmi yaşında dul kalmış bir kadın duygularının nefes alış verişiydim.[82]

Arap romanlarının çoğunda yaygın olan varlıksız, kimliksiz ve hakları çalınmış kadın tipine aykırı özelliğiyle karşımıza çıkan nineyi, Nidal şöyle anlatıyor:

Kur'an dili ile konuşmayı çok iyi bildiği için, ilkokulumuzdaki müdiremiz gibiydi. Deyimlerden örnekler verip yorumlar yapabiliyordu. Bu özelliği ile de köylü kadınlar arasında bir okul müdiresiydi sanki[83].

Kargaşaya, sokağa çıkma yasağına ve çevrede duyulan endişeye rağmen, her seferinde ısrarla ormana gidip "Zorluk ve tehlikelere karşı koyma yönünde doğal bir eğilim sahibi olarak inandığı davaların pratikte uygulanmasını temsil eden[84]savaşçı oğluyla görüşüyordu.

Nidâl, ninesi ile Devrimcilerin savaştığı dağdaki dayısı Vahîd'i ara sıra ziyarete giderdi. Ayrıca ninenin bitkilerle ve doğayla da bazı hikâyeleri vardı. Nidâl onu anlatırken şöyle diyor: "Bitkilerin ve doğanın dilini anlıyordu, eşyaları mantığına göre yorumluyordu. Böylece bir çiçekten mucize, bitkilerden de harikalar yaratıyor"[85].Tüm bitkiler hakkında isimlerini anarak saygıyla ve ciddiyetle konuşuyordu. İnsanlarla konuşuyor gibi onlarla konuşuyordu. Bitkilerin insanlar için faydalarından bahsederken örneğin şöyle diyordu:

Şu rezene var ya; Allah ondan razı olsun, öksürüğe ve nefes darlığına çok iyi gelir. Ya şu ada çayı (Arapça: Meyremiyye), soylu bir aile kızıdır o, Hz İsa'nın annesi Meryem anamızın adını vermişler ona. Karın ağrısı ve böbrekler için faydalı.Şu çemen

[82]Roman s.22
[83]Roman s.27
[84]Roman s.82
[85]Roman s.99

otu da süt yapar, lohusalar için süt fışkırtır göğüslerinden, bir inek gibi[86]**.** *Gülerek "İnek gibi mi?" diyorum. Ancak ninem hiç gülümsemiyor ve tüm ciddiyetiyle, canlılarmış gibi bitkilerle konuşmaya devam ediyor.*

3 –Gelenek görenekleri ve açılım yanlısı oluşu ile batılı kadın (Liza)

Seher Halîfe'nin düşlediği ikinci kadın tipi ise BayanLiza'dır.Yabancıdır ve hayata farklı bir bakışı var. Ancak ninenin ona karşı bakışı oldukça olumsuzdur "Annemde görünen değişimler konusunda, Nine Liza'yı suçluyor. İki üç günde bir "*Allah'tan bulasın Bayan Liza, evin darmadağın oluşunda sensin sebep"* diye tekrarlıyordu"[87]. Nidal, ninesini ağzından şöyle aktarıyor: "Liza olmasaydı, Vidad terbiyeli, uysal bir dile sahip olurdu"[88]. Olayları anlatan dayısı, Liza'ya aşırı beğeni ile bakmaktadır. Liza, Emîn adlı dayının âşık olduğu kadındır:

Kendisinden yaşça büyük bir kadına duyduğu umutsuz aşkı ile Emin Dayımın başına gelenlere odaklandım. Onu ne denli sevdiğini, ne kadar çok arzuladığını anlattım. Ama kadın, bütün bunlardan habersizdi"[89]**.**

Ninem onu eve davet etmekten hep kaçındı. Çünkü dayımın arkadaşlarından kuşkulanıyordu ve Liza'dan nefret ediyordu. Annemi peçe yerine eşarp takmasına teşvik eden, ona hastanede iş bulan ve de gözünün açılmasını sağlayarak nineme kafa tutmasını sağlayan da Liza idi. "Ancak Vidâd, başkaldırıda epey yol alarak elinin hamuruyla erkek işine girişeceğini açıkça ilan etti. Çünkü hastanedeki çalışması kadın erkek ayrımı yapmıyordu.[90]

Yunan asıllı Liza, bir kelime Arapça, bir kelime İngilizce konuşuyor. İngilizler gibi giyiniyor, bıçak çatal ile yemek yiyor. "Başı tamamen açıktı, açık saçık giyiniyordu. Başı sıkı bir eşarpla kapalı, uzun elbisesi ve ceketiyle tesettür giyinen annemin

[86] Roman s.21
[87]Roman s.99
[88]Roman s.147
[89]Roman s.145
[90]Roman s.146

görünüşünün tam tersiydi.[91]*Kaldı ki annem; yeme içme, giyim kuşam, etiket ve konuşma sanatı gibi şeylerle ilgisi yoktu. Sadece teşekkür ederim ve affedersiniz demek için ağzını açardı.*[92]

Romancı, genelde Bilâfu'Şâm bölgesindeki ülkelerde ve özellikle de Filistin'deki Arap kadınının kendi kabuğundan, geleneksel abasından, önce eğitim yoluyla çıkmak için giriştiği değişimin serüvenini anlatıyor. Arap ülkelerinde yerleşik yabancı veya yarı yabancılardan oluşan bu karma sınıf, gelişmenin ve çağdaşlaşmanın öncüsü olmuştur. Kültürlü aydın dayı, hiçbir şey elde edemeden onun aşkına düşmüştür.

4 –Zulme ve erkek egemenline karşı duruşu ve gelenek görenek sınırlarının dışına çıkışı ile örnek kadın (Vidâd)

Bu tipleme, romanda Vidâd'ın kişiliğine örnek oluşturmakta, Filistin toplumunda özel bir durumu da yansıtmaktadır. Aynı zamanda anne olan kadının portresini yansıtmamaktadır. Örneğin, kızı Nidâl'in bakım sorumluluğunu annesi üstlenmişti. Yani Nidâl, ninesi olan anneannesini kendi annesi gibi görürdü. "*Zira ninem o zamanlar kesinlikle yaşlı değildi. O annemdi, annem ve ablamdı*"[93]**.** O, kendi dönemindeki kadın tiplerinden tamamen farklıydı. Örneğin kendisine sunulan bütün öneri ve seçenekleri reddetmişti. Bunun nedeni ise, kendisini kuşatan birçok etkende yatmaktaydı. En başta da Liza ile olan dostluk ilişkisi gelmekteydi ki bu da Vidâd'ın uyanmasını sağlayacak kıvılcımı oluşturdu. Zekiye Hacı, Vidâd'ın ağzından şöyle diyor: "*Annem odasından seslendi: Nesi varmış Liza'nın, ne olmuş yani, o benim bilinçlenmemi ve yaşamamı sağladı dedi*"[94]. Aralarındaki inişli çıkışlı dostluk ilişkisine rağmen, kişiliğini etkileyen en büyük olayın ise, kocasının Yahudi kadınların peşinden koşan bir çapkın oluşu ve bir Yahudi kadınla evlenmesiydi.

Vidâd'ın gözünün açılması, kendisine sıkıntıdan başka bir şey getirmedi. Üzüntülü derin düşüncelere dalması, çevresindeki insanların tek tek uzaklaşmasına neden oldu ve gözyaşı dökerek yapayalnız kalıvermişti. Ancak bu uyanışın bir tek yararı vardı Vidâd için. O da, kendi kendini derinlemesine tanıyabilmiş olmasıydı. Çevresindekilerle olan ilişkisini sınırlandırarak üzüntülü ortamında çıkabildi. Emîn,

[91]Roman s.147
[92] Roman s.147
[93] Roman s.10
[94] Roman s.134

onun için şöyle diyor: "*Ancak özveriyle çabaladı, derdinden kurtulup sıkıntısının üstesinden gelebildi*"[95].

Nablus'u terk edip Kudüs'e taşınan Vidâd, artık özgür kadını simgelemektedir. Hayata umutla bakmakta ve kadınların rolünü evle sınırlandıran ve yaşam alanını daraltan toplumsal tabuların ötesine geçmeyi sağlayacak bir çabaya girişmişti. Vidad, çalışan kadın karakterini çizen bir hemşire olarak iş hayatına atılmıştı. Üstelik çalışmasındaki amaç da, atalardan kalan tabuları yıkmak değildi sadece, aynı zamanda başkalarına yardım etmek ve onlara hizmet sunmaktı. Yaralı devrimcilerin tedavisi ve onların rahat etmesi için çalışıyordu. Buna bir örnek de, el-Hüseynî adlı yaralı komutanla ilgilenmesiydi. Emîn anılarında şöyle diyor:

Başardığı ve inandığı bir yol bulmuştu kendine. Adamın yarasını sarmayacak mıydı, yarasını iyileştirmek için bir şeyleri göze almayacak mıydı? Üstelik herkesin peşinde olduğu, aranan biriydi o. Saklandığı yerde onunla ilgilendi, onu korudu ve yaralarını sardı.[96]

Vidâd, yaşadıklarıyla kendinden geçmişti adeta. Bambaşka biri olmuştu sanki. Yavaş yavaş psikolojik ölümle karşı karşıya gelmişti artık. Sabahları cansız uyanır, hiçbir şey yiyip içmezdi. Nidâl, annesini anlatırken şöyle diyor:

Annem morali bozuk olarak odasından çıkar, kuru bir sesle "Günaydın" der…Ninem de arkasından "kendine acı be kadın, bir lokma bir şey ye de karnın yatışsın bari" derdi.[97]

Kadının toplumsal serüveni anlatılırken, toplum içinde yaşama çabası ve yeni yollar arayışı sürmekte, çalışmak ve ev dışına çıkmak ön planda kendini göstermektedir. Tam da burada, Nidâl annesi için şöyle diyor: "*Unutulan, bir kenara itilen annem.. Babamın da bir Yahudi karıyla evlenmesi… Başına gelenleri unutmak için kendini dışarı atıp hastaneye çalışmaya koyulan annem"*[98]. İnsanların kafasında şekillenmiş olan *erkeklerin ortamında çalışan kadın tipi*'den farklı olarak Vidâd, kadının geleneksel yaşamından uzaklaşma yolunu seçmişti. Çalışırken onu farklı bir kişilikte görüyoruz. Aktif, cıvıl cıvıl ve güler yüzlü bir hemşire:

Bir keresinde ninem başsağlığına gitmişti, annem de beni çalıştığı hastaneye götürmüştü. Annemi orada güle sıçraya neşeyle iş yaparken gördüm, bir kelebek gibi

[95] Roman s.336
[96] Roman s.336
[97] Roman s.11
[98] Roman s.14

uçuyordu. Başında taca benzer bir şapka ile kanatsız beyaz bir kelebek..Oradan oraya uçuyor ve herkes VidâdVidâd !diye onu çağırıyordu.[99]

Yazarın romanında sunduğu kalıp dışı kadın örneklemelerinden hareketle, bugünün kadını ile dünün kadını arasında büyük farklar görmekteyiz:

Kadın kırkında ihtiyarlamış gözükürdü. O zamanın kırklı kadınları...Yani kadın kırkında nine oluyor, hacı oluyor, kaynana oluyor, yaşlanmış oluyordu.[100]

Nidal'ın, annesi Vidad'a bakışı, ninenin ona bakışından farklı. Nine onu talihsiz biri olarak görmektedir. Nidâl'in gözündeki Vidâd,

O terkedilmiş, unutulmuş kadın..Babamın da bir Yahudi kadınla evlenmesi..Başına gelenleri unutmak için kendini dışarı atıp hastaneye çalışmaya koyulan annem…Ancak annem bana göre talihsiz değildi. Çünkü görüyordum onu, işinde mutlu bir uğraş içinde."[101]

bir Vidâd idi.Vidâd'ın hayatı değişmişti ve mücadeleci bir hayatı vardı artık. Yardım topluyor, derneklere ve ilk yardım ekiplerine eşlik ediyor. Emîn, Vidâd'ı şöyle anlatıyor: "*Ancak o, sıkıntısından kurtulmak için, koşulların üstesinden gelebilmek için çok yoğun biçimde mücadele etti. İnandığı ve başardığı bir yol bulmuştu kendine.*"[102]

Hep denir ki, kadın doğaya erkekten daha yakındır. Kültürel duruşu da, onu doğaya daha yakın olmaya iter. Romanda bu gibi duruşları epeyce görebilmekteyiz. Özellikle de yalnızlık anlarında, kadın kendini başkalarından soyutlamaya yöneliyor ve kendini duyguların heyecanına, ruhsal esintilere ve düşünsel doyuma bırakıyor. Zira bu gibi anlar, bir dişi için üzüntülerini boşaltacak bir sığınma limandır. Kurtuluş ve huzur duyması için kendini doğayla iç içe bırakıveriyor. Çünkü bu varlığı, güzelliğiyle yaratan, günün birinde kalpleri dolduran üzüntüyü de yok edecek güçtedir.Nidâl, manzaranın güzelliğiyle büyülenen annesi Vidad'ı anlatırken şöyle diyor:

Donuk bir duyguyla eşyalara bakan annemin tam aksine, o gün beni şaşırtmıştı, büyülenmiş gibi durup göz yaşartacak bir duyguyla manzarayı izlemeye daldı. Bir aşk halindeydi sanki…Vidâd'ı izlemeye koyuldum, yaptıklarına bakıyor, söylediklerine kulak veriyordum. Bir ara şöyle dediğini duydum: Ben yaşamak istiyorum manzara karşısında

[99]Roman s.14
[100]Roman s.10
[101]Roman s.14
[102] Roman s.336

duygu yoğunluğu içinde olduğunu gördüm ve Allah'a yalvardım kötü bir şey yapmasın diye. Sezileri ve duyguları olduğunu gördüm. Bu da yaşayacağını gösteriyor.[103]

5 – Köylü kadın (Umm Nâyif ve Köyün Kadınları)

Yazarın vurguladığı, kadının her yönden eski geçmişteki durumu ile günümüzde geldiği durum arasındaki ayrıma, dolayısıyla köylü kadınlar ile kent kadınları arasındaki ayrıma da değinmemiz gerekir. Yazar, köylü kadınların geçmişte yaptıklarını anlatırken, Siyonist düşmana karşı savaşan devrimcilere korkusuzca yardım ettiklerini ve ihtiyaç malzemeleri sağladıklarını vurgulamaktadır. Dolayısıyla, kadınlar geçmişte savaşan devrimci evlatlarıyla gurur duyar, onların yanında yer alır ve onlara manevi destek verirlerdi. Bu da devrim zamanında savaşçılar için büyük destekti. Nidâl Hanım şöyle diyordu:

Köylü kadınlar daha güçlü ve daha yiğittirler, şehir kadınlarından daha yiğittirler. Çünkü yasak şeyler içeren üzüm sepetleri, dayın gibi devrimcilere ulaşıyordu"[104]*. Ve kadınlar için şunu söylüyordu: "Şu kadın,"barut ve dinamitleri tezeklerin altına sakladım"diyor. Bir diğeri,"ben de hamur leğeninin içine gömmüştüm" diyor. Bir başka kadın ise "tabancayı yoğurt helkesinin içine sakladım" diyor. Ve İngiliz geçerken, gerilla aniden ortaya çıkıp tabancayı yoğurdun altından çekerek subayı öldürdü ve tabancayı geri yerine koydu. Kadın da satıcı edasıyla yoluna devam ederek çağırıyordu: Yoğurt..Yoğurt..Var mı yoğurt isteyen!.."*[105] Kadınlara özgü *hamur* ve *yoğurt* gibi kavramlar, bu kadınlar için artık birer savaş araç gereci olmuştu.

6 –Şehirli Kadın Tipi (Nidâl ve şehir kadınları)

Şehir kadınları ise,herkesin gözünde farklıydılar. Onlar refah, zenginlik ve iyi yaşam koşulları içinde yetişmiş kimselerdi. Savaş ve savaş işleriyle bir ilgileri yoktu. Yazar da Rebî' adlı kişinin dağda bulundukları bir sırada Nidâl'e seslenirken, şehir kadınları ve kızları konusunda çektiği sıkıntıları dile getirdiğini vurgulamaktadır:

[103]Roman s.101-99
[104]Roman s.17
[105] Roman s:.27

Şehir kızı ... Şehir kızı olmak sanki ayıpmış, utanılacak bir şeymiş gibi! Gücendim ve hayal kırıklığı hissine kapıldım. Çünkü onun gözünde şehir kızı olduğumu hissettim. Yani, şımarık, nazlı, korkak, ukala ve beş para etmez.''[106]

7 –Siyasi bilinç sahibi, mücadeleci ve güçlü kişilikli kadın (Hasnâ)

Burada da seçkin, kendine özgüArap romanlarında yaygın olarak rastlanan kadın tiplerinden farklı olarak benzersiz bir kadın örneği görmekteyiz.Mücadeleci kadın. Nidâl'in dayısı Vahîd'in, devrim hareketinin tökezlemesi yüzünden duyduğu üzüntüden kurtulmak için sığındığı güçlü ve güzel kadındır Hasnâ. Vahîd Dayı onun için şöyle diyor: "*Bana inanıyor, ben de ona. Onu çok güzel ve çekici buluyorum. Yeryüzünün ve dünyanın en mükemmel insanıdır o*."[107]

8 –Zamanı geriye çeviren, çocuksu ve meraklı kadın (Yâsemîn)

Nidâl'in Nablus'taki komşusudur. Zamanı, yirmibirinci yüzyılın ilk yıllarına çeken kişilik. Yâsemîn, hayat dolu, gezmeyi seven ve Nidâl'le sıkı dost olan biridir. Onu ziyarete gidip evden uzak kaldığı günlerde olup bitenleri anlatmaya başladı. Devrimci savaşçıların işgal askerlerine karşı fedakâr duruşlarından birçok örnek verirdi:

Evin terkedilmişti ve açıktı. İntifada (Silkinme Direnişi) gençleri, pencereleri kırıp demirlerini sökerek içine girdiler. Bodrumda yatıp kalkarlardı, orada yargılar, orada işkence yaparlardı… Daha sonra, ordunun eve baskın düzenlediğini duyduk… Ama Allah gözlerini kör etti ve bizimkileri görmediler.[108]

Özellikle de Birinci İntifâda zamanında, işgal askerlerinin insanlık dışı davranışlarına değinen yazarımız, İsrail yönetimi altındaki Filistin toplumunda meydana gelen sosyal, ideolojik ve hatta siyasal değişiler hakkında da bir tablo çizmektedir.

Yâsemîn, evlenmiş ancak kısır olduğu için kocası onu boşamasına rağmen, annesiyle yaşamaya dönmüş ve hayat dolu oluşundan, neşesinden ve sevecenliğinden hiçbir şey kaybetmemişti. Şakaları ve espritüel hareketleri ile herkesi gülümseterek onları dertlerinden uzaklaştırırdı:

---

[106] Roman s.48
[107]Roman s.118
[108] Roman s.64

Bir keresinde küçük erkek arkadaşıyla dolaptan, radyodan bahsederken gülüşüyorlardı. Annesi de hafiften hoşnutsuz onu izliyordu. Çünkü anne, kızının ağırbaşlı biri olmadığını, sürekli sorumsuzca ve çılgınca güldüğünü görüyordu. Ama Yasemin, annesinin bakışlarına ve baş sallamalarına hiç aldırış etmeden gülmeye devam ediyordu. [109]

Hayatı seven ve her şeyden bir gülümseme ve gülücük yaratmaya çalışan bu kadın tipi, aslında hayatındaki bir boşluğu doldurma çabasıydı. O dul bir kadındı ve çocukları olmuyordu. Çocuk sahibi olmak istiyordu ve har zaman şöyle diyordu:

Vallahi korkmam, ne Yahudiden ne de maymundan. Ben zamanında çok şey gördüm. Niçin korkayım ki! Ne Fâtima'm var ne de Muhammed'im. Beni meraklandıracak, başımı ağrıtacak oğlum filan da yok.[110]

Ama buna rağmen yatalak hasta annesinin bakımını üstlenmişti. Nidâl, Yasemin'i anlatırken şöyle diyor: "*Annesinin hasta olarak gün boyu televizyon karşısında oturuphiçbir şey yapamaz hale geldiğini biliyordu. Artık o yaşlı biriydi ve hayatında televizyonlakinden başka bir şey yoktu."*[111]

Burada Seher Halîfe, gerçeklerle bağdaşır çerçevede Filistin kadınlarıyla ilgili olumlu örnekler vermektedir - ki kişisel görüşümüze göre bu -, Arap kadın romanlarında özellikle de Filistin kadını için pek de alışık olmadığımız bir şeydir. Bu da bir iyimserlik belirtisi olarak sıkıcı ve sürekli tekrarlanan, hayal ürünü dahi olsalar (ki aslında öyle değildirler) olumsuz kadın tiplerinden vazgeçilebileceğinin işaretidir.

Aslında bu, son derece gurur duymamız gereken bir şeydir. Çünkü Filistin kadını şimdiye kadar; her türlü eziyet ve sıkıntıya rağmen sabır ve dayanma gücü ile bilinir. Şehitsiz, gazisiz, yaralısız hiçbir ev yoktur Filistin'de. Aile bireylerinden esir düşmeyen de yoktur. Bütün bunlara rağmen Filistin kadınlarını gülerken görebilirsiniz. Onlar, hüznü sevince dönüştürebilen kimselerdir. Anı yaşarlar. Çünkü gerçeğin tâ kendisidir. Ama bu durumu değiştirmeye çalışmaktadır yazar. Dolayısıyla, gizli birer asker sayılan, Allah yolunda vatanı koruyacak ve bu uğurda canları ucuz yiğitler doğuran ve evlatlarına destek olan kadınlarımızın durumuna küçücük de olsa bir ışık tutulmuştur.

[109]Roman s.222
[110]Roman s.66
[111]Roman s.62

I.3.2Romanda Erkek Tipleri

Yazar SeherHalîfe, *İlk Aşkım* adlı romanında çeşitli erkek tip ve karakterleri ele almaktadır ki romanın örgüsü içerisinde göstermek istediği portreleri kapsamaktadır. Bu kişiliklerin en belirginleri ise şunlardır:

1 – Özgür-Mücadeleci Erkek

Filistin Davası, *İlk Aşkım*'da birinci eksen temayı oluşturduğunda, mücadeleci erkek karakteri,SeherHalîfe'nin romanının örgüsünde işlediği en belirgin olarak öne çıkan portreydi.Erkeği, özgürlük ve umut peşinde koşan ve de zamanının çoğunu; Siyonist düşmanın, toprağından çekip gitmesi için önlem almak ve planlar hazırlamakla geçiren biri olarak nitelemiştir. İşte Abdulkadir el-Hüseynî adlı lider tam da bunu yapmaktadır. Özellikle de Kurtuluş Cephesi'nin yapmış olduğu toplantıdan silahsız ve hiçbir şeysiz olarak umutsuzluk içinde dönerken. Toprağını geri almak için kendi ordusuyla tek başına hazırlık ve plan yapmaktan başka bir çaresi yoktu. Yaptığı planlardan birinde şöyle diyor:

Sağ kanat, Bereket ve Şeyh Úaóùân komutasında olup doğudan saldıracak. Sol kanat, Bin Cazi komutasında güneybatıdan saldıracak…Emîn ve Rebî' ise benimle olacaklar ve arkamda, tam sırtımın orada…Toplantı böylece bitti ve saldırıya geçtik. [112]

Plan yapmak, başarılı liderin özelliklerindendir. Hiçbir iş ön hazırlık olamadan başarıyla sonuçlanamaz. Bu da, özgürlük için uğraşan, bunun için hazırlıklar ve planlar yaparak cihadı için Yüce Allah'a güvenen mücadelecinin niteliklerindendir.

Yine Seher Halîfe, bu adamı ve ailesine ve olağan yaşamına duyduğu özlem dolu coşkuyla depreşen ve adamın içini kemiren duyguları betimlemektedir. Bilindiği gibi; dağdaki savaşçıların yaşamı, evinde rahat bir yaşantı sürdürenlerinki gibi değildir elbette. Havanın soğukluğu ve sıcaklık, azıktaki eksiklik, onları daha da sabırlı olmaya itmektedir. Rebî', dağdaki devrimci savaşçıları düzensiz yaşantılarını Nidâl'e anlatırken şöyle diyor:

Nasıl yaşardık biliyor musun? Nasıl savaşırdık bilir misin? Nasıl kovalamaca oynardık bilir misin? Nerelerde yatardık, nasıl uyurduk? Böcekler ve sürüngenler arasında yerlerde yatardık. Ve bazen de bomboş mideyle akşam yemeği

[112] Roman s.357

yiyemeden…Temizlikten uzak, insanlardan ve akrabalardan uzak? Aileden uzak yaşardık. [113]

Devrimci savaşçılar için; rahatı, aşkı ve aileyi devrim uğruna feda etmek olağan birşeydi.

2 – Âşık Erkek

Yüreği aşk ve özlemle yanıp tutuşan âşık erkek karakteridir. Dolayısıyla, sergilediği bütün davranışlar da bu yöndeki duygularını yansıtmaktadır.Aşk dolu duygularıyla hareket etmekten başka bir şeyi yoktur. Burada SeherHalîfe, Emîn'in ve çektiği sıkıntının öyküsünü anlatmaktadır. Liza'nın bu duygularla ilgilenmemesi nedeniyle ve aşkı hor görüp reddeden Filistin-Arap toplumunun geleneklerinden korktuğu için Emîn, sevgilisi Liza'ya beslediği coşkulu duyguları bir türlü dile getiremiyor. Kaldı ki Liza, kendinden yaşça büyük bir kadındı. Nidâl, Liza ile ilgili konuşurken şöyle diyor:

Emîn Dayımın başına gelenler ve kendinden yaşça oldukça büyük bir kadına olan umutsuz aşkı hakkında ve o kadını ne denli sevdiğini, ona nasıl âşık olduğunu ama onun bundan haberi bile olmadığıkonusunda bir şeyler söyleyeceğim. [114]

Aşk, devrimci, savaşçı ya da sıradan insan ayrımı yapmaz. Aşk, insanın duygularına yerleşir ve yürekte, gönülde yeşerir. İnsan da onunla ve onun için yaşar. Savaşçıların lideri olan Vahîd de;gözü, şehit kocası ve dayısının intikamından başka bir şeyi görmeyen Hasnâ'ya kaptırmıştı gönlünü.Hasnâ'yaâşıktı ve onu en güzel sözlerle anlatırdı: ***"Bana inanıyor, ben de ona inanıyorum. Onu güzel ve çekici buluyorum. Dünyanın ve yeryüzünün en harika insanıdır o.***"[115]

Yaşlılıkta bile devam eden, ömür boyu süren çocukluk aşkı vardır bir de. Bu da Nidâl'e âşık olan Rebî'in payına düşmüştü. İkisi de küçüktü ama bu yaşta devrimcilerle savaşan bir genç ve birçok konuda ona umut bağlanan bir gençti o. Kendine "*Evet ben küçük olabilirim, ama ben bir büyüğüm. Yirmi yaşıma gelmeden saçlarım ağarmaya başladı."*[116]diyordu. Küçük yaşına rağmen Nidâl'in ona verdiği güvenin bilincindeydi. Bu kadar uzak kalmasına, yaşının ilerlemesine rağmen ve aradan bu kadar yıl geçmesine rağmen de hâlâ kendini âşık bir sevgili olarak görüyordu:

---

[113] Roman s.107-108
[114] Roman s.145
[115]Roman s.118
[116]Roman s.109

Gözlerini açtı…Ve ihtiyar değil, dost da değil dedi. Nidâl: ya o zaman sen dostum değil misin? Yüzüme uzunca daldı bakışları ve gözlerinin ıslandığını gördüm. Gözyaşları sızıyordu, burnu kızarmıştı. Saçları kabarık, fısıldayarak Ben sevgilinim dedi.[117]

3 - Otoriter ve asık suratlı hain adam

Bütün dînî ve toplumsal gelenekleri hiçe sayarak kendi zevkleri peşinde koşan ve fedakâryol arkadaşı olan karısını aldatan adam. Bu ihanet, toprağa ve davaya yapılan ihanetle de bağlantılıdır.Ancak SeherHalîfe, bu erkeği betimlerken; adamın karısını terk edip geç gelen ergenlik duygularının peşinde koşmasına odaklanmaktadır. Arkasında; hüzün dolu anılar, dertler ve umutsuzca hayal kırıklıklarının belini büktüğü bir kadın bırakarak. Ancak başka bir kadınla evlenmesi yetmezmiş gibi, dert ikiye katlanmakta "*O bir Yahudi karıyla evlendi ve anneni unuttu*"[118]. Babasız büyüyen kızını da unutmuştu. Bir genç kız böyle bir babadan nasıl iğrenip utanç duymasın ki? Babasını şöyle anlatıyor: "*el-Aksâ'nın oradakendini Yahudi karının koynuna atmış babam*"[119]**.** Bu bir adamın karısını aldatması değildir sadece, aynı zamanda vatana ihanettir. Zira yurdun düşmanlarında, masumları katledenlerden, toprağı talan eden ve insanların haklarını çiğneyerek onlara zulmeden kesimden olan bir Yahudi kadınla evlenmiştir.

4 – Eş olarak koca

Arap kültüründe benimsenen erkek tipidir. Ailesine ve evine karşı sorumlu bir adamdır. Ayrılık ne kadar uzun sürerse sürsün ve koşullar ne olursa olsun doğulu erkeğin ailesine bağlılığına en iyi örneği oluşturmaktadır.El-Hüseynî adlı liderdir bu Kendisini seven ve kendisine âşık olan yüzlerce kadın (Vidâd gibi) olmasına rağmen, o bir tek kadına bağlıydı; çocuklarının annesi olan karısı. Kudüs yakınlarındaki el-Kastal adlı köyü kurtarıp evine ve ailesine döneceği günü beklerken, karısının kendisini arayıp bugünlerde kendisiyle ve çocuklarıyla olmasını ve sevdiği yemekleri yapma istediğini söylerken "*Pencereden uzaklaşıp üzüntülü bir edayla zavallı Vecîhe, ne kadar da sabırla bekledi beni dedi*"[120]. Koca, karısına sahip çıkmış acılarını ve duygularını paylaşmıştır.

[117]Roman s.256
[118] Roman s.69
[119] Roman s.146
[120] Roman s.366

Koca, karısının ailesi için neler yapabileceğinin bilincindedir. Toplumlarımızın öngördüğü erkek tipi de budur zaten. Sayıları az da olsa bu sınırın dışına çıkanlar, yoldan sapmış kimselerdir.

5 – Rüyaları Süsleyen Adam

Çoğu kadının rüyasını süsleyen erkek tipidir. Erkeklik özelliği, romantizm ve aşk dolu duyguları ile bütün kadınların arzuladığı erkektir. Hayat ve umut dolu duygularla kuşatılan bu adamı anlatırken SeherHalîfe şöyle diyor:

Ama bütün bu kadınlar onu yakından tanımıyorlar. Adamın gözlerinde ışık, yüzünde güneş doğuyormuş gibi, ona bakarlarken gözleri parlar. Rüyalarını süsleyen bu adamı nasıl sevmesinler, nasıl arzulamasınlar ki? Belki de onlar için o bir örnek adamdır. Bu idolün varlığı yok olup gittiğinde, ışığı söndüğünde onların hali ne olacaktı?Onda dünyayı görüyoruz. Çünkü o, baba yerini tutan ve gözeten eşsiz bir liderdir.[121]

6 – Şehit Portresi

Filistin topraklarını bölüp parçalama projesi başladığında, Filistinli-Yahudi çatışması da başlamıştı. Bunun sonucunda da elinden alınan toprağını geri almak için savaşa ve Allah yolunda cihada yönelen birçok insan hayatını feda ederek şehit düşmüştü.Allah yolunda şehit olmak, SeherHalîfe'nin romanında belirgin bir biçimde vurgulanmaktadır. Karmaşık duygularla, aileden ve sevgililerden ayrı kalmanın verdiği hüzünle Allah yolunda ve toprak ile namusu savunmak uğruna şehit olmanın yarattığı sevinç arasındaki karmaşık duygular. Bu sahne, lider Abdulkadir el-Hüseynî'nin şehit düşmesinde coşkuyla anlatılır:

Kahraman lider için yas ilan edildi. Camilerden yükselen ezan sesleri ile kiliselerin yas çanları birbirine karışıyordu. Okullara ve devlet dairelerinde işe ara

[121] Roman s.336

verildi. Kadınlar her yerde siyaha büründü. Ve sanki herkes bu komutanın huzurunda Filistin'i uğurluyordu.[122]

7 – Ajan

Siyonist düşmana hizmet eden ajan ve işbirlikçiler sorunu, SeherHalîfe'ninromanında üzerinde durduğu en başat sorunlardan biriydi. Bu insanların ajanlığa ve işgal güçleriyle işbirlikçilik tuzağına düşmelerinin nedenlerini, yönetimin ve diğer merkezlerin açgözlülüğüne bağlarken bu olgunun pek de inandırıcı bir gerekçesinin olmadığını vurgulamaktadır. Toprağa ve davaya ihanet etmenin hiçbir gerekçesi olamaz.Yazar, işbirlikçilik ve Filistin Davası'na yönelik komplonun konusunda sadece bireylerin değil, aynı zamanda bazı Arap rejimlerinin de işbirlikçiliğinden söz ederken bir de örnek veriyor: Arap Birliği ülkelerinin anlamsız bahanelerle, Kudüs ve el-Kastal'ın kurtuluşu konusunda sorumluluklarından kaçtıklarını, kendi depoları tıka basa silahlarla dolu olmasına karşın el-Hüseynî'ye silah vermeyi reddettiklerini anlatır. El-Hüseynî, bu ülkelerle yaptığı tartışma sonrasında şöyle diyor:

Siz şimdi benim cihad hakkımı inkâr ediyorsunuz, ben savaşın tam ortasındayken silahları benden esirgeyerek cimrilik yapıyorsunuz. Adamlarım mevzilerinde ateş altında beklemekte…Döndüğümde onlara ne diyeceğim?..Bizi koyun gibi boğazlasınlar diye başımızı Yahudilere mi teslim edelim?..."[123]

Onlar herkesin gözünde haindirler: "*Hainsiniz siz.Bize komplolar uyguluyorsunuz. Başlarımıza ve Filistin'in başına koyulan paraları aldınız tabii.*"[124]

8 – Aydın Erkek Karakteri

Romanındaki aydın erkek karakterine özenle ışık tutan Seher Halîfe, bu adamı, çevresinde olup bitenlerle ilgilenen ve olayları çözümleyerek aralarında bağlantılar kurabilen biri olarak niteliyor. Sürekli araştıran ve okuyan biridir o. Ayrıca siyasi düşünceye ve Filistin mücadelesine büyük etkisi olan ve de sosyal hayat ile kadın-erkek ilişkisine değinen biridir. Buna örnek olarak, yazar, şair ve gazeteci Emîn'dir. Öyle ki, felsefeci ve kitap sahibi olarak da anılmaktadır:

---

[122] Roman s.377
[123] Roman s.304
[124] Roman s.308

Bunun için mi mücadele edip savaşıyorsun? Bu mudur planın ve tekniğin? Görmüyor musun millet nasıl savaşıyor? Nasıl planlar yapıp uyguluyorlar?.. Savaş sürekli bir sanattır, plandır ve iradedir. Bütün bunların da ötesinde, güçler dengesidir. Büyük olan seslendi: Bırak kardeşim bu derslerini, felsefeni ve dengelerini kendine sakla!" [125]

Emîn, olayları ince bir şekilde yorumlayıp analiz eden biri olarak tanınır. Komutan el-Hüseynî de öyledir. O, haritaları ezbere bilir, kolonilerin yerlerini ve her köyün giriş-çıkışını çok iyi bilir:

Elinde tahta bir cetvelle ortada durup önünde uzun uzadıya açılmış olan haritaya doğru eğilen komutanımız, bazı yerleri gösterirken Kudüs civarındaki İbrani kolonilerinin tuhaf adlarını telaffuz ediyordu. O isimleri ve yerleri sadece kendi temsilcilerimiz biliyordu elbette, Kudüs'ün iki lideri.[126]

9 – Gurbetçi Adam Portresi

Filistin mücadelesinin uğradığı bazı hayal kırıklkları, işgal ve işgalin getirdiği zorluklar yüzünden kendi ülkesinde hayat yorgunu haline gelen adamı anlatırken Seher Halîfe, bu nedenle ülkesini terk edip anılarından da uzaklaşan adamdan söz eder. Gurbette duyduğu özlem, acı ve yurt toprağına dönmekten duyduğu korku gibi karmaşık duygular içinde olan gurbetçinin acılarını ve özlemlerini giderecek olan, yine doğup büyüdüğü kendi yurdu ve toprağı olacaktır.Buna en iyi örnek de, hayatı ve geleceği için1948 yenilgisi sonrasında Filistin'i terk eden Rebî'dir: "*Ben bilgisayar ticaretiyle uğraşmaktayım. Çocuklarım çok iyibilgisayar kullanır. Ben bilgisayarı ileri yaşlarımda öğrendim. Bilgisayarlar, günümüz kuşağı içindir.*"[127] Ama sonunda doğup büyüdüğü toprağı onu kucaklamıştır.

I.4 Romanın Başı ile Sonu Arasındaki Ayrım

Yazar, halkın bitmek tükenmek bilmeyen trajedisinden söz etmeyi temel ilke edinmiştir. Dolayısıyla *İlk Aşkım* adlı romanın başında; mekânları, aile evini ve bireylerini betimleyerek ayrı ayrı özelliklerini anlattıktan sonra, dağda savaşan devrim lideri Vahîd Dayı'ya odaklanmaktadır. Olaylar, Filistin'i Yahudilerin sömürüsünden

[125]Roman s.117
[126]Roman s.298
[127] Roman s.242

kurtarmak için uğraş vererek mücadele eden komutan Abdulkadir el-Hüseynî'ye kadar varır. Yahudilere karşı Kutsal Cihad Ordusu'nu nasıl kurduğunu ve Arap Birliği ülkelerinden destek istediğini, onlarla toplantı yaptığını, ancak onların aslı astarı olmayan bahanelere sığınarak silah ve diğer yardımlarda bulunmaktan kaçındıklarını anlatır. El-Hüseynî, Araplara şöyle sesleniyordu:

Sizden istediğim tek şey silahtır. Çünkü bizim silahlarımız eski, cephanemiz de nem aldığından dolayı işe yaramaz…Tüfeklerimizinçoğu serçe avlamada bile kullanılamaz. Yeni tüfeklere, otomatik silahlara ve cephaneliklere ihtiyacımız var. Çünkü cephanesiz tüfek ve otomatik silahlar, odun ve çoban sopalarına benzer. Yani ekin biçtiğimiz oraklar onlardan daha iyidir. Bizim silah ve mühimmata ihtiyacımız var.[128]

Ama Arap Birliği ülkelerinden gelencevabı şöyle betimler: "*Sessiz ve donuk kaldılar..Hareketsiz ve yanıtsız.*"[129]

Yazar daha sonra devrime ihanet olaylarına ve ard arda gelen vatan hainliğine değinmekte ve iğrenç katliamların yaşandığını anlatmaktadır. Deyr Yâsîn Katliamı ve el-Kastal'ın düşmesi gibi. Bu felâket,*1948 Acısı* olarak tarihe geçecektir. İnsanlar güven ve huzur aramak için göç etmek zorunda kalmıştı. Buna rağmen el-Hüseynî dimdik ayaktaydı ve el-Kastal savunmasında mücadele ediyordu. El-Kastal'ı kurtardığında yara almıştı:

Hırıltılı bir sesle can çekişirken "ben yaralandım" dedi. Şok olmuştum, boş gözlerle baktım ona. Gördüklerimi anlamaya çalışıyordum. Anlamadım da. Bağrışmalar, çığlıklar, feryatlar duydum. Tekbir sesleri, ağlaşmalar duydum.. Gözümün önünde pencereden yansıyan bir ışık ve caminin minaresini görüyorum, üzerinde dalgalanan barağı da görüyorum. Bizim bayrağımız o. Bir an, bunda bahsedeyim de sevinip acısını unutuverir dedim kendi kendime: İşte bayrağımız. Bayrağımızı görüyorum. El-Kastal'ı aldık.[130]

Yazar daha sonra el-Hüseynî'nin şehit oluş anına geçer, hıçkırıkve ağlaşma seslerinin yükseldiğini anlatır. Birden kendine gelen Emîn, rahibenin ağladığını ve

[128] Roman s:302(El yazması Abdel Kader Husseini: Kutsal Cihad Qasim Alrimoavi Sekreteri tarafından anılan çoğunlukla edebi Diyalog sözleri.1950).
[129]Roman s:302
[130] Roman s.374

gözyaşlarının sel gibi aktığını görür. Birileri de sesleniyordu: "*Öldü o, şehit oldu..Allah'a döneceğiz..Allahuekber..*"[131]

Filistin Halkının şimdiye dek yaşadığı ve yaşamakta olduğu onca trajedi ve savaşa rağmen, yurt savunmasında asla geri kalmadıklarını dile getiren yazar, yine de yurtları için her türlü çaba ve mücadeleyi göstermekte olduklarını vurguluyor. İnsan kendi yurdundan ne kadar uzak kalırsa kalsın, başka bir yeri kendine yurt edinse dahi, yine de kendi toprağı çeker onu. Sonunda dünyayı da dolaşsa, kendi toprağından başkası kucaklamaz onu. Yurduna dönene kadar da onu kaybetme duygusu yoldaşı olur. Yurdunda doğar ve o toprakta ölür. Roman da bunu işliyor aslında:

Gurbet havasına ve uçaklara dayanamıyorum artık. Gittiğim her yerde yeniden başlamaya dayanamıyorum. Kendini, havaalanları arasında taşınan canlı bir kargo gibi hissetmek rahatsız edicidir. Bir yere tam da alışır gibiyken göçüveriyorsun. Yeniden başlıyorsun. Oraya da alışmaya başlamışken, başka bir yere taşınıyorsun. Bir diğer yere ve buradan oraya..Sonsuza dek belirsizce...[132]

"Gurbet insana ve gençliğine yapmadığını bırakmaz" diyor yazar. Bazılarına benliklerini unutturur ve ömürlerinin rüzgâr gibi geçtiğini…Oysa oralarda doğan çocuklar da vardır. Yetişen gençler, büyüyüp evlenen ve çoluk çocuğa karışarak torun sahibi olanlar. Ve kervan yürür, hayat devam eder. Ölenlerin adlarını taşıyan hayattaki sağlar kalır. Yolun sonuna gelindiğinde de "*Fatiha'yı okuruz..Ve bir zamanlar onurlu insanlarımızın varlığını anarız. Onları sevdik, onlar da bizi sevdi ve ölene dek bizimle yaşadılar.*"[133]

Yazar, yaşanan olayları tersine bir akışla son veriyor romanına. Umut, yaşamın temelidir. Bu da Rebî'nin bir ziyaretçi seliyle girişinde anlatılıyor "*Bir yığın insan, büyük küçük, çoluk çocuk, kadınlı erkekli, bebekler ve hamile kadınlar..En büyüğünden en küçüğüne kadar…*"[134] İşte bununla yaşar Filistinli anneler. Oğlu şehit düşen anne üzülmez, mücadeleye atılmak üzere öç almak için daha çok oğul doğurur. Nidâl diyor ki: "*Bu ambargo altında bizler doğumdan başka bir şey beklemeyiz.*"[135] Yazar şok içinde bu saptamayı yapmıştır. Bir zamanlar çocuk olanlar,şimdilerde büyüyüp evlendiler, çoluk çocuğa karıştılar. Aileler onlarla büyüyor, başı dik Filistin toprağında ölenler ile atalar anıları ölümsüzleşir.

---

[131] Roman s.367
[132] Roman s.9
[133] Roman s.391
[134] Roman s.391
[135] Roman s.391

Yazar bize iyimser bir bakış vermeye çalışmıştır. Filistin trajedisi, savaşlar, insanların göçe zorlanması, birçoğunun şehit olması, üzüntü ve öfkeye neden olacak bir dizi sıkıntı ile bu halkın en belirgin özelliği olan kahraman Filistinlinin yüzündeki iyimserlik ve olumlu bakışını, ne ölüm silebilmiştir ne de savaşlar. Böylece yazar romanını ucu açık olarak bitirmiştir. Kapalı bir sonla bitirmek istememiştir. Zira olaylar devam ediyor ve savaşların ardı arkası kesilmiyor. Mücadele de yerini bir diğerine bırakıyor. Siyonistler tarafından Filistin'in güvenliğine yönelik tehdit varlığını sürdürdükçe de bunlar devam edecektir

II. BÖLÜM

Romandaki Örtülü İmalar

Çalışmanın bu bölümünde Seher Halîfe'nin kullandığı ima ve göstergeler açıklanmaktadır. Öncelikle yazarın romandaki amaçlarına hizmet edecek büyük anlamlar taşıyan simgeler sunulmakta ve aslında neyi vurgulamak istedikleri açıklanmaktadır. Daha sonra bu imaların içerikleri yer ve zaman bakımından ayrıntılı anlatılmaktadır.

II.1 Simgeler ve Romandaki Anlamları

Simgeleri tarihi açıdan konuşacak olursak, Úudâme b. Ca'fer, *Naúdu'n-Neår* (Düz Yazının Eleştirisi) isimli kitabında kullanıncaya kadar, simgeler sözlüğe dayalı birtakım işaretlerden öteye geçmemiştir. Bu zat, terimsel anlamda simgelerden ilk bahseden kişi sayılmaktadır. Kendisi simgeleri söze dayalı işaretsel anlamlarından terimsel anlamlarına taşınmış, simgelere daha önce bilinmeyen yeni boyutlar kazandırmış ve öncekilere nispetle daha dikkatli bir şekilde geniş çaplı müdahalede bulunmuştur.

Ancak kendisi, simgelere konuşan kimse ile bazı şahıslar arasında anlam vermekle yetinmiş ve simgeler hakkında şöyle demiştir; "*Simgeler gizli sözler olup, aslında neredeyse anlaşılmayacak gizli sese denmektedir. Konuşan kişi simgeleri sözlerinin insanların bir kısmı tarafından anlaşılması ve diğerlerine gizli kalması için kullanır. Dolayısıyla kuşlar, vahşi hayvanlar, diğer eşyalar veya noktalama harflerinden herhangi bir harfi, herhangi bir kelime veya harfe isim olarak takar. Böylece konuyu sadece anlatmak istediklerine anlatır. Dolayısıyla bu sözler sadece aralarında anlaşılarak başkalarına karşı saklanmış olur*"[136]

Aslında simgeler büyük değere sahip olup, edebiyatçılar ve sanatçılar doğrudan söz söyleyerek elde etmekten aciz kaldıkları bir takım mânâ, his ve kaygılara ulaşmak hususunda simgeleri iyi bir yol olarak görürler. Simge ile tabirde bulunarak sözlerini insanların anlayabileceği nur dairesine çıkarırlar. Simgeler "*Sanatsal tecrübelerin yoğun*

[136]Nebil Khalid Abu Ali, *Elramz fi el kıssa el filistiniyye el kasıra fil ardıl muhtella*, gaza 2004,s.9

bir surette elde edilme ve şekillendirilme yoluyla, bu tecrübelerin sahip olduğu duygu yükünün yoğunlaştırılmış hali"[137] olarak tabir edilebilir.

Seher Halîfe'nin romanında kullandığı anlatım şekline baktığımızda, satırların arasında gizlenmiş bir takım simgeler, suretler ve imalarla sarmalandığını görürüz. Zira kendisi sadece belirli bir fikri dayatmaya veya kelimelerin bazı anlamlarını nitelemeye çalışmamaktadır. Bilakis sarf ettiği söz ve ifadelerin ilham ettiği daha geniş ve daha geniş manaları kastetmektedir. İşte bu imalar, romana daha geniş bir anlam katmakta ve okuyucuyu cümlelerin doğrudan değindiği mânâları aşarak, araştırma, te'vil ve tahlil etme gibi eylemlere sevk etmektedir. Ayrıca, sadece tecrübeli okuyucuların tadabileceği diğer bir takım güzellikler de yüklemiştir.

Yazar, metne önemli ölçüde katkıda bulunan ve metne canlılık katan zengin çeşitli bir takım üsluplar kullanmış olup, bu üsluplar sayesinde metne simgesel anlam değerleri yüklemiştir. Özellikle de karakterlerin isimlerini seçerken bunu uygulanmış olup, *Rebî'*(ilkbahar) ismini boşu boşuna tercih etmemiştir. Aynı şekilde *Nidâl* (mücadele) derken sanki, "*Benim adım Nidâl.. Benim adım evrelerden bir evreyi tabir etmektedir.*"[138]der gibidir. Aynı şekilde *Emîn* (güvenilir) ismi de komutan Abdülkadir el-Hüseyni'nin sırlarını saklamakta güvenilir olması nedeniyledir. *Rebî'*(bahar) ise komutan olan dayısını tek yardımcısı görmektedir. *Emîn* isimli dayısı ile birlikte her ikisi; intifâdayı, fikirleri ve hürriyeti simgelemektedirler. Nidâl şöyle der**:**

Benim gözümde büyük dayım, devrimin simgesidir. Emîn Dayım ise fikirleri, intifâdayı ve Kudüs havasını temsil eder. Rebî' (bahar) isimli çocuk ikisinin de yardımcısı olup, kendisi gibidir, ikisinin de yardımcısıdır. "Yani paylaşımcıdır, yani kahramandır, dayım gibi mücahittir yani..[139]

Sevgi ve devrim bir madalyonun iki yüzüdür. Nidâl, Rebî'eâşıktır ve ona olan sevgisinin tamamen samimiyet, sıcaklık ve devamlı olduğunu hissetmektedir. Bununla birlikte Rebî',kendisini tamamen devrime adamış olup devrimin çökmesi demek sevgi simgesinin fotoğrafı olan Rebî'inbizzat çökmesi demekti"*Dünyamı çökmüş gibi*

[137]Nebil Khalid, a.g.e,s.9
[138]Roman s.14
[139]Roman s.71-72

hissediyordum. Çünkü iki varlığımı birden kaybetmiştim. Dayım ve Rebî‘. Rebî‘ işte burada! Kalbimin yanında onu durgun küçük bir çocuk gibi görüyorum."[140]

Nidâl, devrimin insanların birbirinden uzaklaşmasına ve liderler ile karşılarındaki halkın aralarının ayrılmasına sebep olarak görüyordu. Devrim, içindeki birtakım güzelliklerle birlikte bir yere kadar sevgi fikri ile beraber yürüyen bir hayaldi. Nidâl, bir sanatkâr gibi sevgisi nedeniyle hayal dünyasına daha yakındı. Çünkü kalbindeki sevgi, devrimin kırıklığıyla kırılmıştı. Rebî‘karşısında hissettiklerini gizlemesini sorgulaması bu düşüncemizi teyit etmektedir:

Yoksa o beni gerçek hayata mı indirdi? Bu karanlık yıllarda ışığında yaşadığım hayallerimi, tüm hayallerimi, bu atmosferi, tüm masalları, fedakârlıkları, kahramanlıkları ve hikâyeleri, hepsini imkânsız görüyorum.[141]

Sevgi, savaş ve devrimin arasında gidip gelen bakışla, bu hayâl kırıklığına rağmen Rebî‘,fotoğrafının Nidâl'ın kalbinde ebedîlik kazandığını, büyüdükten sonra bile onu hatırladığını, çocukluk günlerini ve onunla yaşadığı çocukluk aşkı anılarını hatırladığını görüyoruz. Nidâl onu unutamadığının gerçekten farkındadır ve onsuz asla mutlu olamayacaktır."*Çocukluk aşkı ve Rebî‘in kalbi.. Değişim merdiveni..*"[142]

Gerçek ile çelişen bu hayâli rüyayı aslında fiilen yok edecek bir şey yoktu. Bu rüya hatıralarda bakiydi. Yazar buna birçok yerde birçok yerde değinmiştir**:**

Dayımın fotoğrafı tayın üstündedir. Kısrağı ise arkasından koşuyor. Geçmişte kalmış, ancak ne zamanın ve hatıralarımın ne de duvarların üzerinde biten otların yok edemediği bir kahramanlık fotoğrafı …[143]

Rebî‘'in sevgisi hatıralarda ölmeyen bir hayal olarak kalacaktı. O, Nidâl'ın, hakikati cevaplarken kendisinden kuvvet aldığı hazineydi. Böylece bir hakikat çerçevesinde sevgi ve hayal sanatsal olarak simgelenmiştir.

Kadının gözlerinde erkeğe olan sevgi özel bir fotoğraf olup asla sönmez. Özellikle de aşkın ve sevginin başlarında. Kadın, sevdiğini daima aşırı sevgisine vefalı parlak bir fotoğraf olarak görür. Zafer yılları geçse bile kadının hafızasında ilk mercî olarak kalır.

---

[140]Roman s.103
[141]Roman s.103
[142]Roman s.110
[143]Roman s.111

Sevgilisi onun tek örneği ve tek modelidir. Rebî'hasta ve yaşlı olarak dönmüştür, ancak Nidâl'ın muhayyilesinde o, Emin'in hatıralarında nitelediği gibi ömrünün baharında yakışıklı bir gençtir. Bu nedenle Rebî' parlak bir fotoğraftır. Onda Nidâl'ın sevdiği komutanın sıfatları vardır. Ayrıca onda dayısı komutan el-Hüseynî'yi görmektedir. El-Hüseynî, baharın başında doğmuştur, yani hayat döngüsünün başında. Vidâd'a ve diğer herhangi bir kadına göre bir örnek ve bir modeldir. "*Bu misal yitip kaybolunca ve nuru sönünce bu kadınlara ne olacaktı, bize ne olacaktı?*" Bu nedenle Vidâd, Emin'e şöyle diyordu: "*Emin… O benim ilk aşkım.*"[144]

Diğer bir yandan dînî tarafın da büyük önemi bulunmakta olup, yazar dînî simgeleri ve buna delalet eden imaları da kullanmıştır. Böylece cihat ve mücadele amacını hissettirmeyi hedeflemiş, şer'î delillere metinde yer vererek bunu desteklemiştir. Romanda sunulan düşünceyi şekillendirmek için farklı açılardan doğrudan anlam taşıyan bu tür ibareler bulunmaktadır.

Yazarın kesin olan dînî akidelerle ikna etme yolunu kullanarak İslâmî fikri sunmaya çalışmadığına dikkat çekmemiz gerekmektedir. Filistin'in işgal altında bulunan ve direniş gösteren bir devlet olması nedeniyle, Filistin'deki İslâmî Arap Kültürünü şekillendirmek için roman içerisinde bir kalıp olarak sunduğu görülmektedir. Nidâl ise İslâmî cihat ruhunu çağrıştırmaktadır.

Dînî simgeler, bilinç fikrini beslemekte ve romanın satırlarında bu bilinci bize hissettirmektedir[145]. Örneğin yazar, cihat fikrinden bahsetmek istediğinde, okuyucuyu şevklendiren, bu fikri desteklemeyi hissettiren ve olmasını arzulatan dînî duyguları kullanmaktadır**.** "*Devrimi ve direnişçileri ancak Allah yolunda cihada inanmış ahlâk sahibi fedailer topluluğu olarak görüyoruz. Direnişimiz insan haklarına dayanmaktadır.*" Burada "Ancak fedailer topluluğu"[146] kelimeleri ile yapılan kullanım okuyuculara odaklanmakta, onlara sanki "yardımcılar" olduklarını hissettirmekte ve hitap kendilerine yönelmektedir.

Buna ilaveten camiler gibi bazı İslamî simgeleri, bilinç halinin yoğunlaştırılması ve işgal bağlarından kurtulmaya olan isteğin şekillendirilmesi için kullanılmıştır. Böylece tüm sorunlarıyla ortaya çıkan işgale karşı intifâda isteği ortaya çıkarılmıştır.

---

[144] Roman s.336
[145] www.annabaa.org
[146] Roman s.94

Devrimin cihat ve düşmana karşı direnişleriyle olan ilişkisi şöyledir: İslâmî simgeler güç ve gerginlikle ortaya çıkmış olup, kölelik ve az gelişmişliğe karşı değişim ve devrime teşvik etmektedir. Bina ve camilerin yapılabilmesi için kaya ve taşların söküldüğü mıcır ve çakıl kırılan taş ocaklarının mağaraları halen durmaktadır. Ancak direnişçilerin yayılması ve atların koşturması, bu ocaklara asıl amacınıkaybettirmiştir.“*Taşocakları, mağaraları ve tünelleri ile direnişçilerin çekildiği ve saldırı esnasında çıktıkları verimli kaynaklar olmuşlardır.*" [147]

> *Yahudi yerleşimi bir işgalin devamıdır. Biz onların niyetlerinden gafilken bu işgal bizi kuşatıyor ve tehdit ediyor. Bu gaflet, Allah Azze ve Celle'nin şu ayetlerine tamamen uygun düşüyor.* [148]

لَهُمْ قُلُوبٌ لاَّ يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لاَّ يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لاَّ يَسْمَعُونَ بِهَا أُوْلَئِكَ كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُوْلَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ[149]

Onların kalpleri vardır, onlarla kavramazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar. İşte asıl gafiller onlardır.

أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ[150]

*İşte onlar Allah'ın, kalplerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlediği kimselerdir. Ve onlar gafillerin tâ kendileridir.***"**

Emîn isimli karaktere ait olan bu sözlerde olduğu gibi, yazar bazı karakterlere ait konuşmalarda fikir yerleştirme metodunu uygulamıştır. Aynı zamanda yazar, cihada delalet eden konuşma noktalarında Kur'ân ayetlerini dînî birer simge olarak yerleştirmeye çalışmıştır. El-Kastal'ın geri alımının hemen öncesinde El-Hüseynî, komutanların görevlerini ve yerlerini dağıtırken şöyle demiştir:

---

[147] Roman s.93
[148] Roman s.184
[149] Araf süresi -179
[150] Nahl süresi -108

وَقُلِ اعْمَلُواْ فَسَيَرَى اللّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ[151]

De ki: (Yapacağınızı) yapın! Amelinizi Allah da Resûlü de müminler de görecektir.

Ayrıca Arapların tüm ihanetine rağmen ve komutanlar Kudüs'teki karargâhta Filistin'in durumundan ümidimi kesmişken, kendisi Emîn'i teşvik etmek için ve direniş hakkında bir etki ya da şüpheye yer vermeksizin şu sözleri tekrarlıyordu: *"Allah bizi unutmaz. Yakında o düşmanlarımızın üzerine ebâbîl kuşlarının gönderecektir. O kuşlar, onların üzerine pişirilmiş çamurdan taşlar atacaktır."* Bu Sözler allahü teâlânın fil süresindeki şu ayetlerinden alıntıydı:

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ {1} أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْفِي تَضْلِيلٍ {2} وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْراً أَبَابِيلَ {3} تَرْمِيهِمبِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ {4} فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ {5}[152]

Rabbin fil sahiplerine neler etti, görmedin mi? (1) Onların kötü planlarını boşa çıkarmadı mı? (2) Onların üstüne ebâbil kuşlarını gönderdi. (3) O kuşlar, onların üzerlerine pişkin tuğladan yapılmış taşlar atıyordu. (4) Böylece Allah onları yenilip çiğnenmiş ekine çevirdi.(5)

Bunun yanında kaza ve kadere teslimiyet ile ilgili diğer bazı simgeler içeren başka cümleler de bulunmaktadır. Örneğin el-Kastal'ı geri aldıklarında komutan yaralanınca Emin, el-Hüseyni'ye şöyle demiştir. *"Elhamdülillah el-Kastal'ı kurtardık."*[153], *"Allah şahittir. Allah'a sığınırım ve Allah'tan mağfiret dilerim."*[154]

Aynı zamanda hükümete ve Arap komutanlara işaret edilen yerlerde birtakım şahsî menfaatlerin elde edilmesi adına despotluk yapıldığı ve halkın feda edildiğinin simgelendiği görülmektedir. Örneğin, Komutan el-Hüseyni'nin el-Aksâ Camii, el-Mehd ve Kıyamet kiliselerinin kurtuluşu için kurulmuş bulunan ve Ürdün halkının temsilcisi olarak bir tarafı da İngiltere'ye dayanan Galûb Paşa ile Araplara meyli ile tanınan Irak temsilcisi Nûrî es-Saîd tarafından teşkil edilmiş olan kurtuluş ordusunun başında bulunan ve silahlandıran Arap Birliği üyelerine olan sözleri buna örnektir. Bu konuşma,

[151] Tevbe süresi -105
[152] Fil süresi - 1-5
[153] Roman s.376
[154] Roman s.370

hükümetlerin halklarına yaptığı apaçık hainliği simgelemekte olup, toplantının başında Emîn bu durumu şu sözleri ile vurgulamaktadır:

Masanın başından sonuna kadar saydım. Genel komutanla başladım. Bizim komutanımız kudretli İngiliz komutan Galûb Paşa komutasındaki Ürdün temsilcisi ile karşılarında bulunan Irak temsilcisi ve meşhur başbakanı Nuri es-Saîd'in arasında, ortadaydı.[155]

Nasıl olurda Arapların komutanları arasında kendileri ile aynı dine mensup olmayan ve aynı kimliği taşımayanlar olabilirdi? Nasıl olur da aralarında Batı'nın heves ve fikirlerine meyleden ve Müslümanların düşmanları olan Batı'nın çıkarlarını gerçekleştirmek uğruna çalışan Arapların bulunmasına izin verilirdi?

Yazarın burada simgelemeye çalıştığı durum şudur ki, Araplar izin verilmesine rağmen kendilerine en doğru kişiyi başkan seçme hususunda ittifak edemediler. Bu nedenle kan bağları üzerinden kişisel çıkarlarını kurdular. İki karış toprak ve boş bir saltanat oluruna çatışıp durdular. Diğer bir açıdan yazar, Arapların gafleti ile Kudüs ve kiliseleri de içinde olmak kaydıyla Müslüman Arap Milletinin mukaddesâtının savunması hususunda gösterdikleri gevşekliği anlatarak, okuyucuyu etkilemek ve Arapların uyanması gerektiğini düşündürmek istemiştir. Bu durum, içe kapanma ve zafiyetin simgesi olup, sahibinin şerefi olan vatan ve toprağa ihanetin göstergesidir. Komutan El-Hüseynî toplantıda da bunu ifade etmiş ve şöyle demiştir:

Ancak şu anda sizler benim cihat hakkımı inkâr ediyorsunuz. Ben en büyük savaşın içerisindeyken sizler bana silah vermekte cimrilik ediyorsunuz. Adamların mevzilerinde içleri yanarak bekliyorlar. Ben şimdi döndüğümde onlara ne diyeyim? Bizim ölmemizi istiyorlar mı diyeyim? ...Sizler bizim kardeşlerimiz, ailemiz ve aşiretimizsiniz. Ama depolarınızda yığılı duran bir miktar silahı bile vermekte cimrilik ediyorsunuz[156]*". Cihat anlayışınız ve hem kendinizi hem de bizi savunma anlayışınız işte bu! Sizler hainsiniz. Bize komplo kurdunuz. Bizlerin ve Filistin üzerinden para aldınız.*[157]

Silah ve temel ihtiyaç maddelerinin eksikliği nedeniyle bu durum, bazı komutanlar da dâhil bir kısım direnişçileri üzmüş ve kötümserliğe sürüklemiştir. Özellikle de bazı direnişçiler şehit olduktan ve komuta merkezi dağıldıktan sonra bir kısım direnişçiler

[155] Roman s.298
[156] Roman s.304
[157] Roman s.308

teslim olmuşlardır. Vahîd'in şu sözleri tam olarak teslim olma ve bozgunu simgelemektedir:

Ebu Tayr'ı astılar, gitti, şehit oldu. Anneciğim ben de şehit olursam yada beni de asarlarsa sakın ağlama, üzülme! Mağlup olup dağıldığımızda insanlara de ki; Çalışın!. Kader bizden daha güçlüdür.[158]Sonrasında annesinin oğluna yaptığı tavsiye sözlerine yer vermiş ve maneviyatı yükseltmiştir**:** "*Ne oluyor sana oğul? Kafanı kaldır!*"[159]

Direnişçilerin karşılaştığı tüm zorluklara rağmen savaş devam etmiştir. Açılan tüm yaralara ve trajediye rağmen, yazar kendisinde güzelliğin ve hayatın tatlarının sanatla resmedilerek simgelendiği bir ümit kapısını açık tutmaya çalışmıştır. Nidâl şöyle der: "*Hiçbir şey hislerin yerine geçemez. Kaybolan hisler sadece tablolarda kalır. O benim tarihimdir. O benim hazinem. O tarihimizdir.*"[160]

Direnişçiler kendilerine dağlardaki mağaralarda hayvanların ve araçların arasında evler edindiler ki, bu güzel ruhtan destek alıyorlardı. Bu çalıların öyle bir değişim vardı ki Allahu Teâlâ'nın ona bahşettiği ve bu yüksek dağların zirvesinde getirdiği güzellikten lezzet alanlar, ona karşı koyamazdı. Nidâl, anneannesi Hacı Zekiyye ile birlikte dağdaki direniş merkezinde bulunan dayısı Vahîd'i ziyaret etmek için gittiğinde müşahade ettiği bu büyüyü şöyle aktarmaktadır:

Çalılar dağların zirvelerini sadece güzellik katan bir sanat tablolarıdır. Devrimciler ise dış kabuktan başka gerçeği göremeyen, benim gibi çocukları şaşkına çeviren nefes kesen büyülü dokunuşlar..[161]

Yazar birçok yerde ve özellikle de Arap-İsrail çatışmasının geleceği hakkında ileriye bakmak ve olacakların beklentisini sağlamak için öngörüsel düşünceyi simgelemiş bulunmaktadır. Zira romanın satırlarının birçoğunda Emîn'in zihni, Filistin'in karışıklıklarını okuyabilmektedir. Özellikle de kendisi yenilgi öncesinde Şam'da gerçekleştirilen konferans ve toplantılarda El-Hüseynî'nin yanında bulunmuş olup, bu toplantıları kayda geçirmiştir. Bu nedenle kendisi, gerçek bir hüsrandan öteye gitmeyen Arap siyasetini gözetleye durmuştur.

---

[158]Roman s.95
[159]Roman s.49
[160] Roman s.78
[161] Roman s.94

Her ne kadar yaşananlar hüzün ve ümitsizliğe sevk etse de, İslâm ahlâkı Siyonist düşman karşısında sabır ve sebatıemretmektedir. El-Hüseynî der ki:"*Akıl şüphe eder, akıl sınar ve analiz eder. Ancak kalp, dağılmayacağından ve kaya gibi sağlam duracağından emindir.*"Kültürlü okuyucu yaşanan hezimetin derinliğinin farkındadır. Yahudiler, silahlara, tanklara, uçaklara, İngilizlerin tecrübesine ve binlerce askerden oluşan orduya sahiptirler. Ancak tüm bunlar, El-Hüseynî'nin zihnine mücadeleden vazgeçmenin düşüncesini bile getirememiştir.

Aynı şekilde bunun karşısında Vahîd'in Siyonistleri kumlara gömen ve enkazının üzerine Arapların hayallerindeki zaferin bina edildiği güçlü misyon konuşmasında, misyona dayalı görüşün simgelendiğini görmekteyiz. Çünkü bu dönemde gerçek mutlak fikir olan ve kendinden başka bir düşünceye yer verilmemesi gereken zaferin gerçekleşmesi fikrini beklerken, ortaya çıkan karanlık karşısında gözleri kapama düşüncesi öne çıkmış bulunmaktadır[162]. Vahîd'e göre Yahudiler, korkaklığın ve yenilginin simgesidir. Vahîd, onların sanılanın aksine, "*Yahudilerin korkak ve kuru gürültü olduklarına ve bu yüzden zırhlara büründüklerine inanmaktadır. Ancak köylüler ölümüne saldırırlar ve sadece Allah'tan korkarlar.*"[163]

Bu romanda rüyalar zafer ümidini, daha güzel bir yarını ve hayatı simgeler. Bu simge çoğu yerde romansal anlatımın ötesine geçer ve gelecekten, daha yaşanmadan olmuş gibi bahseder. Bu durum rüyaların ve korkuların vuku bulması ile yorumlandığı eski Arap kültüründe de aynıdır. Yazar bunun için olacakları rüyasında gören, hisseden ve haber veren dindar ve daima dua eden anneanneyi seçmiştir. Nidâl, anneannesini nitelerken derki:

Belki de o olacakları görüp bize haber veren bir ermiştir. Çünkü o titreyerek uykudan uyanıyor ve gördüm, rüyamda gördüm diyor. Kesin ve kendinden emin bir ses tonu ile şöyle şöyle olacak diyor. Onun gördükleri gerçek ve yazılmış, ama bu yazılan hiç de güzel değil. Belki de yaşadığımız ve düşündüğümüz, kâbuslardan daha da vahim.[164]

---

[162] Faysal Derrac, Zekiratu'l-Mağlubin: el Hezime ve's-SihyoniyyetuFi'l-Hitabi's-Sakafiyyi'l-Filastini, el-Merkezu's-Sakafiyyi'l-Arabi, Beyrut 2002,s.22

[163] Roman s.343

[164]Roman s.94

Büyük trajedi yaşanmadan hemen önce anneannesi rüyasında şunu görmüştür:"*Karga gibi bir kuş, gece gibi karanlık, fil gibi büyük, kanatları yarasa gibi, bulut gibi, gökyüzünü kaplamış katran gibi kapkara bir bulut..*"[165]

Yazar, kullandığı tüm bu simgelerle birlikte okuyucunun zihninde olayları izledikleri bir sahne oluşturmuştur. Bunun için metni kullanmış ve bilinçli okuyucunun gözünde olayları aktararak romanın bölümlerinin birbiri arasında kaynaşmasını sağlamıştır. Böylece cümlelerin doğrudan ifade ettiği manaların dışına çıkan bir yol ile,yazar istediklerini bilinçli okuyucuya hissettirmiştir.

II.2 Romandaki Mekân ve Delâlet Ettikleri

Bilindiği gibi "*Mekân, romanın parçalarını birbirine bağlıyan omurgasıdır" [166], aynı zamanda "sanatsal boşluğudur. Bize yazarın ne derecede algıladığı ve var olan temel meselelerini zamanı, mekânı şekillendirerek ifade gücünü göstermektedir*."[167]

Yazarın anlatığı yerleri ele alırsak romanın, Filistin'in birçok yerinde özellikle Kudüs ve Batı Şeria da cereyan ettiğini görebiliriz. Mekânın çok önem taşıdığını, romanda büyük iz bıraktığını karakterleri, bitkileri,yerleri ayrıntılı bir şekilde anlatarak göstermektedir."*Dayım köyde devrimcilerin arasında, dağların başında kayaların, dikenli ağaçların,mağaralar arasında.Ben ve ninem yürüyerek gidiyoruz, çünkü dağlarda ne araba ne yol hatta merkep bile yoktur*"**[168]**.Keza yıl boyunca dönemine bağlantılı anlatılan ayrıntılar, tıpkı romanın Ummu Nâif'in köyde yaşadığı ve yıl boyunca mevsimine göre sattığı çeşitli şeyler de dikkati çeker: "*O Ummu Nâif ki süt, üzüm,incir satardı Yaz mevsiminde üzüm, incir, yoğurt, tereyağı. Kış mevsiminded bulgur, firik, çemenve mercimek, baharın ise adaçayı ve birçok bitkiler sebetler getirip satmaktadır*."[169]

Romanın mekâna bağlı olan olayları, mücadeleleri, zamana delâlet eden olayları ayrıntılı olarak anlattığı yerler de vardır. Örneğin şafak vaktinde gün doğarken dışarı çıkışın, yolların,çarşıların ve mekânların boşluğuna ve fırtına önceki sessizliğe

---

[165] Roman s.331
[166] İddet-muallifin,*errivaye-elarabiyye:Vaakığ afaıg*, Dar ibnrüşd, Beyrüt 1981,s.210
[167] Candari İbrahim, Elfadaurrivayi inde Cebra İbrahim Cebra, Darül-şuün essakafiyye el aamma, bağdat 2001,s. 49
[168]Roman s. 17
[169]Roman s. 18

bağlıyarak bütün bunları ayrınlıtı bir şekilde izleyiciye anlatışı gibi: "*Şafakla yola çıktık. Şehir hâlâ huşû içerisinde yavaşça uyanmaya çalışıyordu. Yollarda biz hariç kimse yoktu. Eski çarşı müşterisizdi, bazı tücarlar mallarını asmaya çalışmaktalardı, bazıları isedükkanlarının önünü süpürerek veya kara su ila ıslatarak bizi üzerlerinden zıplamaya, adımlarımızı açmaya mecbur bırakıyorlardı*"[170]Öğlen vaktinin gelişinden sonra cereyan eden olayları ayrıntılı ele alışı da bu kapsamdadır. İnsanların camilerde kâmeti duyması,camilere yönelmesi ve buna bağlı olarak camiye giden yolda yaşananları ayıntılı anlatıyor. Meselâ Nidâl diyor ki:

Öğlen ezanıyla köye girdik, erkeklerin şehrin ortasındaki küçük bir camiye doğru gittiklrini gördük. Şehrin ortası, asfaltlanmış veya yarı asfaltlanmış çukurlar, samanlar, toprak,koyun pisliği dolu bir yol.Baharın yaban bitkilerinin sardırdığı, her iki tarafında küçük ve fakir;incir,kaysı, şeftali arasında kaybolmuş, yoğurt ve saman sıralı ve arkalarında mercimek, fasulye, domates tarlalarının saklandığı dükkânlar vardı.[171]

Romanın metninin her şeyi kapsayan ve hepsini bir biri ile bir dinamizim içerisinde kaynaştıran bir bütünlük içersinde olması dikkati çekiyor:

Yer ve zamanı ayrılmıyan tek unsur gibi romanda yansıtıyor,arkasından hareket katarak bu bütünlüğü tammlayıp ona hayat veriyor. Mekân hareketlendirmeden bir mekân olmaz, ancak boş bir parça topraktır. Mekâna hayat katan harekettir. Mekân,insanın hâkimiyet kurabildiği binalardan ve topraktan oluşan yer parçasıdır veya insanı yeryüzünde yaşamaya kadir kılan yer parçasıdır.[172]

Yazar Seher Halîfe, mekânı yansıtmayı ustaca başarmıştır.Mekânın yanlızca fotoğrafını çekerek değil; ona, sevinçli ve hüzünlü yönlerini taşıyan ve gösteren eski hatıraları katarak yansıtmıştır.Onun için sabit bir fotoğraf değilde hareketli dinamik anlatım sergilemiştir.

Nidâl,yıllar önce çizdiği *Cam fıstığı ağaçları* tablosunu eline aldığında,o ağaçların arasında karşılaştığı ilk aşkı Rebî'i hatırlatıyor. Ohatıraların görüntüsüne karışarak ilk aşkının hatıralarına daha çok dalmasına neden oluyordu. Aynı zamanda Nidâl'in kalbinde yer eden aşkı canlandırıyor ve onu Sanûr beldesine, Zanbak Ovası'na geri götürüyordu:

---

[170]Roman s. 20

[171]Roman s. 20

[172] Şakir Al-Nabulusi , *Madarul-sahra Dirase Fi Edebu Abdurrahman Munif*, ElMüessese Elarabiyye Lildiraset venneşir,Beyrüt 1993,s.232

Yeşil gözlerine bakarak buğdayı ve papatya tarlalarını görüyordum, çamur ve kekiğin kokusu, reyhanın, adaçayının güzel kokulkarı, cam fıstığı bulutları, serçe ve sığırcık yuvaları,bulutlarda ayrı bir derinlik saklıyordu.[173] Böylece gördüğü ve hatıralarında sakladığı mekân, bitki kokuları ve büyülendiği harika doğa manzalarını; aynı zamana toplayıp bütün bunları kalbini dolduran aşka ve onunla olan hatıralarına bağlıyordu. Bu tasvirî tablo, hareketli bir hayatla doludur. Okuyucuyunun rolü görüp onunla yaşamasına imkân sağlıyor.

Yazar aynı zamanda mekânın güzelliğini, içinden hayat fişkıran görüntülerle bağlıyor. Öyle ki hafızada kalan duygu dolu manzaraların içerdiği mekân ve olaylar, ne kadar zaman geçerse geçsin silinmemektedir. Örneğin yazar bize, Nidâl'in dayısının ata binişini ve peşinden tayını koştuğunu tasvir ediyor. Bu fotoğraf, tamamlanmamış bir yiğitliği tasvir etsede zamanın Nidâl'in hafızasından silmeye asla gücünün yetmeyeceği bir görüntüdür: "*Tamamlanmamış yiğitlik tasviridir bu,ama zaman ne kendisini ne hatırasını ve ne de duvardaki bitkileri silemeyecek*"[174]. Onun için hatıralar ölümsüzdür ve yıllar geçsede sanki önünde oan cereyan ediyormuş gibi hatırlanmaktadır. Çünkü mekânlar hayat doludur.

Yazar, mekânı edebî parçanın öteki ögelerden geri kalmadan temel ögesi olarak görmektedir. Öyle ki zaman,olaylar ve karakterler, karşılıklı kaynaşarak sağlam bir ilişki ortaya koyuyor. Görüyoruz ki mekân romandaki bütün olaylara bağlandığı zaman önemi daha da artıyor. Örneğin komutan el-Hüseynî, el-Kastal'ı kurtarmak için ısrar edipve bölgeye sızdığında,

Sesizlik bütün bölgeye hakimdi, İsrail yurtlarının geceyi aydınlatan ışıkları, kurulan kuleleri ortaya çıkarıyordu .....Arap köylerinin aksine,o köyleri korku sarmış ve karanlığa sığınmoş; erkekleri gecelerini damların üstünde, kayaların ve kaktüs ağaçların arasında elleri tüfeklerinde geçiriyorlardı.[175]

Yazar olayları, toplananların ifadeleri ışığında ayrıntılı biçimde anlatmaya başlar. Sol kanattan komutan Vahîd ve Berekât komutasındaki kuvvetlerin nasıl saldırıya geçtiğini ve o çatışmaların ilk başta Yahudilerin lehine geliştiğini; ama kayıpların hızlatelafi edildiğini,el-Hüseynî'nin durumu kurtarmak için mayın alabilmek amacıylageri çekildiğini ve mayın döşeme görevini Avâd, El-Yavuzî ve Ebû Tarbûş'a"[176]verdiğini vs. Zırhlıları patlatma planı içersinde dağın üstüne çıkmaları gerekiyordu, ama bir şey olmadığını görünce kendisi dağa çıkıp görevi yerine getiriyor:

[173]Roman s. 97
[174]Roman s .111
[175]Roman s .358
[176]Roman s.361

Arkadaki sandığı açtık..... Ceplerimize kurşunları doldurduk, hiçbir soru sormadan ve cevap almadan hep beraber yürüdük.....ve zırhlıların olduğu tepeye tırmanmaya başladık.[177]

Yazar olayları, Yahudilerin elindeki zırhlıları patlatmak için geceyı kamuflaj tedbiri alındığı zamanı baz alarak anlatmaya devam ediyor ki, el-Kastal'ı olayların cereyan ettiği ana mekân olarak gösterebilsin.Bundan sonra hedefe varmalarını ve dinamitlerin yerleştirilmesinide şöyle anlatır:

Dinamit patladı, dünyayı aydınlattı....arkamdan adamları koşarak tekbir getirdiklerini duydum: Allahu Ekber, Allahu Ekber.[178]

Ardından, kaçan Yahudi askerler ve yerlere düşen silahları toplamak için peşlerinden koşan köylüler … Tâ ki savaşı kazandıklarını,göndere bayrağın çekildiği ve el-Kastal'ın kurtuluşunu müjdeleyen tekbir ve zılgıtların yükseldiği sırada; Komutanın ve Emîn'in isabet aldığı haberi geldiğinde ağlama ve ağıtlar arasında duyduğu"*Öldü, şehit oldu....İnnâ lillah, Allahu Ekber*"[179]sözleri duyuluncaya kadar. Yazar böylece romanın birçok yerinde metni daha da zenginleştiren ve daha bütünleyicilik sağlıyan bu uslubu kullanarak başarı elde etmiştir.

Seher Halîfe'nin ustalığı,karakterlerin ruhsal durumlarını mekân üzerine düşürerek yansıtması ile ortaya çıkıyor. Öyle ki mekân, karakterin tabiatı, halleri ve duygularıdan bir parça oluyor. Bu durum, Nidâl'in Zuvâta ve Sanûr köylerine yaptığı yolculuklarında, duygusal ilişkilerinde ve aile evinin her köşesinde bıraktığı ruhsal yansımalar ve bunların içinde canlandırdığı anılar,hisler ve etkileşimlerinde de kendini gösteriyor. Gurbetelden dönüp aile evini açarak içine yerleşmeye çalışması örneğindeki gibi.

Nidâl,evin her köşesine derinlemesine işliyen hatıralarını, eskileri halihazırda vardığı durumla kıyaslıyarak canladırıp ve duygulandırır:

Bu benim, ailemin, dedem ve ninemin evi olabilirmi? Ateşocağı, nargile, Yâsemin'in kolyeleleri, dayımın kitapları, limon çiçekleri, haşhaş ağacı,çocukken ergenken, gençken ve evlenmeden önce yaptığım çizimlerim,sabah esintisi, yaz geceleri,yiğitliklerle, umutlarla, hatıralarla,özlem ve aşkla dolu şarkılar. Devrimcilerin hikâyeleri, ağaçların arasındaki gençlerin aşkları, hepsi katledilebilirmi? Ben buraya

[177]Roman s. 365
[178]Roman s. 373-372
[179]Roman s. 376

hatıralarımı,ailemin sevgisini, yerin toprağını, hikâyalerimi, çizimlerimi ve ninemi, ergen aşkımı, ağaçların tepesindeki rüyalarımı geri almak için gelmiştim.[180]

Gurbette kalıp Nablus'a, yıllar sonra terk edilmiş aile evine geri dönüldüğünde kişinin hafızasına kazınan ve canlanan hatıralar vardı. Öyle ki, mekânın her köşesini gezerken hatıraları canlanır ve sevgilisi ile tanışmasına,onunla bu tecrübeyiyaşamasına neden olan aile ile geçirdiği anıları tazelenir.

Aile evinin kutsallığı yanlızca köklü el-Kahtân Ailesi'nin evi olduğu ve Nidâl o evin dökülen bölümlerinin tamiri için geri döndüğü için değildir; oysa o ev devrimcilerin sığınağı,yönetim karargâhı, hainlerin ve casusların hapsedildiği ve onların mukahemesinin yapıldığı ve haklarında kararların çıktığı yerdir. Bu ev, direnişin, düşmana karşı duruşun simgesi idi. İşte Yâsemin, Nidâl'ın geri dönüşünde ona şunları anlatmıştı:

Senin ev terk edilmişti,herkese açıktı, intifâda gençleri camlarını kırıp demirlerini söktüler bodrumuna inip uyudular ve işkence edip mahkeme kurdular.... Duyduk ki düşman ordusu evını dört kez bastı ama Rabbin gözlerini köreltti ve onları göremediler. [181] Onun için bu ev her köşesi, ayakalanmalar zamanında, intifâda gençlerinin mücadele ve direniş için sergilediği yiğitliklerine sahne ve şahit olmuş idi.

O mekân, bir insanın doğumunu veya var oluşunu simgeliyen bir yerden daha öte bir şeydir. O aslında geçmişi,yaşadığı zamanı ve geleceğidir. Her ne kadar insan memleketi dışında gezsede kendisinin başlangıçsız ve sonsuz olduğunu hisseder; çünkü gittiği her yeni yerde yeniden hayata başlaması gerekir.

"*Havaalanına,uçaklara,gurbet havasına,ve gittiğin her yerde yeniden (hayata) başlamaya artık tahammülün kalmadı.*"[182]Vatan, her zaman için hayatın ve ölümün sığındığı yerdir; orda ölür ve orada yaşarız.

İşte burda görüyoruz ki mekân, olayların oluşmasında,ilerlemesinde ve insanın oluşumunda rol oynayan; sonunu biçimlediren,romanın her bölümünde simgeliyen temel değerdir. Unutmamamız gereken şey, Filistinlilerin ve yerleşimci Yahudilerin arasında bütün şiddeti ve sertliği ile devam eden savaş,*mekân*'da kimin hak sahibi olduğu ve kimin oraya sahip olacağı üzerine gerçekleşiyor

[180]Roman s.67
[181]Roman s. 64
[182]Roman s. 9

II.3 Romandaki Zaman ve Taşıdığı Anlamlar

Siyasî ve tarihî olaylar, romanın önemli bir bölümünü oluşturur ve bizi olayların meydana geldiği zamana, 1948 yılında felaketin gerçekleşmiş olduğu döneme, geri götürür. Aynı zamanda,eskiyi canlandırıp dava ile ilgili mevcut düşüncelerimizle uyum içinde olma ihtiyacından yola çıkarak bizi derinlemesine Filistin Dâvasının köklerine götürüyor. Romanın ele aldığı olaylar sanki hikâye metninde özel bir sır gibi duran şeyler açısından oldukça önemli bir arka plan oluşturuyor. Romanda bu olaylar, hayatla belirgin bir şekildeiç içe giriyor. Bu da,adeta olayların içindeymiş gibi ânı yaşadığımız hissini uyandırıyor içimizde.

Eğer bu romana derinlemesine bakacak olursak, çatışmayı yaşamış ve ona tanık olmuş bir hafıza buluruz. Bu hafıza, tarihi bir hafızayı temsil ediyor. Filistin Davasının yıllar boyunca geçirmiş olduğu bütün çatışmaları gözlemliyor. Sanki Filistin hafızasının ömrü, Filistin'e karşı gittikçe yenilenen saldırıların ömrüymüş gibi.[183]Bu hafıza, kişisel bir hafıza olup yazarın kendi yaşamış olduğu çocukluk anılarından oluşuyor. Yazar bu anıları Filistin Davasının seyir çizgisinde etkili olan birçok tarihi olayın kanıtı olarak kullanmıştır. Doğrusu,"*Bir insanın kalabalık bir gösterinin ortasında gösterdiği tepki, gösteriyi yüksek bir balkondan seyreden bir başkasının tepkisinden farklıdır.*"[184]İşte burada yazar, hem davayı hem de ülkelerini Siyonist düşmanın elinde bırakıp giden, ancak anıların peşlerini bırakmaması nedeniyle anıları unutmayan, ancaksabahla birlikte temiz elbiselerini giyerek, çantalarını kollarına takıp, işlerine giden gurbetçileri konu eediniyor. "*Ama burada, kan var ölüm var, burada pahalılık ve işsizlik var, burada sıkıştırılmışlık ve barikat var*"[185] Geçmişin ve geçmişi hatırlamanın önemi bugün ve gelecekteki olayların ardılı niteliğindeki sunuşlar niteliğinde olmasından ileri geliyor. Diğer yandan geçmiş aynı zamanda insanî yapıya ve tarihin seyir çizgisinin dayanmakta olduğu organik birliğin göstergeleriyle insanî gelişime bakışı temsil ediyor. Yani geçmişin olayları bizi gelişmiş organik birliğin bir ifadesi olarak ortaya konan şeylere bakmaya itiyor.[186]Dolayısıyla

[183]Faysal Derrac, e.g.e, s. 7
[184]Faysal Derrac ,a.g.e, s. 18
[185]Roman s .221
[186] A.A. Mendlaw , e.g.e, s .9

burada şunu diyebiliriz ki roman, roman kahramanlarının ilişkili olduğu ve kendi hayatlarının yanı sıra mevcut olayların seyrini etkileyen olayları kapsayan bir zaman mirasını temsil ediyor.

Yazarın, ilgisini genel olarak zamanın geçmesi ve zamanın değişik aşamaları üzerinde yoğunlaştırdığını görüyoruz. Bu durum, sanatsal türlerden biri, edebi türlerden biri olup okuyucu üzerinde en çok etki bırakan türdür. Çünkü olaylar farklılık gösterse de insanın karşı karşıya kaldığı hayatın baskıları ile geçirdiği zamansal aşamaların bir göstergesidir. Henry James'e göre romanda zaman, zamansal süreyi, zamanın geçmesini ve birikim meydana getirmesine yönelik duyguyu yaratmakla ilgili olan oldukça zorlu ve oldukça yüksek bir mevkide bulunan bir şeydir.[187]

Roman, roman kahramanı Nidâl'ın Nablus'taki aile evine, çatlakları ve yılların eskittiği yerleri tamir etmek için dönmesiyle başlıyor. Nidâl, yaklaşık elli yıl sonra, öylece dolaşıp durduktan sonra ve "*Bir hava alanından diğerine geçen insanın kovuluşu*"[188]duygusundan sonra geçmiş olan bir zamanı muhafaza etmek üzere döner. *"İlk satırda yazılanlar, tarihin bir örneği olarak bize eşlik eder; hatıralar, çocukluk ve kırışıklıklardan ve tenimizde oluşan sarkmalar ile gözlerimizdeki parıltının önceki fotoğraflarımız da.*"[189]

Nidâl, şöhret yıllarının ardından bir sanatçı veressam olarak ilk evini son evi yapmak ve onu bir müze ya da sergiye dönüştürmek için geri döner. Şimdiki zaman ikisi arasındaki zamansal süreyi, kendisini hikâyeleriyle dağları dolduran devrimciler dönemine götüren anıları hatırlamak suretiyle kısaltma girişimidir: "*Patlamalar, asker kaçırma, keskin nişancılar, dar ağaçları ve mahkumlar.*"[190]

Seher Halîfe, romana durgun ve ağır ağır ilerleyen bir dünyayla başlıyor. Ardından sunuş olaylarını anlatırken verdiği zamansal arkaplanlar yoluyla bu kâinata bir tanım getirme yoluna gidiyor. Yâsemin ufukta belirdiğinde değişim belirtileri görülüyor. Çünkü onun varlığı hayatı uyandırıyor ve hayata hâkim olan geleneksel tarzdan onu kurtarıyor. "*Bir kadın*

[187]A.A. Mendlaw, a.g.e, s .17, 23, 38
[188]Roman s. 9
[189]Roman s. 10
[190]Roman s. 17

gördüm... kahve kokusu yasemin kokusuyla yayılıverdi ve yasemine benzeyen bir simadan ışıldayan güzel bir gülümseme gördüm, ardından inci gibi beyaz dişler ve dümdüz saçlar gördüm..."[191] "*İnsanları gizlice dikizliyor... İnsanları yüksekten gözetliyor, geleni gideni gören pencerelerden...*"[192] Öyle ki olayları duyarken görmüş gibi oluyorsun.

İlk aşkı Rebî'in geri döndüğü an, Nidâl'ın hayatında zamansal bir dönüm noktası sayılır. Rebî', el-Hüseynî'nin yanında Birzeyt Köyünde devrim komite merkezine katılmış, el-Kastal savaşında şehit düşene değin kendisinden ayrılmamıştı. Ardından Kanada'ya kaçtıktan sonra kendisinden haber alınmamıştı. Nidâl, uzun yıllardan sonra artık neredeyse ihtiyarlamış olduğu şimdiki durumunu yorumlarken şöyle diyor: "*Zengin ve programlanmış bir adam, Windows, internet ve bilgisayar diliyle konuşuyor, Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki dev şirketinin şubeleriyle hava atıyor.*"[193] Nidâl ise bize hayatının bir özetini vererek diyor ki "*Büyük annem öldü. Annemse ortadan kayboldu. Dayım da beni poliklinikte tedavi gördüğü rahibe okuluna verdi. Burada rahibeler benim yeteneğimi keşfedince benim için Roma'ya sanat eğitim almak üzere gitmemi sağlayacak bir burs buldular. İşte orada sanatçı olarak hayatım başladı. Böylece hayatımı enine boyuna yaşadım. Bir evlendim bir boşandım, sonra yine evlendim ardından isyan ettim, sonra da âşık oldum... Daha sonra şuna karar verdim ki sanatım ve resimlerden başka hiçbir şey zihnimi meşgul etmeye değmez.*"[194]

Bu romanı derinlemesine düşünen herkes, romanın Filistin'de geçen zaman ile fazlasıyla ilgilendiğini görür. Okuyucu, yazarın uzun konuşmaların yanı sıra çokça diyaloğa yer vermek suretiyle zaman sorununu göğüsleyerek hayata bir anlam vermeye çalıştığını hisseder. Bu da romana yüksek bir zamansal duygu katar. Açık etkileri olan bu duygu, romanın başından sonuna kadar sürer. Bu bağlamda romanın, hayatın tecrübeleri ve olayların bıraktığı etkilere maruz kalan insanların davranışlarını ele alması büyük önem taşır.

---

[191]Roman s. 61
[192]Roman s. 62 - 63
[193]Roman s. 216
[194]Roman s. 216

Yazarın ayrıca romanını kaybolan zamanı geri getirmenin bir üslubu haline getirdiğini görüyoruz. Öyle ki, bu ögenin romanın bütün bölümlerinde hem büyük hem de yoğun bir şekilde bulunduğunu gözlemliyoruz. Yazar, zamanın geçmesi ve mekânlar üzerindeki etkisi ile ilgili mülâhazalar veriyor. On bir yaşındayken çizmiş olduğu Ebal tablosu, "*Renkleri solup gitmeye yüz tutmuştu. Zaman bize yaptığını tabloya da yapmıştı. Biz de solup gitmeye yüz tuttuk.*"[195]Bazen de bütün kahramanları konuşturarak zamanın üzerlerinde bıraktığı etkiyi dile getirmelerini sağlıyor. Nitekim gerçek süre saatle ölçülmez. Tersine kahramanlar üzerindeki duygusal etkisi ve kahramanların belirgin özelliklerini değiştirme gücüyle ölçülür. Bu yüzden diyor ki Nidâl: "*İlginçtir, biz büyüyüp ömür küçülünce nasıl da silinip yok olup gideriz. İncelik ve hoşluk hissimizin yanı sıra merhamet duygusunu kaybederiz. Tıpkı tüyleri yolunmuş bir tavuk gibi oluruz. Halbuki biz güneşte hoplayıp zıplayan, rüzgarla oynaşan rengarenk kuşlardık.*"[196]

Bir başka yerde diyor ki: "*Yâsemin'in gülü andıran gencecik yüzüne baktım ve zamanın dağıttığı annenin kırışık yüzüne... Sonra iki yüz arasında gittim geldim; içten dıştan yasemin dolu bir kadının yüzü ile arayışın bitkin düşürdüğü bir yenilmişin yüzü.*"[197] Burada zaman, ruhsal ve bedensel etkiler bırakmıştır.

Dayısı Vahîd'in hüznü ve hayal kırıklığı ise romanda yerini bulamamış, yazar bunu geçmişteki durumu ile şimdiki durumu arasında karşılaştırma yapmakla yetinmiştir. "*Büyük şeyhin yol arkadaşı, onun sesi ve devrimcilerin saygıdeğer bir lideriyken, siyasetten, mazlum insanların haklarından söz ederdi... Şimdi ise hayvan gübresinden ve toprağı ekmekten bahseder oldu...*"[198] İşin sonunda ise "*Güneş altında yanmış bedeviymiş gibi esmer, sık saçları ise dökülmeye ve ağarmaya başlamış... Oysa geçmişte yakışıklı ve sağlığı yerindeydi... Ama el-Kastal çevresindeki son çarpışma ile el-Kastal'un düşmesi... işi bozmuştu.*"[199]

[195]Roman s. 30
[196]Roman s. 153
[197]Roman s. 169
[198]Roman s. 171
[199]Roman s. 341

Dolayısıyla romanda da geçtiği gibi zamanın tahripkâr bir etkisi vardır. Olaylar kaygı vericidir. Çünkü Yahudi kolonileri yayılıyor ve çiftçilerin arazileri saldırılara uğruyor. Bu arada dağdaki gerillaların komutanı, traktör süren ve toprağı işleyensıradan bir adama dönüşüyor. Yani halkın gözünde bir örnek olan komutan, artık durgunlaşıp evinde oturmuştur. İnsanların da gerçeği kabul etmekten başka çaresi kalmamıştır. "*Yeni haliyle ve ilginç kılığıyla dayımı gören, geçmişte gerillalara komutanlık etmiş adamın bu adam olduğuna inanmaz. Zayıflık onu kabirden çıkmış bir hayalete çevirmişti.*"[200]

Seher Halîfe, romanında zaman ile kahramanların bulunuşu arasında bağlantı kurmak suretiyle eşleştirme üslubunu kullanıyor. Yani, aynı anda hem geçmişe hem de bugüne odaklanmak suretiyle kahramanları güçlü bir şekilde sunuyor. Bunu yaparken de aralarında bir fark görmüyor. Tersine onlar birbirlerini tamamlıyor. Kahramanlardan herbirinin hayatı gerçek değer ve anlam kazansın diye duygularının yanı sıra hayatlarındaki bazı olaylarla bağlantılı olan ve okuyucuya günümüzdeki bazı olayları açıklayarak kahramanların olaylara yönelik tepkilerini anlaması için yardımcı olan, dolayısıyla geçmişin bugünün bir parçası olduğu, bugünün de geçmişin olaylarına dayandığı yolundaki çağdaş görüşü doğrulayan geçmişlerine inilmesi gerekir. Yani her dönemde bütün anlarımızın bir toplamı var ve biz bütün tecrübelerimizin sonucuyuz. Dolayısıyla geçmişte her ne olmuşsa bizim bir parçamızdır.[201]Nitekim romanda devrimden söz edilirken bu durum gözler önüne serilmiş oluyor: "*Devrim kelimesi dönüp duruyor; tıpkı akrep gibi, hiç durmadan. Yukarıdan başlayıp aşağı iniyor. Ardından tekrar yukarıya, 12'ye çıkıyor. Tıpkı akrep gibi; dönüp dolaşıp aynı rakama geliyor, ardından aşağı iniyor.*"[202]

Romanda ayrıca geçmişin görüntülerinden olan zeytin ağaçlarının sökülerek arazilerin müsâdere edilmesi ile ilgili betimlemeleri görüyoruz. Traktör, ağaçları kökünden çekiyor ve cansız birer ceset gibi yere atıyor. Yahudiler ise "*Ağaçları sökerek arazileri düzleyip suyu çalıyor. Bu toprakların kendilerine ait olmadığını bile bile...*"[203]

---

[200]Roman s. 181
[201]A.A. Mendlaw, e.g.e, s .124, 250
[202]Roman s. 10 - 11
[203]Roman s. 88

Romanda tekrarlanışı dikkat çeken şey, aile evindeki ilk zamanlara sürekli bir şekilde dönüş yapılmasıdır. Nidâl, aile evinde dayısının evrakları üzerinden sürekli geçmişi yaşıyor. Bu romanda dikkat çeken şey, çoğu zaman geçmişe mutluluk dolu olumlu bir bakış açısıyla bakmasıdır. Devrimle ilgili şu sözler de bundan ileri geliyor: "*Güzel başladı; güçlü ve temiz, sonra dağıldı...*"[204]

Nidâl, dayısı ve bir grup devrimci ile büyümüş bir köy çocuğu olan genç oğlana, yani ilk aşkına, Rebî' ile buluşma anına dönüş yapıyor. Ancak geçmişe mazi derler "*Saatin akrebi hâlâ dönüyor. Yukarıdan başlayıp aşağıya iniyor. Sonra yeniden doruğa çıkıyor. 12 rakamına*"[205]

Öyle anlaşılıyor ki koku alma duyusu, kendisini geçmiş zamandan imgelere geri götüren şeylere bağlıdır ve biz bu zamanı anımsadığımızda geri gelir bize. Büyükannenin elbisesiyle ilgili olarak diyor ki: "*Kumaşa dokunup ovduğum zaman kokusunu alıyorum.*"[206]Aynı büyükanne, İmâduddîn Zengî'nin mezarı önüne vardığında "*Ortalığı korkunç bir sessizlik kaplarken tütsü ve rutubet kokusu*"[207] yayılıverdi. Büyükanne eyvandayken kış geldiğinde geçmiş hoş romantik haliyle çıkıverir önümüze: "*Ocakta ekmek kızardı, kızaran peynir kokusu havaya yayılıyor, meydandaki gelincikler âni bastıran sağanakların altında ışıldayıp salınıyor.*"[208] Hayâl, şiir ve aşk zamanı, aile ortamı, kışın sıcaklığı ve ateş ocağı. Devrimcilerin barınağı olan dağda bile ağaç ve çamur kokusu vardı. Bu onun için çok hoş bir anıydı. Hava, dünyayı gerçeğinden daha güzel yapan kokularla doluydu.

Burada Seher Halîfe, devrimi saka kuşunun hareketiyle bağdaştırıyor. Saati andıran bu kuşun hareketleri, "*Dönüp dolaşıp başladığı yere geliyor*", geçmişte "*Güneş doğmadan bizi uyandırmaya gelir, güneş batarken de bizi uğurlamaya dönerdi... yukarıdan başlayıp aşağıya inerdi, öylece dalgalanıp durur sanki bir nargilenin içindeymiş gibi fokurdar, turunu yukarıya dönerek bitirirdi*". İşte onu aradığı zaman "*Yasemin ve limon çiçeği kokuları yayılıverdi...*"[209]

---

[204]Roman s. 31
[205]Roman s .10 - 11
[206]Roman s. 41
[207]Roman s. 55
[208]Roman s .68
[209]Roman s. 59

Bazen de Seher Halîfe, sanki geçmiş zamandan tiksinir, güzelliğinde kuşku duyar gibi duruyor. Çünkü tıpkı dürbünü eline aldığı zamanki gibi her şey izafidir. "*Serçeleri gördüm her biri bir kartal büyüklüğünde, güvercinleri gördüm her biri bir fil büyüklüğünde... anladım ki eğer dürbün olmasa, güvercinler göğün en yüksek noktasında, kadınlar da çatılarda birer siyah nokta gibidir.*"[210]

Bu izafilik, Nidl'in devrimcilere bakışının geçmiş ile bugün arasında farklılık göstermesinde de ortaya çıkıyor. Diyor ki: "*Devrim ve devrimcilerden Allah yolunda cihada inanan, insanların haklarını savunmayı üstlenenahlâklı bir fedai grubundan başka bir şey görmedik. Casus ve işbirlikçilerin yanı sıra devrimcilerin içinde kargaşanın yayılması hakkında bir şey bilmiyorduk.*"[211]

Ancak kesin olan bir şey var o da geçmiş zamanın kötü oluşudur. Çünkü yazar, intifâdadan sonra Nablus'u şöyle betimliyor: "*Büyük bir köye döndü. Çünkü aileler ve ailelerin çocukları ülkeden çıkıp terk ettiler. Ülkeyi açlara, şoktaki insanlara, yönetimin başına buyruk anarşistlerine ve HAMAS'ın bağnazlarına bıraktılar. İntifâdanın gençleri ise pencereleri kırarak demirlerini söktüler.*"[212]

Genel olarak Seher Halâfe'nin *premeditasyon* (önceden tasarım) tekniğini kullandığını görüyoruz. Bu teknikte hikâye zamanının uzun ya da kısa bir süresinin düşürülerek bu sürede yaşanmış olaylara değinmeme üslubu kullanılarak hikâyedeki ölü zaman yok sayılarak olaylar ileri atlatılıyor.[213]Bu teknik, okuyucuda olayların sürdüğü ve aralarında büyük boşluklar bulunmadığı hissini uyandırıyor.

[210]Roman s. 47
[211]Roman s. 94
[212]Roman s. 64
[213]Hasan Bahravi, Bunyetu'ş-Şekli'r-Rivai, el Merkezu's-Sakafiyyi'l-Arabi, Beyrut 1990, s. 156

III. BÖLÜM

FOLKLORİK ÖZELLİKLER

Halka ait yazılı ve sözlü kültürün, insan düşüncesini yönlendirmede büyük rolü vardır. Çünkü bu kültür hem milletin tarihiyle hem de o kültürü kucaklayıp işleyen çevreyle yakından ilgilidir. Belki de çevre – gerek genel kavramıyla ve gerekse yetişme koşullarını oluşturan özellikleriyle – topluma özgü folklorik özellikleri şekillendiren en bariz etkenlerdendir. Çünkü bunlar, bir kültürü ötekinden, bir uygarlığı da diğerinden ayıran en önemli özelliklerdir. Bu olgu her iki kısmıyla da, yani eski ve yeniyle; resmi ve halka ait olanı ile gerek Arap Edebiyatında ve gerekse diğer edebiyatlarda tecelli eder. Kültür mirasını, yazılı metinler arasında işler hale getirmek, "tarihten seçme sayfaları işler hale getirmek" diye tanımlanabilir. Yerel kültüre ait her lafız, içinden uzanıp meydana gelen olaylara baktığımız bir penceredir âdeta. Böylece "yerel kültürü temsil eden dil", metin içindeki önemli noktaları belirleyen araçlardır.[214]

Yazar, romanında yerel-şifahi kültüre ait birikimi başarılı bir şekilde kullanmış; böylece toplumun ruhunu, en ince ayrıntılarıyla ve hassas yönleriyle ifade etmiştir. Bu kültüre ait ürünlere metin içinde yer vermek, ister kişi bazında ister olaylar bazında olsun, tarihten bazı kesitleri günümüze getirmektir. Ayrıca, halka ait hikâye, atasözü, şiir vs.den ilham alıp günümüz ruhuna uygun kalıplara dökmektir.[215]

Bazı araştırmacılar, belli başlı özellikle tespit etmişlerdir. Bunlar arasında sadelik ve büyüğüyle küçüğüyle herkesi memnun edecek olan keyif verici ifadeler vardır. Bazıları da kadının göz ardı edilemez varlığını folklorik özelliklerin en önemlileri arasında sayarlar: *Kadınlar çoğunlukla inançların, ayinlerin ve bilinmeyenlerin (gayba ait olanların), adet ve geleneklerinin koruyucusu olmuşlardır.*

"Folklor" olarak tanımladığımız halka ve topluma ait değerler bütünü, kısa bir dönemin değil, yüzyılların hatta binlerce yılın birikimidir. Ölümsüz folklorik değerler, bilgi ve görgü birikiminin kuşaktan kuşağa tevatür halinde aktarılmasıyla oluşmuştur.

Bazı nesiller – ya da aktaranlar – kasıtlı olmaksızın folklorik birikimde bazı

---

[214] http://www.islamic-sufism.com

[215] Abîr Ahmed – Yahyâ Cebr, *Hudûru'l-me'sûrâti'ş-Şa'biyye fî a'mâl Seher Halîfe*, Camia en-Necâh el-Vataniyye, 2009.

değişiklikler yapmış olabilirler. Bu nedenle, bir millete ait efsanede başka milletlere ait benzerlikler bulmamızda şaşılacak bir şey yoktur. Bunların kökü bir kaynaktan çıkmış olabilir; ama tahrifat, tadilat, ekleme-çıkarma, değişiklik gibi etkenler, birinin diğerinden bağımsız kılan birer hikâye gibi gösterilmesini sağlar. Dolayısıyla kültürel miras, Yeryüzünde herhangi bir milleti temsil eden en büyük tablodur. Onun sayesinde halklar diğer halkların adet ve geleneklerini tanır. Bu değerler, halka ait değerlerin yaşayıp kalıcı olmasında en büyük rolü oynarlar.

Seher Halîfe, *İlk Aşkım* romanında, yerel ve otantik kültürden çok şeye yer vermiştir. Bu da, kentli olsun, kırsal kesimden olsun, toplumun her tabakasıyka ilişki içinde olmaktan ve onlardan birşeyler aktarmaktan kaynaklanmaktadır. Burada, Filistin halkının değişik katmanlarına ait gerek sözlü gerek edebî kültürel birikimi başlıklar halinde ele alacağız.

III.1 AVAM DİLİ

Seher Halîfe, romanın dili olan Fasih Arapça'nın yanısıra, Avam Dilini de başarıyla kullanmış ve bol örnekler vermiştir. Ancak bu dil, tem yüksek seviyede bir fusha, ne de sıradan ve basit bir avamcadır. İkisi arasında, basitleştirilmiş/kolaylaştırılmış üçüncü bir dildir adeta. Bu dil, olayları sanki gözlerimiz önünde cereyan ediyormuş gibi müşahede etmemizi sağlar.

III.1.1 Avam Dilinden Kelime ve Cümleler

Roman içinde çok sayıda kelime, ibare ya da cümlenin fasih olmayan özellikler taşıdığı dikkati çeker. Bu da romana bir doğallık vermekte ve adeta o dili konuşan halkın arasında yaşama izlenimi vermektedir. Bazı örnekleri aşağıda sunuyoruz:

- **وسَرَحَتْ ثانيةً عبر الشباك**: Burada geçen سرح fiili, "düşüncelere dalıp uzaklaşmak" anlamındadır.[216]
- **وأواني طعام، كلها مشحرة بشحار الحطب وبابور كاز معطوب الرأس**: Cümlede geçen كلهامشحرةبشحار الحطبibaresi, "tüm kapkacağın kömür gibi kapkara, yani kirli olduğunu" ifade eder. بابور içine gaz doldurulup tutuşturulmak suretiyle mutfakta kullanılan bir alet; معطوب ise "bozuk, arızalı" anlamındadır.[217]
- **لك عندي أسأل وأدور حتى ألاقيه. مليح يا حجة؟**cümlesinde geçen أدورُ "arıyorum", مليحtaaccüb sigasında "ne güzel!" anlamındadır.
- **بدنا نشتغل**[218] : بدنا "istiyoruz" anlamına gelir. Cümle, "Çalışmak istiyoruz" diye çevrilebilir.
- **يالله غوروا**[219] : غوروافiili burada, "haydi" anlamında olup cümlenin tam anlamı "Haydi çekin gidin başımdan" dır.
- **منين ياحسرة**[220] :**منين**sorusunun aslı مِنْ أين olup cümle "Of of, nereden geldi bu!" anlamı ifade eder.
- **إيمتى ياحجة؟إيمتى ييجي؟لااليوم ولابكرة ولا بعده،خلص زهقنا"**[221]: Burada, **ايمتى** "ne zaman?", **ييجي**"gelir", "yarın", **زهقنا**ise "sıkıldık, usandık" anlamındadır.

[216] Roman s. 12
[217]Roman s. 43
[218] Roman s. 29
[219] Roman s. 25
[220] Roman s. 140
[221] Roman s. 19

- **وانا زيّي زيك يا جارة، ويمكن أنا أصغر شوية، بس مش مهم، المهم أنا وأنت على ايش نخاف؟ لا عندك ولد ولا تلد، زيّي زيك**[222] cümlesinde geçen زيي زيك "biz birbirimizn aynısıyız", شوية "az, azıcık", بس "yeter",مش "değil, önemli değil" anlamlarındadır.
- **الصوت واطي**[223] : "Ses alçaktır" demek isteniyor.
- **وانتو لا مؤاخذة لا قد الطخ ولا الزعرنات**[224] : Bu cümlede **الطخ** "silah kullanmaya gücü yetmekten" kinayedir; ise**ولامآخذة** "mazur görürsen, müsaade buyurursan" anlamındadır. kelimesi de "yürek ve azim isteyen işler" demektir.
- **باطحت الدنيا كي أحمل ريشة صغيرة**[225] : Burada geçen **باطح** fiili, "hedeflerini gerçekleştirmek için mücadele etmek" demektir.
- **أُقعد يُمه**[226]: يُمه kelimesi, nida olup annenin kızına "kızım, kızcağızım" şeklinde seslenmesidir.

III.1.2 Yabancı/Dahîl Kelimeler

Romanda, genel olarak Arap Dili'ne, münhasıran da Filistin yerel lehçesine girimiş çok sayıda yabancı kelimenin varlığı söz konusudur. Bu kelimeler, dile yerleşip o kültürün bir parçası olmuş ve gerek yazılı, gerek sözlü ifadelerde kullanılagelmiştir. Bu kelimerden bazılarını, içinde geçtiği cümlelerle birlikte aşağıda sunuyoruz:

- **كنت أتفتل في الساحة وفي يدي ترانزستور صغير**[227] : Burada geçen ترانزستور kelimesi, Batı dillerinden geçmiş olup "küçük radyo, cep radyosu" anlamındadır.

[222] Roman s. 66
[223] Roman s. 36
[224] Roman s. 129
[225] Roman s. 15
[226] Roman s. 122

- **حملت لوحاتي ودرت بها في كل مكان،أقمت معارض وأتيلييهات** : Cümle sonunda geçen أتيلييهاتkelimesi, Türkçe'de de kullanılan bir kelime olup "resim atölyesi" anlamındadır.
- **وكل الناس يوم الجمعة يظلون بقمصان النوم والبيجامات**[228] : Cümle sonundaki "bîcâma" kelimesi Arapça'ya dışarıdan girmiş bir kelimedir.
- **والسائقين البيض بالقبعات – الحمر بالقبعات القماشية وشورتات بالكاد تستر عوراتهم**[229] : Cümlede yer alan ve Arapça çoğul yapılanشورتاتkelimesi, İngilizce kökenli olup "şort, iç çamaşır" anlamındadır.
- **ذاكرتها مثل البرلنت**[230]: Cümledeki kelimesi, Batı dillerinden geçen البرلنت "pırlanta = brillant" kelimesinin Arapçalaştırılmış şeklidir.
- **وبعد الاعلام والمانشيتات وأغلفة الصحف**[231] cümlesinde geçen المانشيتات kelimesi Fransızca kökenli olup Arapça karşılığı 'dır.
- **ما عادت البنت هي المحور صار الاحتلال والجرافة والنسف والخلع والبلدوزر**[232] : Bu cümlede geçen *buldozer*in aslı Amerikan İngilizcesinde *bull dozer* olup "itici boğa" anlamındadır; inşaat, hafriyat işlerinde kullanılan bir iş makinasıdır.
- **الليلة اشتباك عند الجامع. دخلوا الزقاق بالجرافة وبعدين لحقتها المركابا**[233] cümlesindekiالمركابا İbranice kökenli olup bir savaş aracıdır.

---

[227] Roman s. 26
[228] Roman s. 60
[229] Roman s. 85
[230] Roman s. 166
[231] Roman s. 15
[232] Roman s. 60
[233] Roman s. 76

- **وما شافوا شيء إلا بابوج**[234]: Buradaki kelimesi, Farsça kökenli "üstü açık ayakkabı" için kullanılır.
- **عفارم عليك**[235]: Farsça kökenli olup Türkçe aracılığıyla geçen bu kelime"aferin sana, bravo!" anlamındadır.
- **ومن تحت الثوب بدا لباسها الطويل حتى القدمين مثل الشروال**[236]cümlesindeki son kelime olan *sirvâl*, Farsça kökenli *şalvar*'dan muarreb olup "bel ile diz arasında giyilen pantolon" anlamındadır.
- **والكحل ...متسرب إلى الكلينكس في يدها**[237] : Bu cümledeki الكلينكس kelimesi, İngilizce kökenli olup "kağıt mendil" anlamındadır.
- **فما هذا اليالنجي والجاتوه**[238]cümlesindeki *yalancı*, Türkçe'den geçmiştir. الجاتوه İse Fransızca olup "pasta, kek" demektir.

III. 2 Eşanlamlı /Müterâdif Kelimeler

Romanda sık sık eşanlamlı kelime kullanılmasının birkaç nedeni vardır. Bunlardan birisi, dilde var olan ve yazarın da sahip olsuğu zengin kelime varlığını ortaya koymak; bir diğeri de sanki kullandığı kelime anlamı tam olarak karşılamıyır da yerine ona destek olacak bir başka kelimeyi eklemek. Bu haliyle her kelime, her ne kadar bir öncekiyle eş anlamlı da olsa, anlama zenginlik katan ve ifade etmede

[234] Roman s. 64
[235] Roman s. 368
[236] Roman s. 25
[237] Roman s. 160
[238] Roman s. 134

farklılık gösteren bir zenginliktir. Eşanlamlı kelime kullanmak, tekdüzeliği giderip metne çeşni katan ve okuyucuya da zevk veren bir durumdur.*İlk Aşkım* romanında geçen çok sayıda eş anlamlı kelimeleri, geçtiği cümlelerle birlikte aşağıda sunuyoruz:

- **لم أجد في الشارع المترب والمحفر إلا الهدوء والسكينة**[239] cümlesinde hem الهدوء hem de السكينة, "sükûnet, huzur" anlamındadır.
- **أمي عصبية ونرفوزة** : Bu cümlede hem عصبية hem de نرفوزة[240] "sinirli, asabi"anlamındadır. Biri Arapça, diğeri de Batı kökenli olan iki ayrı lafız, aynı anlamı ifade etmek için kullanılmışlardır.
- **أدخلنا ربيع دارا ريفية وسط مزرعة تبدو مهملة ومهجورة**[241] cümlesinde de hem مهملة hem de مهجورة kelimeleri arasında anlam bakımından fazla bir fark olmayıp "terkedilmiş, kendi haline bırakılmış" anlamı vardır.
- **وأنا أؤمن بها وأراها جميلة وجذابة وأروع انسانة في الدنيا**[242] cümlesinde جميلة(güzel) ve جذابة(çekici) kelimeleri arasında bariz bir fark olmakla birlikte burada güzelliği tasvir etmek için kullanılmıştır.
- **أمك خائفة مذعورة**[243]: Bu cümlede خائفة (korkmuş) ve مذعورة (ürkmüş) kelimeleri arasında da ince bir fark varsa da sonuçta *korku*'yu ifade etmek için yanyana kullanılmıştır.
- **النساء القرويات أقوى وأجدع من نساء المدينة**[244] : Bu cümlede أقوى ve أجدع kelimeleri, her ikisi de "güçlü, kuvvetli" anlamındadır.

[239] Roman s. 39
[240] Roman s.65
[241] Roman s. 100
[242] Roman s. 118
[243] Roman s. 331
[244] Roman s. 17

III. Zıtanlamlı /Mütezâdd Kelimeler

İlk Aşkım romanında zıt anlamlı çok sayıda kelime, bir arada başarıyla kullanılmıştır.Bu üslûp, belağıtın bedî' kolunun sanatlarından biri olup edebi eserlere renk katmaktadır. Anlam ve ifade zenginliğinin yanısıra, esere ayrı bir değer katmakta ve nasıl bir usta kalemin elinden çıktığını göstermektedir. Romanın konusu gereği, savaş ve barışın, sevinç ile hüznün, özgürlük ile esaretin, unutma ile hatırlamanın aynı anda zikredildiği - ya da hissedildiği – bir ortamda, böyle karşıt kavramların var olması doğaldır. Göze çarpan örnekleri aşağıda sunuyoruz:

- **لكني أحسست بمزيج غريب من فرح مكبوت وخوف غامض**[245] : Hem *sevinç*'i hem de hem de *korku*'yu bir arada yaşayıp hissetmek.
- **نزعنا الحطط عن رؤوسنا حتى لا يكشفنا بياضها من سواد الليل**[246] : "Miğferlerin beyazlığı" ile "gecenin karanlığı", güzel bir karşıtlık oluşturmaktadır.
- **جعلتني أحس كم أنا ضعيف وهي قوية**[247]: Yaşanan şartlar içerisinde kimin "zayıf" kiminin de "güçlü" kalabilmesi dikkate değer.
- **كانت الحجارة ترتفع لفوق ثم تهبط فوق رؤوس الأولاد**[248] : "yükselmek" ve "alçalmak, inmek".
- **أحسست لأول مرة، أن هذا الولد.. أحلى وأروع، أقرب وأبعد**[249] : Bir insan hakkında çelişkili duygular yaşamak: Hem "uzak", hem de "yakın".
- **سأكون معك لنعيش معا ونموت معا**[250] : Zorlu bir yaşam savaşının ve mücadelenin verildiği ortamda, "yaşam" ve "ölüm", en sık rastlanan kavramlardır.
- **اسأل العاقل والجاهل**[251] : *Akıllı*'ya da sorarım *cahil*'e de.

---

[245] Roman s. 17
[246] Roman s. 365
[247] Roman s. 117
[248] Roman s. 34
[249] Roman s. 36
[250] Roman s. 107

- أنا صغير لكني كبير[252] : Zor şartlarda insanın nasıl da zorluklara göğüs geripyaşının ve gücünün kaldıramayacağı sıkıntılarla baş edebileceği ortaya konmaktadır.
- التفت الينا بعض الشباب، أما الشيوخ فغضوا الأنظار[253] : Farklı kuşakların bir arada olması ve farklı davranış ve görüşler serdetmeleri, romanın ana temalarından birisidir.

III. 4 Yerel Atasözleri ve Deyimler

Gerek günlük konuşmaları vegerekse yazılı eserleri süsleyen en güzel sözlerden olan atasözü, vecize, kalıp sözler, deyim vs., bu romanı da süslemiş ve ayrı bir zenginlik katmıştır. Özellikle Filistin yöresine ait yerel kullanımlar, bir kısmı halk diliyle söylenen darb-ı meseller, eserin özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Böylece, roman okunduğunda, kendimizi adeta bir Filistin köy ya da kasabasındaymışız gibi hissederiz. Seçtiğimiz bazı atasözü ve deyimleri, anlamları ve amaçlarıyla birlikte veriyoruz:

- نفسنا انقطع وحالتنا تصعب عالكافر[254] : "Nefesimiz kesildi, durumumuz da kafire bile ağır gelir" ifadesi, yaşanan şartların çok zor olduğunu, düşmanları bile üzüp onlara ağır geldiğini anlatmaya çalışır.
- يُمهل ولا يهمل[255] : "Hem süre verir, hem başıboş bırakmaz" sözü, birisine zulmeden kişinin gün gelip kendisinin de karşılığını göreceğini ifade eder.
- دايما بصلتكم محروقة[256] : İşlerinde acele eden kişinin ağır hareket etmesi için söylenir.
- إضرب عصفورين بحجر[257] : "Bir taşla iki serçe vurmak", gerek lafız ve gerekse anlam bakımından Türkçe'deki "Bir taşla iki kuş vurmak" sözünün hemen hemen aynısıdır.

---

[251] Roman s. 117
[252] Roman s. 345
[253] Roman s. 24
[254] Roman s. 19
[255] Roman s. 19
[256] Roman s. 142
[257] Roman s. 125

- الطفر بيعمي النظر[258] : "Sıçramak, bakışı/gözü kör eder" anlamında olup işleri düşünüp taşınarak yapmaya teşvik etmede kullanılır.
- شرُ البلية ما يضحك[259] : "Dertlerin en kötüsü, güldürücü olanıdır". Bu sözle, insanın çaresiz kaldığı durumlarda kızgınlığından dolayı gülmeye başlayıp sinirlerinin boşaldığına delalet eder.
- صبر أيوب[260] : "Eyüp Sabrı" sözü, insan sabrının ve dayanma gücünün en üst seviyesini gösterir.
- الحق العيار على باب الدار[261] : "Yalancı doğruluk kapıda": Yalancı, düzenbaz kişinin sözünde durmaması, ikiyüzlülük yapması ya da başka entrikalar çevirmesi için kullanılır.
- المحتاج ذليل حتى لأهله[262] : Muhtaç kişi, kendi ailesinin karşısında bile düşkündür.
- تريد العنب ولا مقاتلة الناطور[263] : "Bahçıvanla döğüşmeden üzüm istiyorsun" sözü, zor günümüzde bize yardımcı olanlarla ilşikiyi kesmeyip onların zor anında çağrılarına icabet etmeye teşvik eder.
- فال الله ولا فال[264] : "Allah'ın falı, başka fal yok". Bu sözle, kaderin ve iradenin sadece Allah'ın elinde olduğu ve insanoğlunun iradesinin belirleyici olmadığı vurgulanmaktadır.
- ما أعز من الولد إلا ولد الولد[265] : "Çocuktan daha değerlisi, çocuğun çocuğudur." Torunlarını seven ve onlarla olmaktan mutluluk duyan büyüklere mahsus sözlerdendir.

---

[258] Roman s. 160
[259] Roman s. 162
[260] Roman s. 162
[261] Roman s. 292
[262] Roman s. 292
[263] Roman s. 314
[264] Roman s. 37
[265] Roman s. 23

III. 5 Filistin'de Kadınlara Özgü Giysiler [266]

[266] http://www.wafainfo.ps/

Mendiller

Zunnâr

Elyânis

IV. 6 Filistin'de Erkeklere Özgü Giysiler

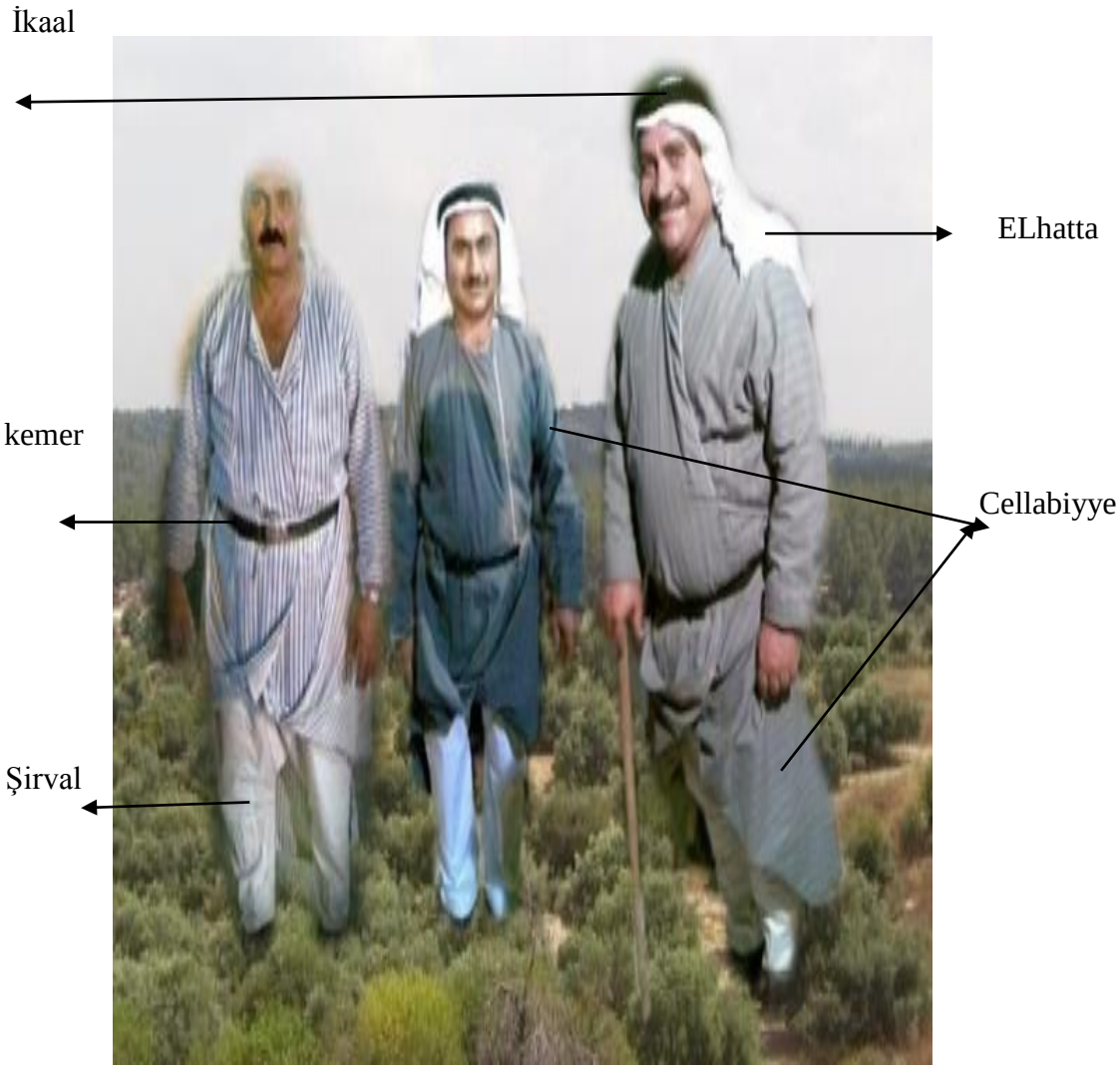

IIV. 7 Filistin'e Özgü Eşyalar

Tarraha-yer minderi

Babur-eski gaz ocağı

Tabun-

Geleneksel mutfak

IIIV. 8 Filistin'e Özgü yemekler

Manakış-Zaterli ekmek ve peynirli ekmek

Musakhhan-tavuk,summak,zeytınyağlı,soğanlı ekmek

Müceddera-mercimekli pilav

Nablus kunafesi-künefe nablusiyi

SONUÇ

Seher Halîfe'nin *İlk Aşkım* adlı romanı, Filistin Davasını temel konu olarak ele alan önemli bir yapıttır. Roman içinde, çok sayıda alt/tâli konu da işlenmektedir. Romanda çok sayıda karakter yer almakta olup bunların en önemlisi Nidâl'dir. Kendisi uzun bir süre sonra aile ocağına dönen biri olup zaman-kişi ilişkisini temsil etmektedir.

Aynı zamanda yazar romanda İşgal altındaki Filistin topraklarında zorlu bir yaşam mücadelesi verirken yaşadığı çocukluk aşkının zamanın akıp gitmesine rağmen aynı tazeliğini korumasını ve bu aşkın giderek nasıl vatan aşkına dönüştüğünü de gözler önüne sergilemektedir.

Romanda, sık sık geçmişe dönülmesi dikkat çekicidir. Nidâl'in Rebî'e aşık olması ve onu "İlk Aşkım" olarak nitelemesi, Filistin'in işgalinin zor ve sıkıntılı yıllarına ayrı bir romantizm katmıştır. Roman sadece geçmişi hatırlatmakla kalmıyor; aynı zamanda günümüz Filistin yaşantısından da örnekler verirkende aşk ve sevginin zaman karşısında nasıl bir değişim gösterdiğini vurguluyor.

Çocuklukta yaşanan aşk ve sevgideki masumiyetin yerini zamanla yitirmesine karşılık zamanın hiç bir şekilde yaşanan aşk ve sevginin izlerini ne akıldan nede kalpten silmeye muktedir olmadığına da vurgu yapmaktadır.

Romanda mekan olarak Filistin topraklarının her bir yerinin ehemniyetine değinilmiştir. Mukeddasatı yönünden Kudüse yer verilirken, sehadet şerbetinin kana kana içildiği yer olarak kastal köyü gösterilmiş, işgalin yarattığı acıları göz önüne sermek için ise Filistinin her bir karış topragına ayrı ayrı yer verilmiştir.

Ayrıca romanda bütün arap devletleri ve liderlerinin adaletsizliğine, gütmüş oldukları yanlış siyasete bunların neticesinde Filistin halkının ugramış olduğu zulüm ve haksızlıklar dile getirilmiş. Filistin halkına karşı oynanan entrikalar gözler önüne serilmiştir.

Roman, Filistin tarihindeki birçok olayı kayıt altına alıp serdetmesi bakımından önemlidir.Yaklaşık 70 yılı bulan işgal, zulüm ve trajedi dönemi, yazar tarafından en usta bir dille gözler önüne serilmiştir.

Romanın en belirleyici yönü, kadının oynadığı roldür.Zaman zaman erkeklerden daha faal ve başarılı oldukları göze çarpar.İşgal yöneticilerine karşı çıkan, gösterilere katılan ve savşçılara destek veren kadınlar, romanın en bariz karakterleridir.Yazar, yöneticilerin hatalarını ve akabinden bunun ceremesini çeken Filistin halkının da sıkıntılarını birbirini izleyen bölümler halinde anlatır.

Romanda diğer bir unsur olan erkekler ise devrimin kahramanlarını oluşturmaktadır. Hikayeyi ölümsüzleştirecek roller üstlenmektedirler.

Yazarın kullanmış olduğu dil ve anlatım sayesinde yeni nesile büyük bir kültür mirası bırakmıştır.

İlk Aşkım romanında, yazarın hayat tecrübesini karakterlere ve olaylara yansıtmıştır.Seher Halife romanında yansıttığı kadın karakterleriden farklı olarak klasik tarzdan çıktığını ve sıradanlıktan uzaklaştığını görebiliyoruz. Romanın ana teması olan özgürlüğü araştırarak yansıtması dikkat çekiyor.

Yazarı mükemmel derecede yaratıcı dil ve anlatım kullanarak halkın bütün kesimlerine akıcı bir şekilde hitap etmiştir.

Yazar okuyucularına, kullandığı uslup ve anlatım ile aşkı ,özgürlügü, trajediyi ve vatan sevgisini en doruk seviyede hissetmelerini sağlamıştır.

Son olarak ise roman gerçek Filistin tarihine ışık tutmakta olup tarihi gerçekleri yansıtması açısından başvurulacak eserler arasında yerini almaktadır.

ÖZET (SUMMARY)

Bu çalışma yazar Seher Halîfe'nin *ilk aşkım* romanı analizidir. Ilk olarak, Bu çalışma Filistin sorunu ve dolaysile elde edilen edebi mirası ve bu sorundan dolayı ortaya çıkan çok sayıda yazar ve şair bu sorunun belgelenmesini tartışmışlardır. Daha Sonra bu çalışma Filistin romanın başlangıcı, oluşumu ve gelişimi üzerine ışık tutar . Bundan sonra, araştırmacı kapsamlı analiz ve derin karakterler, kadınlar ve erkeklerin tipleri, yer ve zaman simgeleri ve bunların etkileri ve anlatımları konu almaktadır. Ayrica , bu çalışma, yazarın ılk aşkım romanında yer alan yöntemleri farklı bir dile inceliyordu. Filistin folkloru bütün detaylarile analiz eder .bu çalışmanın temel konusu yazarın ılk aşkım romanında Filistin sorunu önemini vurgular. kadınların sorunu ve kurtuluş hereketleri romandaki yazarı tarafından ele alınan en önemli konulardan bir tanesidir .

Abstract

This study aims at analyzing the novel, *The first love*, by Seher halife. First, this research discusses the Palestinian Issue and its literal effects, writers, and poets who they have documented this issue. Furthermore, this study sheds a light upon the start point and the development of the Palestinian novel. Then, the researcher analyses deeply and accurately the characters, women and men images, the time, the place and their implications ın the novel. Also, the researcher deals with all kinds of techniques used in the novel, *the First Love*. Besides, this study resembles a frame for the traditional Palestinian issue as the most important subject discussed in the novel. One last thing that can't be ignored is the women issue and their freedome that is one of the most essential notions dealt with in the novel by Seher halife.

BİBLİYOGRAFYA

Abu Ali,Nebil Khalid, *Elramz fi el kıssa el filistiniyye el kasıra fil ardıl muhtella*, gaza 2004

Ahmet Abdulhalik , Nadir,*Errivaye el cedide buhus ve dirased tatbikiyye,* Darül ulum ve el-İman lilneşri ve ettevzia, Kahire 2009

Ahmed, Abîr – Cebr, Yahyâ, *Hudûru'l-me'sûrâti'ş-Şa'biyye fî a'mâl Seher Halîfe*, Camia en-Necâh el-Vataniyye, 2009

Al-Ferahidi, Halil Ebu Abdurrahman, *Al-Ayın* , Tahkik Dr Mehdi Al-Mahzumi ve Dr İbrahim Al-Samarrai, Silsiletul meaacim velfeharisi, dördünçü bölüm, 100-175 H

Al-Mazi, Şükri, *Fununul nesri el arabi El-hadis*,Jemiaatu'l-kudus'l meftuhaa,aman 1996

Al-Musa , Halil, *Ettehavülat el nefsiyye vezzihniye fileşşahsiyye errivaiyye*. Mecalletu al-Marife, S. 395,1995

Al-Nabulusi , Şakir, *Madarul-sahra Dirase Fi Edebu Abdurrahman Munif*, ElMüessese Elarabiyye Lildiraset venneşir,Beyrüt 1993

Bahravi, Hasan, *Bunyetu'ş-Şekli'r-Rivai, el Merkezu's-Sakafiyyi'l-Arabi*, Beyrut 1990

Derrac, Faysal, *Zekiratu'l-Mağlubin: el Hezime ve's-SihyoniyyetuFi'l-Hitabi's-Sakafiyyi'l-Filastini*, el-Merkezu's-Sakafiyyi'l-Arabi, Beyrut 2002

El-Ceyyûsî, Selma el Hadra, *el Edebu'l-Arabiyyu'l-Muasir*, el-Müessestul-Arabiyye lid-Dirasat ven-neşr,c.1,Beyrut 1997

El Salibi, Huseyn Muhammed, *el rivayetu'l filistiniyya veteceliyatiha el fenniyya ve'l maduiyy fil ardıl muhtella*, El camiatu'l islamiya, Gazze 2008

Es-Sevafiri, Kamil, *el Edebu'l-Arabiyyu'l-Muasir Fi Filistin mn seneti 1860 - 1960*, Darulmaarif, Kahire 1976

Halîfe, Seher, *Hubbî el-Evvel*, Daru'l- edep,C.1, Beyrut 2010

Halife, Seher*, Hubbiye'l-Evvel - İlk Aşkım Seher Halife, Kitabun Fi Ceride*, S.158, 2011, http://www.kitabfijarida.com/pdf/158.pdf

İbrahim, Abdullah, *Mevsuatül Edebil Arabi* ,el-Müessestul-Arabiyye lid-Dirasat ven-neşr,Beyrut 2005

İbrahim, Candari,*Elfadaurrivayi inde Cebra İbrahim Cebra*, Darül-şuün essakafiyye el aamma, bağdat 2001

İddet-muallifin,*errivaye-elarabiyye:Vaakığ afaıg*, Dar ibnrüşd, Beyrüt 1981

İlaan, Ömer, *şeriyetu'l serdi vennahvi's-serdi*, Mecelletu El Mevkif El Edebi, Sayı:434, 2007, http://www.startimes.com/

Kur'ân-ı Kerim

Logon, Filib, *Biyografi*, (Çev. Ömer Hulli) , Arap Kültür Merkezi, Beyrut 1994

Mendlaw, A.A., *ez-Zemenuve'r-Rivaye* , DaruSadir, Beyrut 1997

Mehvel, Manar, *El haviyye Vel Hirakil Şebebil* Filistiniyyi: NazraTarihiyye Fil Edeb, Ceridetu hak'kul Avde S: 49, http://www.badil.org

Muhammed Muhsin, Salih, *Elkadiyyatu'l Filistiniyya ve halfiyyatiha attarihiyya ve Tatavuratiha'l Muasira*, 1. Baskı, Beyrut, Merkiz el Zeytune lid-Dirasat ven-neşr, 2012

Murtad, Abdülmelik , *Fi nazariyyeturrivaye*,Alem errivaye, el-Kuveyt 1998

Tayyar , Arı, *Geçmişten Günümüze Ortadoğu*, Dora Basım, C.1, Bursa 2014

Yağı, Abdurrahman*, el Edebu'l-Filistinyu'l-hadis* , Daru'l-Kitab el Arabi, Kahire 1969

Yararlanılan İnternet Siteleri:

http://www.wafainfo.ps/

http://www.islamic-sufism.com

https://ar.wikipedia.org

http://www.cevaplar.org

http://www.asharqalarabi.org.uk/

http://m.bianet.org/

http://www.timeturk.com/

www.aljazeera.com

http://www.ikhwanwiki.com/2014

http://www.kitabfijarida.com,

www.annabaa.org